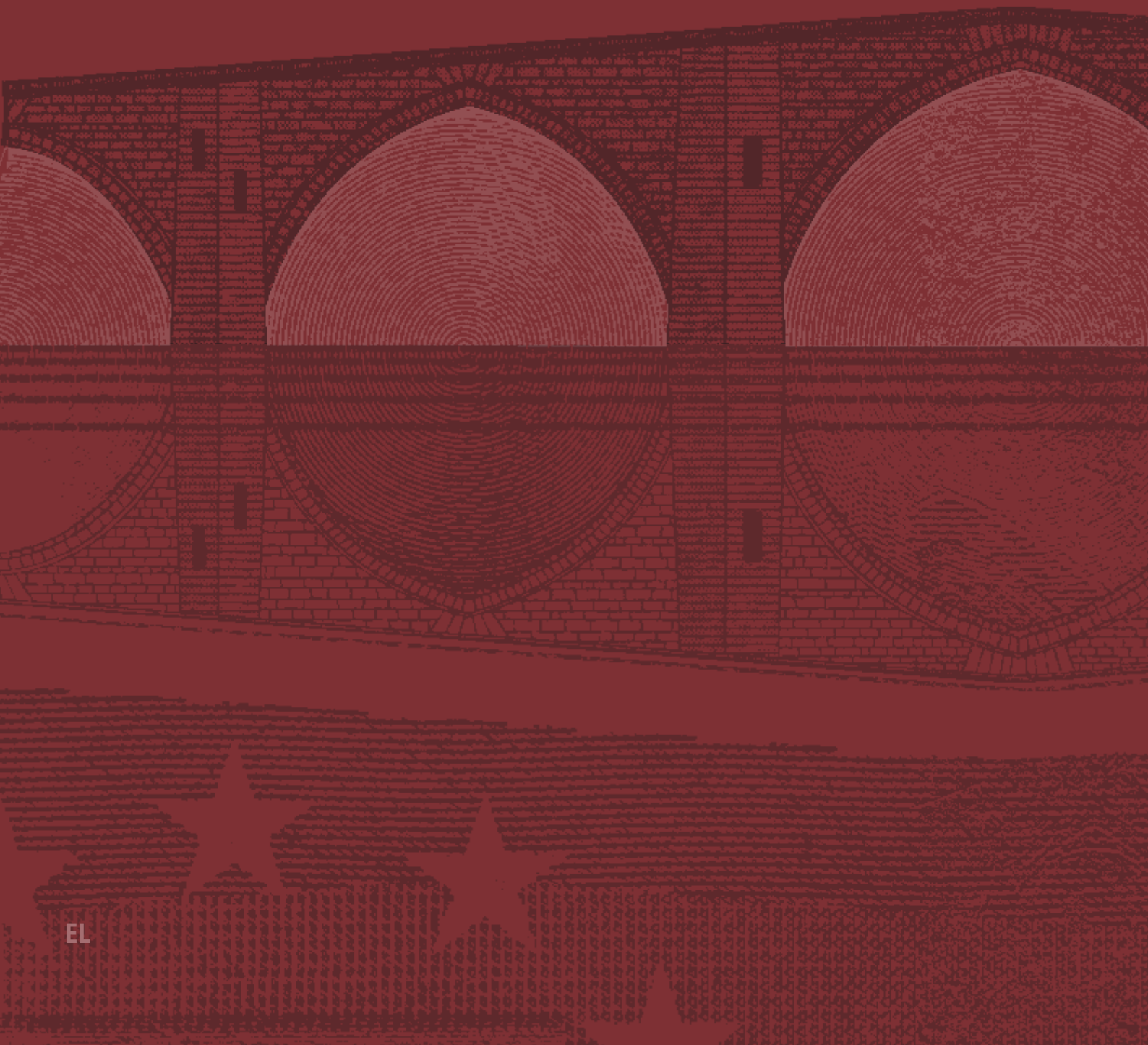

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

Το 2014 σε όλες τις εκδόσεις
της ΕΚΤ θα απεικονίζεται
λεπτομέρεια από το
τραπεζογραμμάτιο
των 20 ευρώ.

© Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2014

Διεύθυνση
Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Ταχυδρομική θυρίδα
Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Τηλέφωνο
+ 49 69 1344 0

Δικτυακός τόπος
<http://www.ecb.europa.eu>

Φαξ
+ 49 69 1344 6000

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή για εκπαιδευτικούς και μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Τελευταία ημερομηνία για τα στατιστικά στοιχεία που περιέχονται στην παρούσα έκθεση: 15 Μαΐου 2014.

Η ελληνική μετάφραση της Έκθεσης της ΕΚΤ για τη Σύγκλιση 2014 περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια: Εισαγωγή, Πλαίσιο ανάλυσης, Η οικονομική σύγκλιση και Περιλήψεις κατά χώρα. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ανατρέξετε στην πλήρη αγγλική έκδοση η οποία είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο της ΕΚΤ (<http://www.ecb.europa.eu>).

ISSN 1725-9517 (ηλεκτρονική μορφή)
ISSN 1725-9517 (epub)
ISBN 978-92-899-1323-2 (ηλεκτρονική μορφή)
ISBN 978-92-899-1345-4 (epub)
Αριθμός καταλόγου ΕΕ: QB-AD-14-001-EL-N (ηλεκτρονική μορφή)
Αριθμός καταλόγου ΕΕ: QB-AD-14-001-EL-E (epub)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	8
2.1 Οικονομική σύγκλιση	8
2.2 Συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας προς τις Συνθήκες	23
3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	57
4 ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ	79
4.1 Βουλγαρία	79
4.2 Τσεχία	84
4.3 Κροατία	88
4.4 Λιθουανία	92
4.5 Ουγγαρία	96
4.6 Πολωνία	100
4.7 Ρουμανία	104
4.8 Σουηδία	108

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΧΩΡΕΣ

BE	Βέλγιο	LU	Λουξεμβούργο
BG	Βουλγαρία	HU	Ουγγαρία
CZ	Τσεχία	MT	Μάλτα
DK	Δανία	NL	Ολλανδία
DE	Γερμανία	AT	Αυστρία
EE	Εσθονία	PL	Πολωνία
IE	Ιρλανδία	PT	Πορτογαλία
GR	Ελλάδα	RO	Ρουμανία
ES	Ισπανία	SI	Σλοβενία
FR	Γαλλία	SK	Σλοβακία
HR	Κροατία	FI	Φινλανδία
IT	Ιταλία	SE	Σουηδία
CY	Κύπρος	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
LV	Λεττονία	US	Ηνωμένες Πολιτείες
LT	Λιθουανία		

ΆΛΛΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	ESA 95	Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 1995
ΓΔ ECFIN	Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοδοτικών Υποθέσεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή	ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΔΕΘ	διεθνής επενδυτική θέση	EUR	ευρώ
ΔΜΑ	διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών	ΜΣΙ	Μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	NXI	Νομισματικό Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα
ΔΟΕ	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας	ONE	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΔΤΚ	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΔΥΕ	διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος	ΣΣΙ	σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΣΣΣΔ	Συνθήκη για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΕΕΜ	Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός	ΤΔΔ	Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών
ΕθνΚΤ	εθνική κεντρική τράπεζα		
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα		
ΕνΔΤΚ	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή		
ΕΝΙ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα		
ΕΣΣΚ	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου		

Σύμφωνα με την πρακτική της ΕΕ, τα κράτη-μέλη της αναφέρονται στην παρούσα έκθεση με την αλφαβητική σειρά του ονόματός τους στην αντίστοιχη εθνική γλώσσα.

ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΣΥΜΒΟΛΑ

“-” δεν υπάρχουν στοιχεία

“.” τα στοιχεία δεν είναι ακόμη διαθέσιμα

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την εισαγωγή του ευρώ σε 11 κράτη-μέλη της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 1999, άλλα επτά κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν υιοθετήσει το κοινό νόμισμα, με πιο πρόσφατη τη Λεττονία την 1η Ιανουαρίου 2014. Μετά την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ την 1η Ιουλίου 2013, υπάρχουν δέκα χώρες της ΕΕ που δεν συμμετέχουν πλήρως στην ΟΝΕ, δηλ. δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ. Δύο εξ αυτών, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν γνωστοποιήσει ότι δεν θα συμμετάσχουν στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ. Ως εκ τούτου, Εκθέσεις για τη Σύγκλιση των δύο αυτών χωρών θα καταρτιστούν μόνο εάν εκείνες το ζητήσουν. Καθώς δεν υπάρχει σχετικό αίτημα ούτε από τη Δανία ούτε από το Ηνωμένο Βασίλειο, η παρούσα έκθεση εξετάζει οκτώ χώρες: τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Κροατία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία. Και οι οκτώ χώρες δεσμεύονται από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής “Συνθήκη”)¹ να υιοθετήσουν το ευρώ, κάτι που σημαίνει ότι πρέπει να επιδιώξουν να εκπληρώσουν τα κριτήρια σύγκλισης.

Με την κατάρτιση της παρούσας έκθεσης, η ΕΚΤ εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της βάσει του άρθρου 140 της Συνθήκης να υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (“Συμβούλιο της ΕΕ”) τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια ή όποτε το ζητήσει κράτος-μέλος με παρέκκλιση “για την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα κράτη μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης”. Οι οκτώ χώρες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση αξιολογούνται στο πλαίσιο της τακτικής ανά διετία εξέτασης. Η ίδια εντολή έχει δοθεί και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία επίσης κατήρτισε έκθεση, και οι δύο εκθέσεις υποβάλλονται στο Συμβούλιο της ΕΕ παράλληλα.

Στην παρούσα έκθεση, η ΕΚΤ χρησιμοποιεί το πλαίσιο που εφαρμόστηκε στις προηγούμενες Εκθέσεις για τη Σύγκλιση. Εξετάζει, για τις εν λόγω οκτώ χώρες, εάν έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός διατηρήσιμης οικονομικής σύγκλισης, αν η εθνική νομοθεσία είναι συμβατή προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Καταστατικό) και αν πληρούνται οι καταστατικές απαιτήσεις ώστε οι εθνικές κεντρικές τους τράπεζες (ΕθνΚΤ) να καταστούν αναπόσπαστο μέρος του Ευρωσυστήματος.

¹ Βλ. επίσης την αποσαφήνιση των όρων “Συνθήκη” και “Συνθήκες” στο Γλωσσάριο (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Στην παρούσα έκθεση η Λιθουανία εξετάζεται διεξοδικότερα από τις υπόλοιπες χώρες, επειδή οι αρχές της Λιθουανίας έχουν γνωστοποιήσει την πρόθεση να υιοθετήσει η χώρα το ευρώ από 1.1.2015.

Η εξέταση της διαδικασίας οικονομικής σύγκλισης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα και την ακεραιότητα των συναφών στατιστικών στοιχείων. Η κατάρτιση και υποβολή των στατιστικών στοιχείων, ιδίως αυτών που αφορούν τα δημόσια οικονομικά, δεν πρέπει να επηρεάζονται από πολιτικές σκοπιμότητες ή παρεμβάσεις. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ καλούνται να θεωρούν την ποιότητα και την ακεραιότητα των στατιστικών στοιχείων τους θέμα υψηλής προτεραιότητας, να διασφαλίζουν ότι η κατάρτιση αυτών των στοιχείων υπόκειται σε ένα επαρκές σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (checks and balances) και να εφαρμόζουν ελάχιστα πρότυπα στον τομέα της στατιστικής. Αυτά τα πρότυπα είναι εξαιρετικής σημασίας για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της ακεραιότητας και της λογοδοσίας των εθνικών στατιστικών αρχών, καθώς και για τη στήριξη της εμπιστοσύνης στην ποιότητα των στατιστικών στοιχείων για τα δημόσια οικονομικά (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 – δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Επιπλέον, από τις 4 Νοεμβρίου 2014² κάθε χώρα που έχει αρθεί η παρέκκλισή της θα εντάσσεται στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), το αργότερο από την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ. Από την ημερομηνία αυτή, όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που σχετίζονται με τον ΕΕΜ θα ισχύουν για την εν λόγω χώρα. Ως εκ τούτου είναι εξαιρετικά σημαντικό να προβεί στις απαραίτητες προετοιμασίες. Η ΕΚΤ προσδίδει μεγάλη σημασία στη συνολική αξιολόγηση των πιστωτικών ιδρυμάτων, περιλαμβανομένης της αξιολόγησης των ισολογισμών τους, την οποία οφείλει να διενεργήσει πριν από την ανάληψη των καθηκόντων της. Η αξιολόγηση του τραπεζικού συστήματος των κρατών-μελών που συμμετέχουν στον ΕΕΜ θα διεξαχθεί από την ΕΚΤ σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές των συμμετεχόντων κρατών-μελών. Η αξιολόγηση αυτή, η οποία δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας έκθεσης, θα ολοκληρωθεί πριν από την ανάληψη από την ΕΚΤ των εποπτικών της καθηκόντων και θα συνίσταται σε αξιολόγηση της ποιότητας των χαρτοφυλακίων και άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Στόχος της αξιολόγησης είναι να προαχθεί η διαφάνεια, να

² Ημερομηνία κατά την οποία η ΕΚΤ θα αναλάβει τα καθήκοντα που της έχουν ανατεθεί σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 2013 για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, άρθρο 33(2).

διορθωθούν οι ισολογισμοί, όπου απαιτείται, και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στον τραπεζικό τομέα. Το τραπεζικό σύστημα κάθε κράτους-μέλους που εντάσσεται στη ζώνη του ευρώ και, κατά συνέπεια, στον ΕΕΜ μετά την ημερομηνία έναρξης της εποπτείας θα υπόκειται σε συνολική αξιολόγηση.³

Στην παρούσα έκθεση η διάταξη της ύλης έχει ως εξής: Το Κεφάλαιο 2 περιγράφει το πλαίσιο που χρησιμοποιείται για την εξέταση της οικονομικής και νομικής σύγκλισης. Το Κεφάλαιο 3 παρέχει μια οριζόντια επισκόπηση των βασικών πτυχών της οικονομικής σύγκλισης. Το Κεφάλαιο 4 περιέχει τις περιλήψεις κατά χώρα, οι οποίες παρουσιάζουν τα κυριότερα πορίσματα από την εξέταση της οικονομικής και νομικής σύγκλισης. Το Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση) αναλύει λεπτομερώς την κατάσταση της οικονομικής σύγκλισης σε καθένα από τα οκτώ εξεταζόμενα κράτη-μέλη της ΕΕ, συνοψίζει τους δείκτες σύγκλισης και περιγράφει τη στατιστική μεθοδολογία για την κατάρτισή τους. Τέλος, το Κεφάλαιο 6 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση) εξετάζει τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας καθενός από τα εξεταζόμενα κράτη-μέλη, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της εθνικής κεντρικής του τράπεζας, προς τα άρθρα 130 και 131 της Συνθήκης.

³ Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 του Κανονισμού ΕΚΤ/2014/17 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 16ης Απριλίου 2014 που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (κανονισμός για το πλαίσιο ΕΕΜ).

2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

2.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Για να εξετάσει την οικονομική σύγκλιση των κρατών-μελών της ΕΕ που επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ η ΕΚΤ χρησιμοποιεί ένα ενιαίο πλαίσιο ανάλυσης. Το κοινό αυτό πλαίσιο, το οποίο έχει εφαρμοστεί με συνέπεια σε όλες τις Εκθέσεις Σύγκλισης του ΕΝΙ και της ΕΚΤ, βασίζεται, πρώτον, στις διατάξεις της Συνθήκης και στην εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών, τα δημοσιονομικά αποτελέσματα και τους λόγους του χρέους, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια, καθώς και άλλους παράγοντες που είναι συναφείς με την οικονομική ολοκλήρωση και σύγκλιση. Δεύτερον, βασίζεται σε μια σειρά από πρόσθετους οικονομικούς δείκτες που παρέχουν πληροφορίες για τις παρελθούσες ή τις μελλοντικές εξελίξεις και θεωρούνται χρήσιμοι για τη λεπτομερέστερη εξέταση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης. Η εξέταση των κρατών-μελών με βάση όλους αυτούς τους παράγοντες είναι σημαντική επειδή διασφαλίζει ότι η ενσωμάτωσή τους στη ζώνη του ευρώ θα γίνει χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Τα Πλαίσια 1 έως 5 υπενθυμίζουν εν συντομία τις νομικές διατάξεις και παραθέτουν μεθοδολογικές λεπτομέρειες όσον αφορά την εφαρμογή αυτών των διατάξεων από την ΕΚΤ.

Για λόγους συνέχειας και ίσης μεταχείρισης, η παρούσα έκθεση ακολουθεί τις αρχές που διατυπώθηκαν στις προηγούμενες εκθέσεις της ΕΚΤ (και, παλαιότερα, του ΕΝΙ). Ειδικότερα, η ΕΚΤ χρησιμοποιεί μια σειρά από κατευθυντήριες αρχές κατά την εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης. Πρώτον, τα επιμέρους κριτήρια ερμηνεύονται συσταλτικά και εφαρμόζονται αυστηρά. Το σκεπτικό αυτής της αρχής είναι ότι τα κριτήρια αποσκοπούν κυρίως στο να εξασφαλίσουν ότι στη ζώνη του ευρώ θα μπορούν να συμμετέχουν μόνο όσα κράτη-μέλη έχουν οικονομικές συνθήκες που συντελούν στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και στη συνοχή της ζώνης του ευρώ. Δεύτερον, τα κριτήρια σύγκλισης αποτελούν μια συνεκτική και ολοκληρωμένη δέσμη και πρέπει να πληρούνται όλα ανεξαιρέτως. Η Συνθήκη παραθέτει τα κριτήρια ως ισότιμα και δεν τα ιεραρχεί. Τρίτον, τα κριτήρια σύγκλισης πρέπει να πληρούνται σύμφωνα με πραγματικά στοιχεία. Τέταρτον, η εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης πρέπει να είναι ομοιόμορφη, διαφανής και απλή. Επιπλέον, κατά την εξέταση της συμμόρφωσης προς τα κριτήρια σύγκλισης, βασικός παράγοντας είναι η διατηρησιμότητα, καθώς η σύγκλιση πρέπει να έχει διάρκεια

και να μην είναι βραχύβια. Για το λόγο αυτό, στις αξιολογήσεις κατά χώρα αναλύεται και η διατηρησιμότητα της σύγκλισης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι οικονομικές εξελίξεις των χωρών εξετάζονται βάσει αναδρομικών στοιχείων που καλύπτουν κατ' αρχήν την τελευταία δεκαετία. Αυτό βοηθά να διαπιστωθεί ακριβέστερα κατά πόσον η πρόοδος που έχει επιτευχθεί είναι αποτέλεσμα πραγματικών διαρθρωτικών προσαρμογών και, κατ' επέκταση, να αξιολογηθεί καλύτερα η διατηρησιμότητα της οικονομικής σύγκλισης.

Επιπλέον, στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, εξετάζονται οι προοπτικές για το μέλλον. Σ' αυτό το πλαίσιο εφιστάται ιδιαίτερος η προσοχή στο γεγονός ότι η διατηρησιμότητα των ευνοϊκών οικονομικών εξελίξεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αν η οικονομική πολιτική θα ανταποκριθεί με τρόπο πρόσφορο και διαρκή στις υπάρχουσες και στις μελλοντικές προκλήσεις. Η ισχυρή διακυβέρνηση και οι υγιείς θεσμοί είναι επίσης απαραίτητοι για τη στήριξη της διατηρήσιμης αύξησης του προϊόντος μεσομακροπρόθεσμα. Γενικά, τονίζεται ότι η εξασφάλιση της διατηρησιμότητας της οικονομικής σύγκλισης εξαρτάται από την επίτευξη μιας ισχυρής αρχικής θέσης, από την ύπαρξη υγιών θεσμών και από την άσκηση κατάλληλων πολιτικών μετά την υιοθέτηση του ευρώ.

Το κοινό πλαίσιο εφαρμόζεται σε καθένα από τα οκτώ εξεταζόμενα κράτη-μέλη της ΕΕ χωριστά. Αυτές οι αξιολογήσεις, οι οποίες εξετάζουν τις επιδόσεις κάθε κράτους-μέλους, πρέπει να εκτιμώνται αυτοτελώς, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 140 της Συνθήκης.

Η τελευταία ημερομηνία για τα στατιστικά στοιχεία που περιέχονται στην παρούσα Έκθεση για τη Σύγκλιση ήταν η 15η Μαΐου 2014. Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης παρείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5, πίνακες και διαγράμματα του αγγλικού πρωτοτύπου), σε συνεργασία με την ΕΚΤ προκειμένου για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια. Τα στοιχεία για την εξέλιξη των τιμών και των μακροπρόθεσμων επιτοκίων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα Έκθεση καλύπτουν την περίοδο μέχρι τον Απρίλιο του 2014, τελευταίο μήνα για τον οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τους ΕνΔΤΚ. Τα μηνιαία στοιχεία για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες καλύπτουν την περίοδο έως και τον Απρίλιο του 2014. Τα ιστορικά στοιχεία για τις

δημοσιονομικές θέσεις αφορούν την περίοδο μέχρι και το 2013. Επίσης λαμβάνονται υπόψη προβλέψεις προερχόμενες από ποικίλες πηγές, σε συνδυασμό με τα πιο πρόσφατα προγράμματα σύγκλισης των κρατών-μελών, καθώς και άλλες πληροφορίες που θεωρούνται χρήσιμες για την αξιολόγηση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης. Οι εαρινές προβλέψεις 2014 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014 (Alert Mechanism Report 2014), που λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα έκθεση, δημοσιεύθηκαν στις 2 Μαΐου 2014 και στις 13 Νοεμβρίου 2013 αντίστοιχα. Η παρούσα έκθεση εγκρίθηκε από το Γενικό Συμβούλιο της ΕΚΤ στις 2 Ιουνίου 2014.

Όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 1.

Πλαίσιο 1

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

1 Οι διατάξεις της Συνθήκης

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), πρώτη περίπτωση, της Συνθήκης, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών. Αυτό καταδεικνύεται από ρυθμό πληθωρισμού που προσεγγίζει τον αντίστοιχο ρυθμό των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”.

Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος έχει σταθερές επιδόσεις στο θέμα των τιμών και μέσο ποσοστό πληθωρισμού, καταγεγραμμένο επί ένα έτος πριν από τον έλεγχο, που δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα. Ο πληθωρισμός υπολογίζεται βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) σε συγκρίσιμη βάση, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών των εθνικών ορισμών”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Στο πλαίσιο της παρούσας Έκθεσης, η ΕΚΤ εφαρμόζει τις διατάξεις της Συνθήκης ως εξής:

Πρώτον, όσον αφορά το “μέσο ποσοστό πληθωρισμού, καταγεγραμμένο επί ένα έτος πριν από τον έλεγχο”, ο ρυθμός πληθωρισμού υπολογίστηκε με βάση τη μεταβολή του μέσου

όρου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) για το τελευταίο διαθέσιμο δωδεκάμηνο έναντι του μέσου όρου του προηγούμενου δωδεκαμήνου. Έτσι, σχετικά με το ρυθμό πληθωρισμού, ως περίοδος αναφοράς στην παρούσα Έκθεση λαμβάνεται το διάστημα Μαΐου 2013-Απριλίου 2014.

Δεύτερον, η έννοια των “τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”, που χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί η τιμή αναφοράς, εφαρμόστηκε με βάση τον απλό αριθμητικό μέσο όρο των ρυθμών πληθωρισμού των εξής τριών κρατών-μελών: Λεττονία (0,1%), Πορτογαλία (0,3%) και Ιρλανδία (0,3%). Άρα το μέσο επιτόκιο είναι 0,2% και, αφού προστεθεί 1,5 εκατοστιαία μονάδα, προκύπτει τιμή αναφοράς 1,7%.

Οι ρυθμοί πληθωρισμού στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Κύπρο δεν λήφθηκαν υπόψη στον υπολογισμό της τιμής αναφοράς. Η εξέλιξη των τιμών στις χώρες αυτές κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς οδήγησε σε μέσο δωδεκάμηνο ρυθμό πληθωρισμού τον Απρίλιο του 2014 ίσο προς -1,2%, -0,8% και -0,4% αντίστοιχα. Οι τρεις αυτές χώρες εξαιρέθηκαν από τον υπολογισμό της τιμής αναφοράς ως ακραίες περιπτώσεις. Σε όλες αυτές τις χώρες οι ρυθμοί πληθωρισμού ήταν σημαντικά χαμηλότεροι έναντι των συγκρίσιμων ρυθμών πληθωρισμού σε άλλα κράτη-μέλη κατά την περίοδο αναφοράς, και, σε όλες τους, αυτό οφειλόταν σε έκτακτους παράγοντες. Η ελληνική και η κυπριακή οικονομία βρίσκονται σε ιδιαίτερα βαθιά ύφεση, με αποτέλεσμα οι εξελίξεις των τιμών και στις δύο χώρες να έχουν επιβαρυνθεί από εξαιρετικά μεγάλο αρνητικό παραγωγικό κενό. Όσον αφορά τη Βουλγαρία, ο πληθωρισμός δέχθηκε σημαντικές καθοδικές πιέσεις από διάφορους εσωτερικούς παράγοντες, όπως οι μεγάλες μειώσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών – κυρίως σε σχέση με τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας – και η ιδιαίτερα αρνητική συμβολή των τομέων των μεταφορών και των υπηρεσιών υγείας.

Επισημαίνεται ότι η έννοια της εξαίρεσης των ακραίων περιπτώσεων έχει αναφερθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις για τη σύγκλιση της ΕΚΤ (βλ. π.χ. τις εκθέσεις του 2010, του 2012 και του 2013), καθώς και σε εκθέσεις για τη σύγκλιση που έχουν καταρτιστεί από το ΕΝΙ. Σύμφωνα με αυτές τις εκθέσεις, ένα κράτος-μέλος θεωρείται ότι αποτελεί ακραία περίπτωση όταν πληρούνται οι εξής δύο προϋποθέσεις: πρώτον, ο δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού είναι σημαντικά χαμηλότερος από τους συγκρίσιμους ρυθμούς πληθωρισμού άλλων κρατών-μελών και, δεύτερον, οι εξελίξεις των τιμών στο εν λόγω κράτος-μέλος έχουν επηρεαστεί έντονα από έκτακτους παράγοντες. Ο χαρακτηρισμός μιας περίπτωσης ως ακραίας δεν γίνεται μηχανιστικά. Η χρησιμοποιούμενη προσέγγιση καθιερώθηκε προκειμένου να αντιμετωπιστούν κατάλληλα πιθανές σημαντικές στρεβλώσεις στην εξέλιξη του πληθωρισμού στις επιμέρους χώρες.

Ο πληθωρισμός μετρήθηκε βάσει του ΕνΔΤΚ, ο οποίος κατασκευάστηκε με σκοπό να αξιολογείται η σύγκλιση όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών σε συγκρίσιμη βάση (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 – δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση). Για ενημερωτικούς λόγους, στο στατιστικό παράρτημα της παρούσας έκθεσης (επίσης δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση) παρουσιάζεται ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού της ζώνης του ευρώ.

Προκειμένου να εξεταστεί αναλυτικότερα η διατηρησιμότητα της εξέλιξης των τιμών στην εκάστοτε εξεταζόμενη χώρα, ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ) που καταγράφηκε στη δωδεκάμηνη περίοδο αναφοράς (Μάιος 2013–Απρίλιος 2014) αξιολογείται υπό το πρίσμα της οικονομικής επίδοσης της χώρας όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών την τελευταία δεκαετία. Εν προκειμένω, η προσοχή εστιάζεται

αφενός στον προσανατολισμό της νομισματικής πολιτικής και ιδίως στο κατά πόσον οι νομισματικές αρχές δίνουν πρωτίστως έμφαση στην επίτευξη και διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, και αφετέρου στη συμβολή άλλων τομέων της οικονομικής πολιτικής στην επίτευξη αυτού του στόχου. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες του μακροοικονομικού περιβάλλοντος για την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών. Η εξέλιξη των τιμών εξετάζεται υπό το πρίσμα των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης, με έμφαση μεταξύ άλλων στους παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τις τιμές των εισαγομένων. Τέλος, εξετάζονται οι τάσεις άλλων συναφών δεικτών τιμών (όπως ο ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής και της ενέργειας, ο ΕνΔΤΚ με σταθερούς φορολογικούς συντελεστές, ο εθνικός ΔΤΚ, ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ και οι τιμές παραγωγού). Όσον αφορά τις προοπτικές για το μέλλον, παρέχεται μια εικόνα της αναμενόμενης εξέλιξης του πληθωρισμού κατά τα επόμενα έτη, η οποία περιλαμβάνει προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών και συμμετεχόντων στην αγορά. Επίσης γίνεται αναφορά και σε ορισμένα θέματα θεσμικής και διαρθρωτικής φύσεως, τα οποία είναι σημαντικά για τη διατήρηση ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί στη σταθερότητα των τιμών μετά την υιοθέτηση του ευρώ.

Όσον αφορά τις δημοσιονομικές εξελίξεις, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ, καθώς και ορισμένα διαδικαστικά θέματα, παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 2.

Πλαίσιο 2

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

1 Συνθήκη και λοιπές νομικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), δεύτερη περίπτωση, της Συνθήκης, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών. Αυτή καταδεικνύεται από την επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, κατά την έννοια του άρθρου 126 (6)”.

Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της δημοσιονομικής κατάστασης, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής

Ένωσης, σημαίνει ότι τη στιγμή της εξέτασης δεν έχει ληφθεί απόφαση του Συμβουλίου για το κράτος μέλος, όπως αναφέρεται στο άρθρο 126, παράγραφος 6 της εν λόγω Συνθήκης, όσον αφορά την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος”.

Το άρθρο 126 περιγράφει τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ). Σύμφωνα με το άρθρο 126(2) και (3), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει έκθεση εάν ένα κράτος-μέλος δεν εκπληρώνει τους όρους περί δημοσιονομικής πειθαρχίας, ειδικότερα εάν:

(α) ο λόγος του προβλεπόμενου ή υφιστάμενου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς (που σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για τη ΔΥΕ ορίζεται σε 3% του ΑΕΠ), εκτός εάν:

- είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς,
- είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς,

(β) ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς (που σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για τη ΔΥΕ ορίζεται σε 60% του ΑΕΠ), εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.

Επιπλέον, η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατά πόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα υπερβαίνει τις δαπάνες δημοσίων επενδύσεων, καθώς και όλους τους άλλους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανόμενης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης του κράτους-μέλους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύναται επίσης να συντάξει έκθεση εάν, μολονότι πληρούνται τα κριτήρια, θεωρεί ότι υπάρχει σε ένα κράτος-μέλος κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος. Η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή διατυπώνει γνώμη βάσει της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 126(6), το Συμβούλιο της ΕΕ, με βάση σύσταση της Επιτροπής και αφού λάβει υπόψη τυχόν παρατηρήσεις του κράτους-μέλους, αποφαινεται με ειδική πλειοψηφία, εξαιρουμένου του ενδιαφερόμενου κράτους-μέλους, και μετά από συνολική εκτίμηση, αν υφίσταται ή όχι υπερβολικό έλλειμμα στο εν λόγω κράτος-μέλος.

Οι διατάξεις του άρθρου 126 της Συνθήκης αποσαφηνίζονται περαιτέρω με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου,¹ ο οποίος μεταξύ άλλων:

- επιβεβαιώνει ότι το κριτήριο του χρέους είναι ισότιμο με το κριτήριο του ελλείμματος και το θέτει σε ισχύ, επιτρέποντας παράλληλα τριετή μεταβατική περίοδο. Το άρθρο 2(1α) του Κανονισμού προβλέπει ότι ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ, εφόσον υπερβαίνει την τιμή αναφοράς, θεωρείται ότι μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό, εάν η διαφορά σε σχέση με την τιμή αναφοράς μειώθηκε κατά την προηγούμενη τριετία σε μέσο ποσοστό ενός εικοστού κατ’ έτος που αποτελεί ενδεικτικό ποσοστό με βάση τις μεταβολές της προηγούμενης τριετίας για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Η απαίτηση βάσει του κριτηρίου του χρέους θεωρείται επίσης ότι πληρούται, εάν οι δημοσιονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνουν ότι η απαιτούμενη μείωση της διαφοράς θα σημειωθεί στη διάρκεια μιας ορισμένης τριετίας. Κατά την

¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, ΕΕ L 209, 2.8.1997, σ. 6.

εφαρμογή του ενδεικτικού ποσοστού προσαρμογής του λόγου του χρέους πρέπει να προσεχθεί η επίδραση του οικονομικού κύκλου στο ρυθμό μείωσης του χρέους,

- αναφέρει λεπτομερώς ποιους σχετικούς παράγοντες πρέπει να λαμβάνει υπόψη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν καταρτίζει έκθεση σύμφωνα με το άρθρο 126(3) της Συνθήκης. Και το κυριότερο, εξειδικεύει ορισμένους παράγοντες που θεωρούνται χρήσιμοι για την αξιολόγηση της εξέλιξης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης, καθώς και της εξέλιξης της μεσοπρόθεσμης κατάστασης του δημόσιου χρέους (βλ. άρθρο 2(3) του Κανονισμού και τις πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση της ΕΚΤ που παρουσιάζεται στη συνέχεια).

Επιπλέον, η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΣΣΣΔ), η οποία στηρίζεται στις διατάξεις του ενισχυμένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, υπογράφηκε στις 2 Μαρτίου 2012 από 25 κράτη-μέλη της ΕΕ (όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Τσεχία και την Κροατία) και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2013.² Ο Τίτλος III (Δημοσιονομικό Σύμφωνο) προβλέπει, μεταξύ άλλων, ένα δεσμευτικό δημοσιονομικό κανόνα ώστε να εξασφαλίζεται ότι ο προϋπολογισμός της γενικής κυβέρνησης θα είναι ισοσκελισμένος ή πλεονασματικός. Αυτός ο κανόνας θεωρείται ότι τηρείται αν το ετήσιο διαρθρωτικό αποτέλεσμα αντιστοιχεί στον ανά χώρα καθορισθέντα μεσοπρόθεσμο στόχο και δεν υπερβαίνει, σε διαρθρωτικούς όρους, έλλειμμα ίσο με 0,5% του ΑΕΠ. Αν ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης είναι σημαντικά χαμηλότερος από το 60% του ΑΕΠ και οι κίνδυνοι για την πιο μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών είναι περιορισμένοι, ο μεσοπρόθεσμος στόχος μπορεί να φθάσει σε διαρθρωτικό έλλειμμα που δεν υπερβαίνει το 1% του ΑΕΠ. Η ΣΣΣΔ περιλαμβάνει επίσης τον κανόνα σχετικά με το ενδεικτικό ποσοστό μείωσης του χρέους ο οποίος εμπεριέχεται στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου που τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου.³ Τα συμβαλλόμενα κράτη-μέλη υποχρεούνται να ενσωματώσουν στο σύνταγμά τους – ή σε ισοδύναμο νόμο με αυξημένη τυπική ισχύ σε σύγκριση με τον νόμο για τον ετήσιο προϋπολογισμό – τους θεσπιζόμενους δημοσιονομικούς κανόνες, μαζί με έναν αυτόματο διορθωτικό μηχανισμό σε περίπτωση απόκλισης από τον δημοσιονομικό στόχο.

² Η ΣΣΣΔ ισχύει και για εκείνα τα κράτη-μέλη της ΕΕ με παρέκκλιση τα οποία την έχουν κυρώσει, από την ημερομηνία κατά την οποία τίθεται σε ισχύ η απόφαση περί κατάργησης της σχετικής παρέκκλισης ή από προγενέστερη ημερομηνία, εφόσον το κράτος-μέλος δηλώσει την πρόθεσή του να δεσμεύεται, από αυτή την προγενέστερη ημερομηνία, από το σύνολο ή μέρος των διατάξεων της ΣΣΣΔ.

³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 που τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σ. 33).

Όσον αφορά τη Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (Συνθήκη ΕΜΣ), η αιτιολογική σκέψη 7 προβλέπει ότι ως συνέπεια της ένταξης στη ζώνη του ευρώ, τα κράτη-μέλη θα πρέπει να γίνουν μέλη του ΕΜΣ με πλήρη δικαιώματα και υποχρεώσεις. Το άρθρο 44 περιγράφει τη διαδικασία αίτησης και ένταξης στον ΕΜΣ.⁴

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Προκειμένου να εξετάσει τη σύγκλιση, η ΕΚΤ διατυπώνει την άποψή της για τις δημοσιονομικές εξελίξεις. Όσον αφορά τη διατηρησιμότητα, η ΕΚΤ εξετάζει σημαντικούς δείκτες των δημοσιονομικών εξελίξεων από το 2004 έως το 2013, τις προοπτικές και τις προκλήσεις για τα δημόσια οικονομικά σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης και κυρίως τις σχέσεις που συνδέουν την εξέλιξη του ελλείμματος με την εξέλιξη του χρέους. Παρέχεται νέα ανάλυση της ΕΚΤ σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εθνικών δημοσιονομικών πλαισίων, κατά τα διαλαμβανόμενα στο άρθρο 2(3)(β) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου και στην Οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου.⁵ Επιπλέον, ο κανόνας του ποσοστού αναφοράς για την αύξηση των δαπανών, όπως περιγράφεται στο άρθρο 9(1) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου⁶, αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει την κατάλληλη χρηματοδότηση των αυξήσεων των δαπανών. Προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι για τα κράτη-μέλη της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη επιτύχει τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό τους στόχο, η ετήσια αύξηση των συναφών πρωτογενών δαπανών δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα ποσοστό χαμηλότερο από το μεσοπρόθεσμο ποσοστό αναφοράς της δυνητικής αύξησης του ΑΕΠ, εκτός εάν η υπέρβαση αντισταθμίζεται με μέτρα διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων. Ως προς το άρθρο 126, η ΕΚΤ, αντίθετα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεν έχει επίσημο ρόλο στη ΔΥΕ. Η έκθεση της ΕΚΤ απλώς αναφέρει αν η χώρα υπόκειται σε ΔΥΕ.

Ως προς τη διάταξη της Συνθήκης σύμφωνα με την οποία ο λόγος του δημόσιου χρέους που υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ πρέπει να “μειώνεται επαρκώς και να πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό”, η ΕΚΤ εξετάζει τις παρελθούσες και μελλοντικές τάσεις του λόγου του χρέους. Για τα κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία ο λόγος του χρέους υπερβαίνει την τιμή αναφοράς, η ΕΚΤ παραθέτει ενδεικτικά ανάλυση της διατηρησιμότητας του χρέους τους, μεταξύ άλλων σε σχέση και με το προαναφερόμενο ενδεικτικό ποσοστό μείωσης του χρέους, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 2(1α) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου.

⁴ Στη γνώμη CON/2012/73, η ΕΚΤ αναφέρει ότι το άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ προβλέπει ότι η προσχώρηση στη Συνθήκη ΕΜΣ είναι ελεύθερη για άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ με την υποβολή αίτησης συμμετοχής στον ΕΜΣ από κάθε ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος της ΕΕ. Τα άλλα κράτη-μέλη είναι εκείνα που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ κατά την υπογραφή της Συνθήκης ΕΜΣ. Σύμφωνα επίσης με το άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ, το κράτος-μέλος υποβάλλει αίτηση συμμετοχής στον ΕΜΣ μετά την έκδοση απόφασης του Συμβουλίου της ΕΕ για κατάργηση της παρέκκλισής του από την υιοθέτηση του ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 140 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης το άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ προβλέπει ότι μετά την έγκριση της αίτησης συμμετοχής από το συμβούλιο διοικητών του ΕΜΣ, το νέο μέλος προσχωρεί με την κατάθεση των εγγράφων προσχώρησης στον θεματοφύλακα. Όλες οι γνώμες της ΕΚΤ δημοσιεύονται στον δικτυακό της τόπο, www.ecb.europa.eu.

⁵ Οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών-μελών (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σ. 41).

⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, ΕΕ L 209, 2.8.1997, σ. 1.

Η εξέταση των δημοσιονομικών εξελίξεων βασίζεται σε στοιχεία που έχουν καταρτιστεί σε εθνολογιστική βάση, σύμφωνα με το ΕΣΛ 95 (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 – δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση). Τα περισσότερα από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2014 και περιλαμβάνουν τη δημοσιονομική θέση κάθε χώρας από το 2004 έως το 2013, καθώς και προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2014.

Όσον αφορά τη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών, οι πραγματοποιήσεις κατά το έτος αναφοράς (2013) αξιολογούνται υπό το πρίσμα των επιδόσεων των κρατών-μελών την τελευταία δεκαετία. Αρχικά εξετάζεται η εξέλιξη του λόγου του ελλείμματος. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να έχουμε κατά νου ότι η μεταβολή του ετήσιου λόγου του ελλείμματος μιας χώρας επηρεάζεται συνήθως από ποικίλους παράγοντες. Οι επιδράσεις αυτές συχνά διακρίνονται σε “κυκλικές”, οι οποίες αντανακλούν την αντίδραση των ελλειμμάτων στις μεταβολές του οικονομικού κύκλου, και σε “μη κυκλικές”, οι οποίες θεωρείται ότι αντανακλούν διαρθρωτικού χαρακτήρα ή μόνιμες προσαρμογές ύστερα από τη λήψη μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής. Ωστόσο, οι εν λόγω μη κυκλικές επιδράσεις, όπως ποσοτικοποιούνται στην παρούσα έκθεση, δεν θα πρέπει κατ’ ανάγκην να θεωρείται ότι αντανακλούν αποκλειστικά κάποια διαρθρωτική μεταβολή της δημοσιονομικής κατάστασης, διότι περιλαμβάνουν και επιδράσεις οφειλόμενες σε μέτρα πολιτικής και σε ειδικούς παράγοντες που επηρεάζουν μόνο πρόσκαιρα το δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Πράγματι, είναι δύσκολο να αξιολογηθεί πώς μεταβλήθηκαν οι διαρθρωτικές δημοσιονομικές θέσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης, εν όψει της αβεβαιότητας αναφορικά με το επίπεδο και το ρυθμό αύξησης του δυνητικού προϊόντος. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς δείκτες, εξετάζονται επίσης εκτενέστερα οι τάσεις που παρουσίασαν στο παρελθόν οι δημόσιες δαπάνες και τα έσοδα.

Στη συνέχεια εξετάζεται η εξέλιξη του λόγου του δημόσιου χρέους κατά την επισκοπούμενη περίοδο, καθώς και οι παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτή την εξέλιξη, δηλ. η διαφορά μεταξύ της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ και των επιτοκίων, το πρωτογενές αποτέλεσμα του προϋπολογισμού και η προσαρμογή ελλείμματος-χρέους. Αυτή η αναλυτική οπτική παρέχει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έκταση της επίδρασης που άσκησε το μακροοικονομικό περιβάλλον, και ειδικότερα ο συνδυασμός ανάπτυξης και επιτοκίων, στη δυναμική του χρέους. Ταυτόχρονα παρέχει καλύτερη πληροφόρηση για τη συμβολή που είχαν οι προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως αντικατοπτρίζεται στο πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα, και για τον ρόλο των έκτακτων παραγόντων, όπως αυτοί περιλαμβάνονται στην προσαρμογή ελλείμματος-χρέους. Επιπλέον, εξετάζεται η διάρθρωση του δημόσιου χρέους, με

ιδιαίτερη έμφαση στο ποσοστό του χρέους που είναι βραχυπρόθεσμο και στο ποσοστό που έχει συνομολογηθεί σε ξένο νόμισμα, καθώς και στην εξέλιξή τους. Η σύγκριση αυτών των ποσοστών με το σημερινό επίπεδο του λόγου του χρέους καταδεικνύει σε ποιο βαθμό τα δημοσιονομικά αποτελέσματα είναι ευαίσθητα στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων.

Ως προς τις προοπτικές για το μέλλον, εξετάζονται τα εθνικά σχέδια προϋπολογισμών και οι πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2014 και λαμβάνεται υπόψη η μεσοπρόθεσμη στρατηγική της δημοσιονομικής πολιτικής, όπως ανατακτάται στο πρόγραμμα σύγκλισης. Μεταξύ άλλων, αξιολογούνται η επίτευξη του μεσοπρόθεσμου στόχου της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους-μέλους, όπως προβλέπεται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και οι προοπτικές για την εξέλιξη του λόγου του χρέους με βάση τη δημοσιονομική πολιτική που ασκείται σήμερα. Τέλος, δίνεται έμφαση στις μακροπρόθεσμες προκλήσεις που συνδέονται με τη διατηρησιμότητα των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και στους ευρύτερους τομείς στους οποίους θα απαιτηθεί δημοσιονομική προσαρμογή στο μέλλον, ιδίως σ' αυτούς που συνδέονται με το ζήτημα των μη κεφαλαιοποιητικών δημόσιων συστημάτων συντάξεων, σε συνάρτηση προς τις δημογραφικές εξελίξεις, και με τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις του Δημοσίου, ιδίως κατά τη διάρκεια της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Σύμφωνα με την πρακτική που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν, η ανάλυση που περιγράφεται παραπάνω καλύπτει επίσης και τους περισσότερους από τους παράγοντες που χαρακτηρίζονται ως “σχετικοί” στο άρθρο 2(3) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου, όπως αναφέρεται στο Πλαίσιο 2.

Όσον αφορά την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ περιγράφονται στο Πλαίσιο 3.

Πλαίσιο 3

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ

1 Οι διατάξεις της Συνθήκης

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), τρίτη περίπτωση, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης που προβλέπονται από τον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, επί δύο τουλάχιστον χρόνια, χωρίς υποτίμηση έναντι του ευρώ”.

Το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της συμμετοχής στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση της εν λόγω Συνθήκης, σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος έχει τηρήσει τα κανονικά περιθώρια διακύμανσης που προβλέπει ο μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος χωρίς σοβαρή ένταση κατά τα δύο, τουλάχιστον, τελευταία έτη πριν από την εξέταση. Ειδικότερα, το κράτος μέλος δεν πρέπει να έχει υποτιμήσει την κεντρική διμερή ισοτιμία του νομίσματος έναντι του ευρώ με δική του πρωτοβουλία μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Όσον αφορά τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η ΕΚΤ εξετάζει εάν η χώρα έχει συμμετάσχει στον ΜΣΙ ΙΙ (ο οποίος διαδόχθηκε τον ΜΣΙ τον Ιανουάριο του 1999) κατά τα δύο τουλάχιστον έτη πριν από την εξέταση χωρίς σοβαρές εντάσεις και συγκεκριμένα χωρίς υποτίμηση της κεντρικής της ισοτιμίας έναντι του ευρώ. Σε περιπτώσεις μικρότερων περιόδων συμμετοχής, εξετάζεται η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας στη διάρκεια μιας διετούς περιόδου αναφοράς.

Η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ κρίνεται με γνώμονα κυρίως το εάν η συναλλαγματική ισοτιμία διαμορφώνεται κοντά στην κεντρική ισοτιμία στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ, ενώ παράλληλα λαμβάνονται υπόψη και οι παράγοντες που οδήγησαν σε τυχόν ανατίμηση, προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν. Σχετικώς σημειώνεται ότι το εύρος των περιθωρίων διακύμανσης εντός του ΜΣΙ ΙΙ δεν προδικάζει την εξέταση του κριτηρίου που αφορά τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Επιπλέον, το ζήτημα της απουσίας “σοβαρής έντασης” αξιολογείται γενικώς ως εξής: (α) εξετάζεται ο βαθμός απόκλισης των συναλλαγματικών ισοτιμιών από τις κεντρικές ισοτιμίες έναντι του ευρώ στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ, (β) χρησιμοποιούνται δείκτες όπως η μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ και η τάση της, καθώς και οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ και η εξέλιξή τους, (γ) αξιολογείται ο ρόλος των παρεμβάσεων στην αγορά συναλλάγματος και (δ) μελετάται ο ρόλος των προγραμμάτων διεθνούς οικονομικής στήριξης για τη σταθεροποίηση του νομίσματος.

Ως περίοδος αναφοράς στην παρούσα έκθεση λαμβάνεται το διάστημα από 16 Μαΐου 2012 έως 15 Μαΐου 2014. Όλες οι διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι οι επίσημες ισοτιμίες αναφοράς της ΕΚΤ (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 – δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Εκτός από την ένταξη στον ΜΣΙ ΙΙ και την εξέλιξη της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ, εξετάζονται συνοπτικά και ορισμένες ενδείξεις σχετικά με τη διατηρησιμότητα της τρέχουσας συναλλαγματικής ισοτιμίας. Οι ενδείξεις αυτές

προέρχονται από την εξέλιξη της πραγματικής διμερούς και σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας, των μεριδίων εξαγωγικής αγοράς, καθώς και του ισοζυγίου πληρωμών (τρεχουσών συναλλαγών, κεφαλαιακών μεταβιβάσεων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών). Επίσης εξετάζονται η εξέλιξη του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους και η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση σε μακρότερες περιόδους. Οι ενότητες που αφορούν την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας εξετάζουν επίσης τον βαθμό ενσωμάτωσης κάθε χώρας στη ζώνη του ευρώ. Η ενσωμάτωση αξιολογείται από την άποψη τόσο του εξωτερικού εμπορίου (εξαγωγές και εισαγωγές) όσο και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Τέλος, οι ενότητες αυτές αναφέρουν επίσης κατά πόσον οι υπό εξέταση χώρες είχαν λάβει στήριξη από προγράμματα ενίσχυσης της ρευστότητας της κεντρικής τράπεζας ή προγράμματα στήριξης του ισοζυγίου πληρωμών τους είτε διμερώς είτε πολυμερώς με τη συμμετοχή του ΔΝΤ ή/και της ΕΕ. Λαμβάνεται υπόψη τόσο η πραγματική όσο και η προληπτική στήριξη, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης σε χρηματοδότηση προληπτικού χαρακτήρα με τη μορφή π.χ. ευέλικτης πιστωτικής διευκόλυνσης (Flexible Credit Line) του ΔΝΤ.

Όσον αφορά την εξέλιξη των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 4.

Πλαίσιο 4

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

1 Οι διατάξεις της Συνθήκης

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), τέταρτη περίπτωση, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“διάρκεια της σύγκλισης που θα έχει επιτευχθεί από το κράτος μέλος για το οποίο ισχύει παρέκκλιση και της συμμετοχής του στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών αντανακλώμενη στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων”.

Το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, τέταρτη περίπτωση, της εν λόγω Συνθήκης σημαίνει ότι το υπό παρατήρηση κράτος μέλος, επί διάστημα ενός έτους πριν από την εξέταση, έχει μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο το οποίο δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από δύο ποσοστιαίες μονάδες. Τα επιτόκια υπολογίζονται βάσει μακροπρόθεσμων

ομολόγων του δημοσίου ή συγκρίσιμων χρεογράφων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές των εθνικών ορισμών”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Στο πλαίσιο της παρούσας Έκθεσης, η ΕΚΤ εφαρμόζει τις διατάξεις της Συνθήκης ως εξής:

Πρώτον, όσον αφορά το “μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο” που παρατηρείται “επί διάστημα ενός έτους πριν από την εξέταση”, το μακροπρόθεσμο επιτόκιο υπολογίστηκε ως ο αριθμητικός μέσος όρος του τελευταίου δωδεκαμήνου για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον ΕνΔΤΚ. Έτσι, στην παρούσα έκθεση λαμβάνεται ως περίοδος αναφοράς το διάστημα Μαΐου 2013-Απριλίου 2014.

Δεύτερον, η έννοια των “τριών, το πολύ, κρατών-μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”, που χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί η τιμή αναφοράς, εφαρμόστηκε με βάση τον απλό αριθμητικό μέσο όρο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων των τριών κρατών-μελών που χρησιμοποιήθηκαν και κατά τον υπολογισμό της τιμής αναφοράς για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών (βλ. Πλαίσιο 1). Κατά την περίοδο αναφοράς που εξετάζεται στην παρούσα έκθεση, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια των τριών χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας των τιμών ήταν 3,3% (Λεττονία), 3,5% Ιρλανδία και 5,8% (Πορτογαλία). Άρα το μέσο επιτόκιο είναι 4,2% και, αφού προστεθούν 2 εκατοστιαίες μονάδες, προκύπτει τιμή αναφοράς 6,2%. Τα επιτόκια υπολογίστηκαν με βάση τα διαθέσιμα εναρμονισμένα μακροπρόθεσμα επιτόκια που σχεδιάστηκαν με σκοπό να αξιολογείται η σύγκλιση (βλ. Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 – δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Όπως προαναφέρθηκε, στη Συνθήκη γίνεται ρητή αναφορά στη “διάρκεια της σύγκλισης” που αντανακλάται στο επίπεδο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Έτσι, οι εξελίξεις κατά την περίοδο αναφοράς (Μάιος 2013-Απρίλιος 2014) εξετάζονται σε συνδυασμό με την πορεία των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την τελευταία δεκαετία (ή την περίοδο για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) και τους κυριότερους παράγοντες που ευθύνονται για τις διαφορές έναντι του μέσου μακροπρόθεσμου επιτοκίου που επικρατεί στη ζώνη του ευρώ. Κατά την περίοδο αναφοράς το μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο της ζώνης του ευρώ αντανακλούσε εν μέρει τα υψηλά ασφάλιστρα κινδύνου διαφόρων χωρών της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, για λόγους σύγκρισης χρησιμοποιείται επίσης και η απόδοση των μακροπρόθεσμων κρατικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ κατηγορίας AAA (δηλ. το μακροπρόθεσμο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων AAA της ζώνης του ευρώ, στην οποία περιλαμβάνονται οι χώρες με πιστοληπτική ικανότητα AAA). Προκειμένου να πλαισιώσει αυτή την ανάλυση, η έκθεση παρέχει επίσης πληροφορίες για το μέγεθος και την ανάπτυξη της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Οι πληροφορίες βασίζονται σε τρεις δείκτες (αξία των κυκλοφορούντων χρεογράφων που εκδίδονται από επιχειρήσεις, χρηματιστηριακή αξία των εισηγμένων μετοχών και εγχώριες τραπεζικές χορηγήσεις προς

τον ιδιωτικό τομέα), οι οποίοι, σε συνδυασμό μεταξύ τους, μετρούν το μέγεθος των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης, η έκθεση πρέπει να λαμβάνει υπόψη και διάφορους άλλους σχετικούς παράγοντες (βλ. Πλαίσιο 5). Σημειώνεται ότι στις 13 Δεκεμβρίου 2011 τέθηκε σε ισχύ ένα ενισχυμένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 121(6) της Συνθήκης, προκειμένου να διασφαλιστεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών-μελών της ΕΕ. Το Πλαίσιο 5 υπενθυμίζει εν συντομία αυτές τις νομοθετικές διατάξεις και πώς αντιμετωπίζονται οι προαναφερθέντες πρόσθετοι παράγοντες κατά την αξιολόγηση της σύγκλισης από την ΕΚΤ.

Πλαίσιο 5

ΛΟΙΠΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

1 Συνθήκη και λοιπές νομικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης: “Οι εκθέσεις της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας λαμβάνουν επίσης υπόψη τα αποτελέσματα της ολοκλήρωσης των αγορών, την κατάσταση και την εξέλιξη των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών και μια εξέταση των εξελίξεων του κατά μονάδα κόστους εργασίας και άλλων δεικτών τιμών”.

Σημειώνεται σχετικά ότι η ΕΚΤ λαμβάνει υπόψη τη δέσμη νομοθετικών μέτρων για την οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 13 Δεκεμβρίου 2011. Βάσει του άρθρου 121(6) της Συνθήκης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκριναν λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας που περιγράφεται στα άρθρα 121(3) και 121(4) της Συνθήκης. Οι κανόνες αυτοί εγκρίθηκαν “προκειμένου να εξασφαλισθεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών μελών” (Άρθρο 121(3)), καθώς υπάρχει “ανάγκη να αντληθούν διδάγματα από την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και, ειδικότερα, χρειάζεται βελτιωμένη διακυβέρνηση στην Ένωση, η οποία πρέπει να οικοδομηθεί με βάση μεγαλύτερο εθνικό ενστερνισμό”.⁷ Η νέα δέσμη νομοθετικών μέτρων περιλαμβάνει ένα πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας (τη Διαδικασία Μακροοικονομικής Ανισορροπίας – ΔΜΑ). Το πλαίσιο αυτό έχει στόχο αφενός να αποτρέπει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες και αφετέρου να βοηθά τα αποκλίνοντα κράτη-μέλη της ΕΕ να καταρτίζουν σχέδια διορθωτικών ενεργειών για τις αποκλίσεις, προτού αυτές παγιωθούν. Η ΔΜΑ, η οποία περιλαμβάνει και προληπτικό και διορθωτικό σκέλος, ισχύει για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, εκτός από εκείνα τα οποία, εξαιτίας του ότι καλύπτονται από πρόγραμμα διεθνούς οικονομικής στήριξης, υπόκεινται ήδη σε αυστηρότερο έλεγχο και όρους. Η ΔΜΑ περιλαμβάνει έναν μηχανισμό επαγρύπνησης για τον εντοπισμό των ανισορροπιών σε

⁷ Βλ. αιτιολογική σκέψη 2 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών.

πρώιμο στάδιο. Ο μηχανισμός αυτός βασίζεται σε ένα διαφανή πίνακα αποτελεσμάτων δεικτών, ο οποίος περιέχει όρια προειδοποίησης για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς και σε οικονομικές αξιολογικές κρίσεις. Αυτές οι αξιολογικές κρίσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, μεταξύ άλλων, την ονομαστική και πραγματική σύγκλιση εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ.⁸ Κατά την αξιολόγηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, η σχετική διαδικασία θα πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη τη σοβαρότητά τους και τις πιθανές αρνητικές οικονομικές και χρηματοπιστωτικές δευτερογενείς επιπτώσεις, οι οποίες επιδεινώνουν την ευπάθεια της οικονομίας της ΕΕ και αποτελούν απειλή για την ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ.⁹

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Σύμφωνα με την πρακτική που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν, οι πρόσθετοι παράγοντες που αναφέρονται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης εξετάζονται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση), στις ενότητες που εξετάζονται τα επιμέρους κριτήρια που περιγράφονται στα Πλαίσια 1 έως 4. Όσον αφορά τα στοιχεία της ΔΜΑ, οι περισσότεροι μακροοικονομικοί δείκτες έχουν αναφερθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις (ορισμένοι εξ αυτών με διαφορετικούς στατιστικούς ορισμούς) μεταξύ των πολλών και ποικίλων πρόσθετων οικονομικών δεικτών οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες για τις παρελθούσες ή τις μελλοντικές εξελίξεις και θεωρούνται χρήσιμοι για τη λεπτομερέστερη εξέταση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης, όπως απαιτείται από το άρθρο 140 της Συνθήκης. Για λόγους πληρότητας, στο Κεφάλαιο 3 οι δείκτες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποτελεσμάτων (μεταξύ των οποίων και αυτοί που σχετίζονται με τα όρια προειδοποίησης) δημοσιεύονται για τις χώρες που καλύπτει η παρούσα έκθεση. Κατ' αυτό τον τρόπο, εξασφαλίζεται η παροχή όλων των διαθέσιμων πληροφοριών για τον εντοπισμό μακροοικονομικών ανισορροπιών οι οποίες μπορεί να δυσχεραίνουν την επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 140 (1) της Συνθήκης. Ιδίως κράτη-μέλη της ΕΕ με παρέκκλιση τα οποία υπάγονται σε διαδικασία υπερβολικών ανισορροπιών δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό σταθερής σύγκλισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης.

⁸ Βλ. άρθρο 4(4) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011.

⁹ Βλ. αιτιολογική σκέψη 17 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011.

2.2 ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

2.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης, η ΕΚΤ (και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) υποχρεούται να υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο τουλάχιστον μία φορά κάθε δύο χρόνια ή όποτε το ζητήσει κράτος-μέλος με παρέκκλιση “για την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα κράτη-μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης”. Οι εκθέσεις αυτές πρέπει να περιέχουν εξέταση του κατά πόσον η εθνική νομοθεσία κάθε κράτους-μέλους με παρέκκλιση, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της οικείας ΕθνΚΤ, είναι συμβατή προς τα άρθρα 130 και 131 της Συνθήκης και προς τα σχετικά άρθρα του Καταστατικού. Αυτή η προβλεπόμενη στη Συνθήκη υποχρέωση, στην οποία υπόκεινται τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση, είναι γνωστή και ως “νομική σύγκλιση”. Όταν αξιολογεί τη νομική σύγκλιση, η ΕΚΤ δεν περιορίζεται σε τυπική αξιολόγηση του γράμματος του νόμου, αλλά δύναται να εξετάσει και κατά πόσον η εφαρμογή των συναφών διατάξεων συνάδει προς το πνεύμα των Συνθηκών και του Καταστατικού. Η ΕΚΤ ανησυχεί ιδιαίτερα για τυχόν ενδείξεις ότι ασκούνται πιέσεις στα όργανα λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ των κρατών-μελών, κάτι που θα ήταν ασύμβατο προς το πνεύμα της Συνθήκης όσον αφορά την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών. Η ΕΚΤ θεωρεί επίσης αναγκαία την ομαλή και συνεχή λειτουργία των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών οφείλουν ειδικότερα να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε περίπτωση που κενωθεί θέση μέλους αποφασιστικού οργάνου μιας ΕθνΚΤ, να διασφαλίζουν τον έγκαιρο διορισμό νέου μέλους σε αντικατάσταση αυτού.¹⁰ Η ΕΚΤ θα παρακολουθεί προσεκτικά τις εξελίξεις προτού αποφανθεί ότι η εθνική νομοθεσία ενός κράτους-μέλους είναι συμβατή προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΜΕ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Κροατία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Σουηδία, η εθνική νομοθεσία των οποίων εξετάζεται στην παρούσα έκθεση, είναι κράτη-μέλη με παρέκκλιση, δηλ. δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη το ευρώ. Η Σουηδία απέκτησε την ιδιότητα του κράτους-μέλους με παρέκκλιση με απόφαση του Συμβουλίου

¹⁰ Γνώμες CON/2010/37 και CON/2010/91.

τον Μάιο του 1998.¹¹ Προκειμένου για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, τα άρθρα 4¹² και 5¹³ των Πράξεων περί των όρων προσχωρήσεως προβλέπουν ότι καθένα από αυτά τα κράτη-μέλη συμμετέχει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση από την ημερομηνία προσχώρησης ως κράτος-μέλος με παρέκκλιση κατά την έννοια του άρθρου 139 της Συνθήκης. Η παρούσα έκθεση δεν καλύπτει τη Δανία ούτε το Ηνωμένο Βασίλειο, επειδή είναι κράτη-μέλη με ειδικό καθεστώς και δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη το ευρώ.

Το προσαρτώμενο στις Συνθήκες Πρωτόκολλο (αριθ. 16) σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν τη Δανία προβλέπει ότι, εν όψει της γνωστοποίησης στην οποία προέβη η δανική κυβέρνηση προς το Συμβούλιο στις 3 Νοεμβρίου 1993, η Δανία βρίσκεται υπό καθεστώς εξαίρεσης και η διαδικασία κατάργησης της παρέκκλισης θα τεθεί σε εφαρμογή μόνο εάν το ζητήσει η Δανία. Το άρθρο 130 της Συνθήκης ισχύει για τη Δανία, άρα η Danmarks Nationalbank οφείλει να πληροί τους όρους περί ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών. Το ENI στην Έκθεση για τη Σύγκλιση του 1998 αποφάνθηκε ότι αυτός ο όρος έχει εκπληρωθεί. Από το 1998 και εξής δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία αξιολόγηση της σύγκλισης της Δανίας, λόγω του ειδικού καθεστώτος της συγκεκριμένης χώρας. Μέχρις ότου η Δανία γνωστοποιήσει στο Συμβούλιο ότι προτίθεται να υιοθετήσει το ευρώ, δεν είναι αναγκαία η νομική ενσωμάτωση της Danmarks Nationalbank στο Ευρωσύστημα ούτε χρειάζεται να προσαρμοστούν διατάξεις της δανικής νομοθεσίας.

¹¹ Απόφαση 98/317/EK του Συμβουλίου της 3ης Μαΐου 1998, σύμφωνα με το άρθρο 109ι (4) της Συνθήκης (EE L 139, 11.5.1998, σ. 30). Σημείωση: Ο τίτλος της Απόφασης 98/317/EK αναφέρεται στη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (πριν από την επαναρίθμηση των άρθρων της εν λόγω Συνθήκης σύμφωνα με το άρθρο 12 της Συνθήκης του Άμστερνταμ). Η διάταξη αυτή έχει καταργηθεί από τη Συνθήκη της Λισσαβώνας.

¹² Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (EE L 236, 23.9.2003, σ. 33).

¹³ Για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, βλ. άρθρο 5 της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (EE L 157, 21.6.2005, σ. 203). Για την Κροατία, βλ. άρθρο 5 της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Κροατίας και των προσαρμογών της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (EE L 112, 24.4.2012, σ. 21).

Σύμφωνα με το προσαρτώμενο στη Συνθήκη Πρωτόκολλο (αριθ. 15) για ορισμένες διατάξεις που αφορούν το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υποχρεούται να υιοθετήσει το ευρώ, εκτός εάν γνωστοποιήσει στο Συμβούλιο σχετική πρόθεσή του. Στις 30 Οκτωβρίου 1997 το Ηνωμένο Βασίλειο γνωστοποίησε στο Συμβούλιο ότι δεν προτίθεται να υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα την 1η Ιανουαρίου 1999 και έκτοτε η κατάσταση δεν έχει αλλάξει. Εν όψει αυτής της γνωστοποίησης, ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης (μεταξύ αυτών και τα άρθρα 130 και 131) και του Καταστατικού δεν ισχύουν για το Ηνωμένο Βασίλειο. Συνεπώς, δεν υφίσταται επί του παρόντος νομική υποχρέωση του Ηνωμένου Βασιλείου να εξασφαλίσει τη συμβατότητα της εθνικής του νομοθεσίας (συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της Bank of England) προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Η αξιολόγηση της νομικής σύγκλισης έχει σκοπό να διευκολύνει το Συμβούλιο να αποφασίσει ποια κράτη-μέλη πληρούν “τις υποχρεώσεις τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης” (άρθρο 140 (1) της Συνθήκης). Στον νομικό τομέα, οι προϋποθέσεις αυτές αφορούν ειδικότερα την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας και τη νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η νομική αξιολόγηση ακολουθεί σε γενικές γραμμές το πλαίσιο των προηγούμενων εκθέσεων της ΕΚΤ και του ΕΝΙ για τη νομική σύγκλιση.¹⁴

Κατά την εξέταση της συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας λαμβάνονται υπόψη τα νομοθετικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί πριν από τις 20 Μαρτίου 2014.

¹⁴ Ειδικότερα τις Εκθέσεις για τη Σύγκλιση της ΕΚΤ του Ιουνίου 2013 (για τη Λεττονία), του Μαΐου 2012 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2010 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2008 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2007 (για την Κύπρο και τη Μάλτα), του Δεκεμβρίου 2006 (για την Τσεχία, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λεττονία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2006 (για τη Λιθουανία και τη Σλοβενία), του Οκτωβρίου 2004 (για την Τσεχία, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2002 (για τη Σουηδία) και του Απριλίου 2000 (για την Ελλάδα και τη Σουηδία), και την Έκθεση για τη Σύγκλιση του ΕΝΙ του Μαρτίου 1998.

2.2.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

2.2.2.1 ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Προκειμένου να προσδιοριστούν οι τομείς στους οποίους χρειάζεται προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, εξετάζονται τα εξής θέματα:

- η συμβατότητα προς τις σχετικές με την ανεξαρτησία των ΕθνΚΤ διατάξεις της Συνθήκης (άρθρο 130) και του Καταστατικού (άρθρα 7 και 14.2), καθώς και προς τις διατάξεις περί εμπιστευτικότητας (άρθρο 37 του Καταστατικού),
- η συμβατότητα προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης (άρθρο 123 της Συνθήκης) και της προνομιακής πρόσβασης (άρθρο 124 της Συνθήκης) και η συμβατότητα προς τον ενιαίο τρόπο γραφής του ευρώ, όπως απαιτείται από το κοινοτικό δίκαιο, και
- η νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα (ιδίως όσον αφορά τα άρθρα 12.1 και 14.3 του Καταστατικού).

2.2.2.2 “ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ” ΕΝΑΝΤΙ “ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ”

Το άρθρο 131 της Συνθήκης ορίζει ότι η εθνική νομοθεσία πρέπει να “είναι συμβατή” με τις Συνθήκες και το Καταστατικό. Κάθε ασυμβατότητα μεταξύ τους πρέπει συνεπώς να αίρεται. Η ανάγκη συμμόρφωσης προς αυτή την υποχρέωση δεν θίγεται ούτε από το γεγονός ότι οι Συνθήκες και το Καταστατικό κατισχύουν της εθνικής νομοθεσίας ούτε από τη φύση της ασυμβατότητας.

Η επιταγή βάσει της οποίας η εθνική νομοθεσία πρέπει να “είναι συμβατή” με τη Συνθήκη και το Καταστατικό δεν σημαίνει ότι η Συνθήκη απαιτεί “εναρμόνιση” των καταστατικών των ΕθνΚΤ μεταξύ τους ή με το Καταστατικό. Οι εθνικές ιδιαιτερότητες μπορούν να συνεχίσουν να υφίστανται στον βαθμό που δεν αντιβαίνουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ επί νομισματικών θεμάτων. Πράγματι, το άρθρο 14.4 του Καταστατικού επιτρέπει στις ΕθνΚΤ να εκτελούν και άλλες λειτουργίες πέραν αυτών που καθορίζει το Καταστατικό, εφόσον αυτές δεν παρακωλύουν τους σκοπούς και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Διατάξεις των καταστατικών των ΕθνΚΤ που επιτρέπουν τέτοιες πρόσθετες λειτουργίες αποτελούν σαφές παράδειγμα περιπτώσεων όπου οι διαφορές μπορούν να διατηρηθούν. Αντίθετα, ο όρος “συμβατή” σημαίνει ότι πρέπει να γίνει προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας και των καταστατικών των ΕθνΚΤ ώστε να

εξαιλειφθούν οι ασυμβατότητες προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό και να εξασφαλιστεί ο αναγκαίος βαθμός ενσωμάτωσης των ΕθνΚΤ στο ΕΣΚΤ. Ειδικότερα, θα πρέπει να γίνει προσαρμογή όλων των διατάξεων που αντιβαίνουν στην ανεξαρτησία των ΕθνΚΤ, όπως αυτή ορίζεται στη Συνθήκη, και στον ρόλο της ΕθνΚΤ ως αναπόσπαστου μέρους του ΕΣΚΤ. Δεν αρκεί συνεπώς η επίκληση της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ έναντι της εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να εκπληρωθεί η ανωτέρω προϋπόθεση.

Η υποχρέωση κατά το άρθρο 131 της Συνθήκης καλύπτει μόνο περιπτώσεις ασυμβατότητας προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό. Ωστόσο, όσες εθνικές νομοθετικές διατάξεις δεν είναι συμβατές προς το παράγωγο δικαίο της ΕΕ πρέπει να ευθυγραμμιστούν προς αυτό. Η υπεροχή του δικαίου της ΕΕ δεν θίγει την υποχρέωση προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας. Αυτή η γενική επιταγή απορρέει όχι μόνο από το άρθρο 131 της Συνθήκης, αλλά και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁵

Οι Συνθήκες και το Καταστατικό δεν υποδεικνύουν με ποιο τρόπο πρέπει να προσαρμόζεται η εθνική νομοθεσία. Η προσαρμογή μπορεί να γίνει με παραπομπές στη Συνθήκη και το Καταστατικό, με την ενσωμάτωση διατάξεων της Συνθήκης και του Καταστατικού και μνεία της πηγής τους, με την απαλοιφή των ασύμβατων διατάξεων ή με συνδυασμό αυτών των μεθόδων.

Επιπλέον, προκειμένου μεταξύ άλλων να επιτευχθεί και να διατηρηθεί η συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας με τις Συνθήκες και το Καταστατικό, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη-μέλη πρέπει να ζητούν τη γνώμη της ΕΚΤ όσον αφορά σχέδια νομοθετικών διατάξεων στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της, σύμφωνα με τα άρθρα 127(4) και 282(5) της Συνθήκης και το άρθρο 4 του Καταστατικού. Η Απόφαση 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατάξεων¹⁶ απαιτεί ρητώς από τα κράτη-μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης.

¹⁵ Βλ. μεταξύ άλλων Υπόθεση 167/73, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας, Συλλογή 1974, σ. 359 (“Code du Travail Maritime”).

¹⁶ ΕΕ L 189, 3.7.1998, σ. 42.

2.2.3 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΚΤ

Όσον αφορά την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών και τα θέματα εμπιστευτικότητας, η εθνική νομοθεσία των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004, το 2007 ή το 2013 έπρεπε να έχει προσαρμοστεί ώστε να συνάδει προς τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και οι εν λόγω προσαρμογές έπρεπε να έχουν τεθεί σε ισχύ έως την 1η Μαΐου 2004, την 1η Ιανουαρίου 2007 και την 1η Ιουλίου 2013 αντίστοιχα. Η Σουηδία ήταν υποχρεωμένη να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες προσαρμογές το αργότερο μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του ΕΣΚΤ (1η Ιουνίου 1998).

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Τον Νοέμβριο του 1995 το ΕΝΙ συνέταξε κατάλογο με τα χαρακτηριστικά της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών (επακολούθησε λεπτομερής περιγραφή τους στην Έκθεση για τη Σύγκλιση του 1998), τα οποία αποτέλεσαν τότε τη βάση για την αξιολόγηση της εθνικής νομοθεσίας των κρατών-μελών, ιδίως των καταστατικών των ΕθνΚΤ. Η έννοια της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών περιλαμβάνει διάφορους τύπους ανεξαρτησίας που πρέπει να αξιολογούνται χωριστά, δηλ. τη λειτουργική, τη θεσμική, την προσωπική και την οικονομική ανεξαρτησία. Τα τελευταία χρόνια αυτές οι πτυχές της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών αναλύθηκαν διεξοδικότερα στις γνώμες που εξέδωσε η ΕΚΤ. Αυτές αποτελούν και τη βάση για την αξιολόγηση του βαθμού σύγκλισης της εθνικής νομοθεσίας των κρατών-μελών με παρέκκλιση προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά απαραίτητο μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού ο οποίος πρέπει να έχει οριστεί με σαφήνεια και να υπερσχύει κάθε άλλου σκοπού. Για να υπάρχει λειτουργική ανεξαρτησία, ο πρωταρχικός σκοπός κάθε ΕθνΚΤ πρέπει να ορίζεται κατά τρόπο ώστε να υπάρχει σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου και να συνάδει πλήρως προς τον πρωταρχικό σκοπό που καθιερώνει η Συνθήκη, δηλ. τη σταθερότητα των τιμών. Προς τούτο θα πρέπει να παρέχονται στην ΕθνΚΤ τα αναγκαία μέσα και εργαλεία ώστε να επιτυγχάνει αυτό τον σκοπό ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη αρχή. Η επιταγή της Συνθήκης περί ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών αντανakλά τη γενικώς κρατούσα άποψη ότι ο πρωταρχικός σκοπός, που είναι η σταθερότητα των τιμών, υπηρετείται καλύτερα από ένα πλήρως ανεξάρτητο ίδρυμα με επακριβώς καθορισμένη αποστολή. Η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών είναι απόλυτα συμβατή με την υποχρέωσή τους να λογοδοτούν για τις αποφάσεις τους, η οποία

συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς το καθεστώς ανεξαρτησίας τους. Αυτό προϋποθέτει διαφάνεια και διάλογο με τρίτους.

Σε ό,τι αφορά το χρονικό πλαίσιο, η Συνθήκη δεν είναι σαφής ως προς το πότε οι ΕθνΚΤ των κρατών-μελών με παρέκκλιση υποχρεούνται να συμμορφωθούν με τον πρωταρχικό σκοπό της σταθερότητας των τιμών, κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 127(1) και 282(2) της Συνθήκης και στο άρθρο 2 του Καταστατικού. Όσον αφορά τα κράτη-μέλη που εντάχθηκαν στην ΕΕ μετά την εισαγωγή του ευρώ, δεν είναι σαφές κατά πόσον η υποχρέωση αυτή ισχύει από την ημερομηνία προσχώρησης ή από την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ από τα εν λόγω κράτη-μέλη. Ενώ το άρθρο 127(1) της Συνθήκης δεν ισχύει για τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση (βλ. άρθρο 139(2)(γ) της Συνθήκης), το άρθρο 2 του Καταστατικού ισχύει για αυτά (βλ. άρθρο 42.1 του Καταστατικού). Η ΕΚΤ φρονεί ότι η υποχρέωση των ΕθνΚΤ να έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους τη σταθερότητα των τιμών ισχύει από την 1η Ιουνίου 1998 για τη Σουηδία και από την 1η Μαΐου 2004, την 1η Ιανουαρίου 2007 και την 1η Ιουλίου 2013 για τα κράτη-μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ αυτές τις ημερομηνίες. Η άποψη αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι μία από τις κατευθυντήριες αρχές της ΕΕ, δηλ. η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών (άρθρο 119 της Συνθήκης), ισχύει και για τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση. Βασίζεται επίσης σε έναν από τους σκοπούς της Συνθήκης, σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη-μέλη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να επιτύχουν μακροοικονομική σύγκλιση, συμπεριλαμβανομένης της σταθερότητας των τιμών, προς την οποία άλλωστε κατατείνουν και οι τακτικές εκθέσεις της ΕΚΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται στο σκεπτικό που υπαγορεύει την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, σύμφωνα με το οποίο η ανεξαρτησία δικαιολογείται μόνο όταν η σταθερότητα των τιμών αποτελεί τον πρωταρχικό σκοπό.

Οι αξιολογήσεις κατά χώρα στην παρούσα έκθεση βασίζονται στα παραπάνω συμπεράσματα σε ό,τι αφορά το χρονικό πλαίσιο της υποχρέωσης των ΕθνΚΤ των κρατών-μελών με παρέκκλιση να θέτουν τη σταθερότητα των τιμών ως τον πρωταρχικό τους σκοπό.

ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας διατυπώνεται ρητώς στο άρθρο 130 της Συνθήκης και στο άρθρο 7 του Καταστατικού. Αυτά τα δύο άρθρα απαγορεύουν στις ΕθνΚΤ και στα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεών τους να ζητούν ή να δέχονται υποδείξεις από

θεσμικά όργανα ή οργανισμούς της ΕΕ, κυβερνήσεις κρατών-μελών ή οποιοδήποτε άλλο όργανο. Απαγορεύουν επίσης σε όργανα, οργανισμούς, υπηρεσίες και φορείς της ΕΕ και σε κυβερνήσεις κρατών-μελών να επιδιώκουν να ασκούν επιρροή σε εκείνα τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μπορούν με τις αποφάσεις τους να επηρεάσουν την εκ μέρους των ΕθνΚΤ εκπλήρωση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ. Εάν η εθνική νομοθεσία αναπαράγει το άρθρο 130 της Συνθήκης και το άρθρο 7 του Καταστατικού, πρέπει να αντιστακτά και τις δύο απαγορεύσεις και να μην περιορίζει το πεδίο εφαρμογής τους.¹⁷

Ανεξαρτήτως του αν μια ΕθνΚΤ έχει συσταθεί και λειτουργεί ως κρατικός οργανισμός, ως ιδιάζον νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή απλώς ως ανώνυμος εταιρία, υπάρχει κίνδυνος ο ιδιοκτήτης της να ασκεί επιρροή στη λήψη αποφάσεων επί θεμάτων σχετικών με τα καθήκοντα που αφορούν το ΕΣΚΤ, λόγω της ιδιοκτησιακής σχέσης. Η επιρροή αυτή, είτε ασκείται μέσω των δικαιωμάτων των μετόχων είτε με άλλο τρόπο, είναι δυνατόν να θίγει την ανεξαρτησία της ΕθνΚΤ και ως εκ τούτου πρέπει να περιορίζεται διά νόμου.

Απαγόρευση της παροχής υποδείξεων

Το δικαίωμα τρίτων να παρέχουν υποδείξεις στις ΕθνΚΤ, στα όργανα λήψεως αποφάσεών τους ή στα μέλη αυτών των οργάνων όσον αφορά καθήκοντα σχετικά με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Οποιαδήποτε συμμετοχή μιας ΕθνΚΤ στην εφαρμογή μέτρων ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας πρέπει να είναι συμβατή προς τη Συνθήκη, δηλ. οι λειτουργίες μιας ΕθνΚΤ πρέπει να εκτελούνται κατά τρόπο πλήρως συμβατό προς τη λειτουργική, θεσμική και την οικονομική ανεξαρτησία της, προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθή εκτέλεση των καθηκόντων της με βάση τη Συνθήκη και το Καταστατικό.¹⁸ Στον βαθμό που η εθνική νομοθεσία προβλέπει ρόλο της ΕθνΚΤ πέραν των συμβουλευτικών λειτουργιών και απαιτεί την ανάληψη πρόσθετων καθηκόντων εκ μέρους της ΕθνΚΤ, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι αυτά δεν επηρεάζουν από λειτουργικής και οικονομικής πλευράς την ικανότητα της ΕθνΚΤ να εκτελεί τα σχετικά με το ΕΣΚΤ καθήκοντά της.¹⁹ Επιπλέον, όταν μετέχουν εκπρόσωποι της ΕθνΚΤ σε συλλογικά εποπτικά όργανα λήψεως

¹⁷ Γνώμη CON/2011/104.

¹⁸ Γνώμη CON/2010/31.

¹⁹ Γνώμη CON/2009/93.

αποφάσεων ή άλλες αρχές, πρέπει να λαμβάνεται δέουσα μέριμνα για τα εχέγγυα προσωπικής ανεξαρτησίας των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ.²⁰

Απαγόρευση της έγκρισης, αναστολής, ακύρωσης ή αναβολής αποφάσεων

Το δικαίωμα οποιουδήποτε τρίτου να εγκρίνει, να αναστέλλει, να ακυρώνει ή να αναβάλλει αποφάσεις μιας ΕθνΚΤ όσον αφορά καθήκοντα που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Απαγόρευση της άσκησης ελέγχου σε αποφάσεις για νομικούς λόγους

Το δικαίωμα οποιουδήποτε οργάνου, πέραν των ανεξάρτητων δικαστηρίων, να ασκεί έλεγχο για νομικούς λόγους σε αποφάσεις που αφορούν την εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό, καθώς η εκτέλεση αυτών των καθηκόντων δεν υπόκειται σε επαναξιολόγηση σε πολιτικό επίπεδο. Το δικαίωμα του διοικητή μιας ΕθνΚΤ να αναστέλλει για νομικούς λόγους την εφαρμογή αποφάσεων του ΕΣΚΤ ή οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ και εν συνεχεία να τις παραπέμπει σε πολιτικά όργανα για να λάβουν οριστική απόφαση ισοδυναμεί με το να ζητά υποδείξεις από τρίτους.

Απαγόρευση της συμμετοχής τρίτων στα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ με δικαίωμα ψήφου

Δεν είναι συμβατή με τη Συνθήκη και το Καταστατικό η συμμετοχή εκπροσώπων τρίτων στα όργανα λήψεως αποφάσεων μιας ΕθνΚΤ με δικαίωμα ψήφου σε θέματα εκτέλεσης καθηκόντων της ΕθνΚΤ που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ, ακόμη και αν η ψήφος αυτή δεν είναι αποφασιστική.

Απαγόρευση των εκ των προτέρων διαβουλεύσεων σχετικά με αποφάσεις της ΕθνΚΤ

Ρητή καταστατική διάταξη που υποχρεώνει την ΕθνΚΤ να συμβουλευέται εκ των προτέρων τρίτους σχετικά με απόφαση της ΕθνΚΤ παρέχει σ' αυτούς τους τρίτους έναν επίσημο μηχανισμό ώστε να επηρεάζουν την τελική απόφαση, και συνεπώς είναι ασύμβατη προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Πάντως, ο διάλογος μεταξύ μιας ΕθνΚΤ και τρίτων, ακόμη και όταν βασίζεται σε καταστατικές υποχρεώσεις περί παροχής πληροφοριών και ανταλλαγής απόψεων, είναι συμβατός προς την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, υπό την προϋπόθεση ότι:

²⁰ Γνώμη CON/2010/94.

- δεν καταλήγει σε παρακώλυση της ανεξαρτησίας των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ,
- γίνεται πλήρως σεβαστό το ειδικό καθεστώς που διέπει τους διοικητές των ΕθνΚΤ ως μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ και
- τηρούνται οι επιταγές περί εμπιστευτικότητας που απορρέουν από το Καταστατικό.

Απαλλαγή των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ από κάθε ευθύνη σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων τους

Καταστατικές διατάξεις που αφορούν την εκ μέρους τρίτων (π.χ. κυβερνήσεων) απαλλαγή των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ από κάθε ευθύνη (π.χ. σε σχέση με τον οικονομικό απολογισμό) πρέπει να περιέχουν επαρκείς ασφαλιστικές δικλίδες ώστε η εξουσία αυτή να μην επηρεάζει δυσμενώς τη δυνατότητα του μέλους της εν λόγω ΕθνΚΤ να αποφασίζει ανεξάρτητα επί θεμάτων σχετικών με το ΕΣΚΤ (ή να εφαρμόζει τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο ΕΣΚΤ). Συνιστάται η εισαγωγή σχετικής ρητής διάταξης στα καταστατικά των ΕθνΚΤ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η διάταξη του Καταστατικού που διασφαλίζει τη θητεία των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ αποτελεί πρόσθετο εχέγγυο της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών. Οι διοικητές των ΕθνΚΤ είναι μέλη του Γενικού Συμβουλίου της ΕΚΤ και γίνονται μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου από τη στιγμή που τα κράτη-μέλη υιοθετούν το ευρώ. Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού ορίζει ότι τα καταστατικά των ΕθνΚΤ πρέπει να προβλέπουν ειδικότερα ότι η θητεία του διοικητή δεν θα είναι μικρότερη από πέντε έτη. Το άρθρο επίσης παρέχει προστασία κατά της αυθαίρετης παύσης των διοικητών, ορίζοντας ότι η απαλλαγή από τα καθήκοντά τους είναι δυνατή μόνο εάν δεν πληρούν πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή εάν διαπράξουν βαρύ παράπτωμα και προβλέπει δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει να συμμορφώνονται προς τη διάταξη αυτή κατά τα ακόλουθως οριζόμενα.

Το άρθρο 130 της Συνθήκης απαγορεύει στις εθνικές κυβερνήσεις και άλλους οργανισμούς να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Ειδικότερα, τα κράτη-μέλη δεν πρέπει να επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ τροποποιώντας

εθνική νομοθεσία ως προς τις αμοιβές τους. Αυτές οι τροποποιήσεις θα πρέπει να ισχύουν μόνο για μελλοντικούς διορισμούς.²¹

Ελάχιστη διάρκεια της θητείας των διοικητών

Σύμφωνα με το άρθρο 14.2 του Καταστατικού, τα καταστατικά των ΕθνΚΤ πρέπει να προβλέπουν ότι η θητεία του διοικητή δεν θα είναι μικρότερη από πέντε έτη. Αυτό δεν αποκλείει θητεία μεγαλύτερης διάρκειας, ενώ στην περίπτωση θητείας αόριστης διάρκειας, δεν απαιτείται προσαρμογή των καταστατικών εφόσον οι λόγοι παύσης του διοικητή είναι σύμφωνοι με τους αναφερόμενους στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού. Εάν η εθνική νομοθεσία προβλέπει ηλικία υποχρεωτικής συνταξιοδότησης, θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι αυτή δεν διακόπτει την ελάχιστη διάρκεια της θητείας του διοικητή, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού, η οποία υπερισχύει κάθε ηλικίας υποχρεωτικής συνταξιοδότησης που ενδεχομένως προβλέπεται για τον διοικητή.²² Όταν τροποποιείται το καταστατικό της οικείας ΕθνΚΤ, ο τροποποιητικός νόμος πρέπει να διασφαλίζει τη θητεία του διοικητή και άλλων μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.

Λόγοι παύσης των διοικητών

Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ο διοικητής δεν μπορεί να παυθεί για λόγους πέραν αυτών που προβλέπονται στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού. Σκοπός αυτής της επιταγής είναι να αποτρέπει τις αρχές που συμμετέχουν στον διορισμό των διοικητών, ιδίως της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου, από το να παύουν τους διοικητές κατά τη διακριτική τους ευχέρεια. Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει είτε να παραπέμπουν στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού είτε να ενσωματώνουν τις διατάξεις του και να μνημονεύουν την προέλευσή τους είτε να απαλείφουν κάθε ασυμβατότητα προς τους λόγους παύσης που προβλέπονται στο άρθρο 14.2 είτε να παραλείπουν οποιαδήποτε αναφορά σε λόγους παύσης (δεδομένου ότι το άρθρο 14.2 έχει ευθεία εφαρμογή). Μετά την εκλογή ή τον διορισμό του, ο διοικητής δεν μπορεί να παυθεί παρά μόνο υπό τους όρους που αναφέρονται στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού, έστω και αν δεν έχει αναλάβει ακόμη τα καθήκοντά του.

²¹ Βλ. π.χ. τις Γνώμες CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 και CON/2011/106.

²² Γνώμη CON/2012/89.

Διασφάλιση της θητείας και λόγοι παύσης άλλων (πλην των διοικητών) μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ

Η προσωπική ανεξαρτησία μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο εάν οι ίδιοι κανόνες που διασφαλίζουν τη θητεία των διοικητών δεν ισχύουν και για άλλα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.²³ Η υποχρέωση για ανάλογη διασφάλιση και στην περίπτωση αυτών των μελών απορρέει από ποικίλες διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού. Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού δεν περιορίζει τη διασφάλιση της θητείας μόνο στους διοικητές, ενώ το άρθρο 130 της Συνθήκης και το άρθρο 7 του Καταστατικού αναφέρονται σε “μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων” των ΕθνΚΤ και όχι ειδικά στους διοικητές. Αυτό ισχύει ιδίως στις περιπτώσεις όπου ο διοικητής είναι πρώτος μεταξύ ίσων σε σχέση με τα άλλα μέλη και με ισότιμη ψήφο ή όταν αυτά τα άλλα μέλη μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.

Δικαίωμα δικαστικού ελέγχου

Τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ πρέπει να έχουν το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητων δικαστηρίων κατά οποιασδήποτε απόφασης περί παύσεως αυτών, ούτως ώστε να περιορίζονται τα περιθώρια χρήσης διακριτικής ευχέρειας εκ μέρους των πολιτικών οργάνων κατά την αξιολόγηση των λόγων παύσης.

Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού ορίζει ότι διοικητής ΕθνΚΤ ο οποίος έχει παυθεί μπορεί να προσβάλει τη σχετική απόφαση ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει είτε να παραπέμπει στο Καταστατικό είτε να παραλείπει οποιαδήποτε αναφορά στο δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δεδομένου ότι το άρθρο 14.2 του Καταστατικού έχει ευθεία εφαρμογή).

Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει επίσης να προβλέπει ότι δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων κατά της απόφασης για την παύση έχει και οποιοδήποτε άλλο μέλος των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ το οποίο μετέχει στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ. Αυτό το δικαίωμα είναι δυνατόν να ανάγεται σε γενικούς κανόνες δικαίου ή να θεσπίζεται με ειδική διάταξη. Μολονότι είναι δυνατή η

²³ Οι κυριότερες γνώμες διαπλαστικού χαρακτήρα που εξέδωσε η ΕΚΤ επ’ αυτού του θέματος είναι οι εξής: CON/2004/35, CON/2005/26, CON/2006/32, CON/2006/44 και CON/2007/6.

επίκληση των γενικών κανόνων δικαίου, για λόγους ασφάλειας δικαίου θα ήταν σκόπιμο αυτό το δικαίωμα να προβλέπεται και ειδικώς.

Εχέγγυα κατά της σύγκρουσης συμφερόντων

Για να υπάρχει προσωπική ανεξαρτησία, θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να μην ανακύπτουν συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των καθηκόντων μελών οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που εμπλέκονται στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ έναντι της οικείας ΕθνΚΤ (και επίσης των διοικητών έναντι της ΕΚΤ) και άλλων λειτουργιών τις οποίες τυχόν ασκούν τα μέλη των εν λόγω οργάνων λήψεως αποφάσεων και οι οποίες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την προσωπική τους ανεξαρτησία. Η ιδιότητα του μέλους οργάνου λήψεως αποφάσεων εμπλεκόμενου στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ είναι κατ' αρχήν ασυμβίβαστη προς την άσκηση άλλων λειτουργιών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σύγκρουση συμφερόντων. Ειδικότερα, τα μέλη των εν λόγω οργάνων λήψεως αποφάσεων δεν επιτρέπεται να κατέχουν θέσεις ή να έχουν συμφέροντα που είναι δυνατόν να επηρεάσουν τις δραστηριότητές τους, δηλ. είτε να κατέχουν θέσεις στην εκτελεστική ή νομοθετική λειτουργία του κράτους ή σε περιφερειακές ή τοπικές διοικητικές αρχές είτε να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται ώστε να αποφεύγονται οι δυνητικές συγκρούσεις συμφερόντων στην περίπτωση μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων που δεν διαθέτουν εκτελεστικές αρμοδιότητες.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Ακόμη και όταν μια ΕθνΚΤ απολαύει πλήρους ανεξαρτησίας σε λειτουργικό, θεσμικό και προσωπικό επίπεδο (όταν δηλ. αυτή κατοχυρώνεται στο καταστατικό της), η ανεξαρτησία της στο σύνολό της μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο εάν δεν διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους που να της εξασφαλίζουν αυτονομία κατά την εκπλήρωση της αποστολής της (δηλ. κατά την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων που της ανατίθενται σύμφωνα με τη Συνθήκη και το Καταστατικό).

Τα κράτη-μέλη δεν πρέπει να περιάγουν τις ΕθνΚΤ σε κατάσταση ανεπάρκειας οικονομικών πόρων ώστε αυτές να αδυνατούν να ασκήσουν τα καθήκοντά τους που αφορούν κατά περίπτωση είτε το ΕΣΚΤ είτε το Ευρωσύστημα. Σημειωτέον ότι το άρθρο 28.1 και το άρθρο 30.4 του Καταστατικού προβλέπουν ότι η ΕΚΤ έχει τη δυνατότητα να ζητά από τις ΕθνΚΤ να καταβάλλουν πρόσθετες εισφορές στο κεφάλαιό

της και να προβαίνουν σε περαιτέρω μεταβιβάσεις συναλλαγματικών διαθεσίμων.²⁴ Επιπλέον, το άρθρο 33.2 του Καταστατικού προβλέπει²⁵ ότι σε περίπτωση ζημίας της ΕΚΤ και κατά την έκταση που το γενικό αποθεματικό της δεν επαρκεί για την πλήρη κάλυψή της, η ζημία είναι δυνατόν, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, να συμψηφίζεται προς το νομισματικό εισόδημα του αντίστοιχου οικονομικού έτους κατ' αναλογία και μέχρι του ποσού που κατανέμεται σε κάθε ΕθνΚΤ. Η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας σημαίνει ότι η συμμόρφωση προς αυτές τις διατάξεις δεν θα πρέπει να θίγει την ικανότητα των ΕθνΚΤ να ασκούν τις λειτουργίες τους.

Επιπλέον, η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας συνεπάγεται ότι οι ΕθνΚΤ πρέπει να διαθέτουν επαρκείς πόρους για να ασκούν όχι μόνο τα καθήκοντά τους που αφορούν το ΕΣΚΤ, αλλά και τα εθνικά τους καθήκοντα (π.χ. να καλύπτουν τις διοικητικές τους δαπάνες και το κόστος των δικών τους εργασιών).

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας συνεπάγεται επίσης ότι μια ΕθνΚΤ πρέπει να διαθέτει πάντοτε επαρκή ίδια κεφάλαια. Συγκεκριμένα, πρέπει να αποφεύγονται περιπτώσεις όπου για παρατεταμένη χρονική περίοδο τα ίδια κεφάλαια της ΕθνΚΤ υπολείπονται του ιδρυτικού της κεφαλαίου ή και είναι αρνητικά, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου ζημίες που υπερβαίνουν το ύψος του ιδρυτικού κεφαλαίου και των αποθεματικών μεταφέρονται στην επόμενη χρήση. Σε μια τέτοια κατάσταση μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά η ικανότητα μιας ΕθνΚΤ να εκτελεί τα καθήκοντά της σε επίπεδο ΕΣΚΤ αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, η κατάσταση αυτή μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που τα ίδια κεφάλαια μιας ΕθνΚΤ υποχωρήσουν σε επίπεδο κάτω του ιδρυτικού της κεφαλαίου ή σε αρνητικό επίπεδο, το αντίστοιχο κράτος-μέλος θα πρέπει να παράσχει στην ΕθνΚΤ ένα κατάλληλο ποσό τουλάχιστον ίσο με το ιδρυτικό της κεφάλαιο εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση προς την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας. Όσον αφορά την ΕΚΤ, η σημασία του εν λόγω ζητήματος αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο με την έκδοση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1009/2000 του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2000 σχετικά με τις αυξήσεις κεφαλαίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.²⁶ Ο εν λόγω κανονισμός επιτρέπει στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ να

²⁴ Το άρθρο 30.4 του Καταστατικού ισχύει μόνο εντός του Ευρωσυστήματος.

²⁵ Το άρθρο 33.2 του Καταστατικού ισχύει μόνο εντός του Ευρωσυστήματος.

²⁶ ΕΕ L 115 της 16.5.2000, σ. 1.

αποφασίζει αύξηση του κεφαλαίου της ΕΚΤ σε κάποια χρονική στιγμή στο μέλλον, προκειμένου η κεφαλαιακή της βάση να παραμένει επαρκής για την υποστήριξη των λειτουργιών της ΕΚΤ,²⁷ οι δε ΕθνΚΤ θα πρέπει να έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν σε τέτοια απόφαση της ΕΚΤ.

Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας θα πρέπει να κρίνεται με γνώμονα το αν τρίτοι μπορούν να ασκούν είτε άμεση είτε έμμεση επιρροή όχι μόνο στα καθήκοντα της ΕθνΚΤ, αλλά και στην ικανότητά της – τόσο τη λειτουργική, από την άποψη του ανθρώπινου δυναμικού, όσο και την οικονομική, από την άποψη των κατάλληλων οικονομικών πόρων – να εκπληρώνει την αποστολή της. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι ακόλουθες τέσσερις πτυχές της οικονομικής ανεξαρτησίας.²⁸ Πρόκειται για τα χαρακτηριστικά της οικονομικής ανεξαρτησίας ως προς τα οποία οι ΕθνΚΤ είναι περισσότερο ευάλωτες σε έξωθεν επιρροές.

Καθορισμός του προϋπολογισμού

Εάν τρίτος έχει εξουσία να καθορίζει ή να επηρεάζει τον προϋπολογισμό της ΕθνΚΤ, αυτό είναι ασύμβατο προς την οικονομική ανεξαρτησία, εκτός εάν η νομοθεσία περιέχει ρήτρα διασφάλισης σύμφωνα με την οποία η εξουσία αυτή δεν θίγει τους οικονομικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων της ΕθνΚΤ.

Λογιστικοί κανόνες

Οι λογαριασμοί θα πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με γενικούς λογιστικούς κανόνες ή σύμφωνα με κανόνες που ορίζονται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ. Σε περίπτωση που αυτοί οι κανόνες ορίζονται από τρίτους, τότε θα πρέπει τουλάχιστον να λαμβάνονται υπόψη τα προταθέντα από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ.

Οι ετήσιοι λογαριασμοί πρέπει να εγκρίνονται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ, με τη συνδρομή ανεξάρτητων ελεγκτών, και είναι δυνατόν να υπόκεινται σε εκ των υστέρων έγκριση από τρίτους (π.χ. την κυβέρνηση ή το κοινοβούλιο). Τα όργανα

²⁷ Απόφαση ΕΚΤ/2010/26 της 13ης Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΕ L 11, 15.1.2011, σ. 53).

²⁸ Οι κυριότερες γνώμες διαπλαστικού χαρακτήρα που εξέδωσε η ΕΚΤ επ' αυτού του θέματος είναι οι εξής: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 και CON/2009/32.

λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ θα πρέπει να μπορούν να αποφασίζουν επί του υπολογισμού των κερδών ανεξάρτητα και σύμφωνα με επαγγελματικά πρότυπα.

Όταν οι εργασίες μιας ΕθνΚΤ υπόκεινται στον έλεγχο κρατικής ελεγκτικής υπηρεσίας ή άλλου παρόμοιου οργάνου επιφορτισμένου με τον έλεγχο της χρήσης των δημόσιων πόρων, η έκταση του ελέγχου πρέπει να καθορίζεται σαφώς από το νομικό πλαίσιο και να μη θίγει τις δραστηριότητες του ανεξάρτητου εξωτερικού ελεγκτή της ΕθνΚΤ²⁹ και επιπλέον, σύμφωνα με την αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας, πρέπει να συνάδει προς την απαγόρευση της παροχής υποδείξεων προς τις ΕθνΚΤ και τα όργανα λήψεως αποφάσεων αυτών και να μη συγκρούεται με τα καθήκοντα της ΕθνΚΤ που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ.³⁰ Ο έλεγχος εκ μέρους της κρατικής αρχής δεν πρέπει να βασίζεται σε πολιτικά κριτήρια, πρέπει να είναι ανεξάρτητος και να ακολουθεί αμιγώς επαγγελματικά πρότυπα.

Διανομή των κερδών, κεφάλαιο των ΕθνΚΤ και σχηματισμός προβλέψεων

Όσον αφορά τη διανομή των κερδών, το καταστατικό της ΕθνΚΤ μπορεί να ορίζει με ποιο τρόπο διανέμονται τα κέρδη της. Εάν δεν υπάρχουν τέτοιου είδους διατάξεις, η απόφαση σχετικά με τη διάθεση των κερδών πρέπει να λαμβάνεται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ με επαγγελματικά κριτήρια και δεν πρέπει να υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια τρίτων, εκτός εάν με ρητή διάταξη κατοχυρώνεται ότι η εν λόγω διακριτική ευχέρεια δεν θίγει τους οικονομικούς πόρους που είναι αναγκαίοι για την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων της ΕθνΚΤ, αλλά και των εθνικών της καθηκόντων.

Μεταφορά κερδών στον κρατικό προϋπολογισμό επιτρέπεται μόνο εφόσον έχουν καλυφθεί τυχόν συσσωρευθείσες ζημίες προηγούμενων ετών³¹ και έχουν σχηματιστεί οι προβλέψεις που κρίνονται απαραίτητες για τη διασφάλιση της πραγματικής αξίας του κεφαλαίου της ΕθνΚΤ και του ενεργητικού της. Δεν επιτρέπονται προσωρινά ή ad hoc νομοθετικά μέτρα που ισοδυναμούν με παροχή υποδείξεων προς τις ΕθνΚΤ σε σχέση με την κατανομή των κερδών τους.³² Ομοίως, η επιβολή φόρου στα μη πραγματοποιηθέντα κεφαλαιακά κέρδη μιας ΕθνΚΤ θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της οικονομικής ανεξαρτησίας.³³

²⁹ Όσον αφορά τις δραστηριότητες των ανεξάρτητων εξωτερικών ελεγκτών των ΕθνΚΤ, βλ. το άρθρο 27.1 του Καταστατικού.

³⁰ Γνώμες CON/2011/9 και CON/2011/53.

³¹ Γνώμη CON/2009/85.

³² Γνώμες CON/2009/26 και CON/2013/15.

³³ Γνώμες CON/2009/63 και CON/2009/59.

Δεν επιτρέπεται στα κράτη-μέλη να επιβάλλουν μειώσεις του κεφαλαίου των ΕθνΚΤ χωρίς να λαμβάνουν πρώτα τη σύμφωνη γνώμη των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται ότι η ΕθνΚΤ διατηρεί επαρκείς οικονομικούς πόρους για την εκτέλεση της αποστολής της ως μέλους του ΕΣΚΤ σύμφωνα με το άρθρο 127(2) της Συνθήκης και το Καταστατικό. Για τον ίδιο λόγο, οποιαδήποτε τροποποίηση των κανόνων διανομής των κερδών μιας ΕθνΚΤ μπορεί να προταθεί και να αποφασιστεί μόνο σε συνεργασία με την αντίστοιχη ΕθνΚΤ, η οποία είναι η πλέον κατάλληλη να αξιολογήσει το απαιτούμενο ύψος αποθεματικού κεφαλαίου της.³⁴ Όσον αφορά τον σχηματισμό προβλέψεων ή κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας, οι ΕθνΚΤ πρέπει να είναι ελεύθερες να σχηματίζουν ανεξάρτητα προβλέψεις για να διασφαλίζουν την πραγματική αξία του κεφαλαίου και του ενεργητικού τους. Επίσης, τα κράτη-μέλη δεν δύνανται να αποτρέψουν τον σχηματισμό αποθεματικού κεφαλαίου από τις ΕθνΚΤ στο επίπεδο που είναι αναγκαίο για να εκτελούν τα καθήκοντά τους ως μέλη του ΕΣΚΤ.³⁵

Οικονομική ευθύνη για τις εποπτικές αρχές

Στα περισσότερα κράτη-μέλη οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα υπάγονται υπηρεσιακά στην οικεία ΕθνΚΤ. Όταν οι αρχές αυτές υπόκεινται στις ανεξάρτητες αποφάσεις της ΕθνΚΤ, δεν υφίσταται πρόβλημα. Όταν όμως η νομοθεσία προβλέπει ότι οι εν λόγω εποπτικές αρχές αποφασίζουν αυτοτελώς, είναι σημαντικό οι αποφάσεις τους να μη θέτουν σε κίνδυνο τα οικονομικά της ΕθνΚΤ ως συνόλου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η εθνική νομοθεσία πρέπει να επιτρέπει στην ΕθνΚΤ τον τελικό έλεγχο κάθε απόφασης των εποπτικών αρχών που θα μπορούσε να επηρεάσει την ανεξαρτησία της, ιδίως την οικονομική.

Αυτονομία σε θέματα προσωπικού

Τα κράτη-μέλη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν τη δυνατότητα της ΕθνΚΤ να προσλαμβάνει και να απασχολεί το αναγκαίο εξειδικευμένο προσωπικό ώστε να εκπληρώνει ανεξάρτητα τα καθήκοντα που της ανατίθενται από τη Συνθήκη και το Καταστατικό. Επίσης, δεν είναι επιτρεπτό η ΕθνΚΤ να περιέρχεται σε κατάσταση τέτοια ώστε να έχει περιορισμένο ή μηδενικό έλεγχο επί του προσωπικού της ή η κυβέρνηση κράτους-μέλους να είναι σε θέση να επηρεάζει την πολιτική της ΕθνΚΤ σε θέματα προσωπικού.³⁶ Τυχόν τροποποίηση των νομοθετικών διατάξεων που διέπουν τις αποδοχές

³⁴ Γνώμες CON/2009/83 και CON/2009/53.

³⁵ Γνώμη CON/2009/26.

³⁶ Γνώμη CON/2008/9, Γνώμη CON/2008/10 και Γνώμη CON/2012/89.

των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων και των υπαλλήλων μιας ΕθνΚΤ πρέπει να αποφασίζεται σε στενή και ουσιαστική συνεργασία με την ΕθνΚΤ και να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι απόψεις της ΕθνΚΤ, ώστε αυτή να μπορεί να συνεχίσει να εκτελεί ανεξάρτητα τα καθήκοντά της.³⁷ Η αυτονομία σε θέματα προσωπικού εκτείνεται και σε θέματα συντάξεων του προσωπικού.

Δικαιώματα κυριότητας και λοιπά περιουσιακά δικαιώματα

Το δικαίωμα τρίτων να παρεμβαίνουν ή να παρέχουν υποδείξεις στις ΕθνΚΤ σε σχέση με την περιουσία των ΕθνΚΤ είναι ασύμβατο προς την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας.

2.2.4 ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου που επιβάλλεται στο προσωπικό της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ βάσει του άρθρου 37 του Καταστατικού μπορεί να οδηγεί στην πρόβλεψη ανάλογων διατάξεων στα καταστατικά των ΕθνΚΤ ή στη νομοθεσία των κρατών-μελών. Η υπεροχή του δικαίου της ΕΕ και των κανόνων που θεσπίζονται βάσει αυτού συνεπάγεται επίσης ότι η εθνική νομοθεσία για την πρόσβαση τρίτων σε έγγραφα δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε παραβιάσεις του καθεστώτος εμπιστευτικότητας του ΕΣΚΤ. Η πρόσβαση κρατικής ελεγκτικής υπηρεσίας ή παρόμοιου οργάνου στις πληροφορίες και τα έγγραφα της ΕθνΚΤ πρέπει να είναι περιορισμένη και να μη θίγει το καθεστώς εμπιστευτικότητας του ΕΣΚΤ στο οποίο υπόκεινται τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων και το προσωπικό της ΕθνΚΤ. Οι ΕθνΚΤ πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα εν λόγω όργανα προστατεύουν την εμπιστευτικότητα των κοινοποιούμενων πληροφοριών και εγγράφων εφαρμόζοντας το ίδιο επίπεδο ασφαλείας όπως και οι ΕθνΚΤ.

2.2.5 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Όσον αφορά την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και της προνομιακής πρόσβασης, η εθνική νομοθεσία των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004, το 2007 ή το 2013 έπρεπε να προσαρμοστεί ούτως ώστε να είναι συμβατή προς τις συναφείς διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού με ισχύ από 1ης Μαΐου 2004, από 1ης Ιανουαρίου 2007 και από 1ης Ιουλίου 2013 αντιστοίχως. Η Σουηδία ήταν υποχρεωμένη να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες προσαρμογές μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1995.

³⁷ Οι κυριότερες γνώμες είναι οι εξής: CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106, CON/2012/6, CON/2012/86 και CON/2014/7.

2.2.5.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης προβλέπεται στο άρθρο 123(1) της Συνθήκης, το οποίο απαγορεύει στην ΕΚΤ ή στις ΕθνΚΤ των κρατών-μελών να παρέχουν διευκολύνσεις υπεραναλήψεων ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις προς θεσμικά και λοιπά όργανα ή οργανισμούς της ΕΕ, κεντρικές κυβερνήσεις, περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών-μελών, καθώς και να αγοράζουν απευθείας χρεόγραφα από τους παραπάνω οργανισμούς ή φορείς. Η Συνθήκη προβλέπει μια εξαίρεση από αυτή την απαγόρευση: η απαγόρευση δεν ισχύει προκειμένου για πιστωτικά ιδρύματα του δημόσιου τομέα τα οποία, στο πλαίσιο της παροχής ρευστών διαθεσίμων εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών, πρέπει να εξομοιώνονται προς τα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα (άρθρο 123(2) της Συνθήκης). Επίσης, η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ μπορούν να ενεργούν ως δημοσιονομικοί αντιπρόσωποι για λογαριασμό των ως άνω φορέων του δημόσιου τομέα (άρθρο 21.2 του Καταστατικού). Το ακριβές πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης αποφασίζεται περαιτέρω στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93 του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1993 για τον προσδιορισμό των εννοιών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των απαγορεύσεων που αναφέρονται στο άρθρο 104 και στο άρθρο 104β(1) της Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,³⁸ ο οποίος καθιστά σαφές ότι η απαγόρευση περιλαμβάνει κάθε χρηματοδότηση υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων.

Η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης είναι θεμελιώδους σημασίας προκειμένου να διασφαλίζεται ότι δεν παρακωλύεται ο πρωταρχικός στόχος της νομισματικής πολιτικής (δηλ. η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών). Επιπλέον, η χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα μέσω της κεντρικής τράπεζας ελαττώνει την πίεση για δημοσιονομική πειθαρχία. Ως εκ τούτου, η απαγόρευση πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά, ώστε να διασφαλίζεται η αυστηρή εφαρμογή της, με την επιφύλαξη των συγκεκριμένων και μόνο εξαιρέσεων που προβλέπονται περιοριστικώς στο άρθρο 123 (2) της Συνθήκης και στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93. Έτσι, παρόλο που το άρθρο 123 (1) της Συνθήκης αναφέρεται συγκεκριμένα σε “πιστωτικές διευκολύνσεις”, δηλ. με υποχρέωση αποπληρωμής του κεφαλαίου, η απαγόρευση ισχύει κατά μείζονα λόγο και για άλλες μορφές χρηματοδότησης, δηλ. χωρίς υποχρέωση αποπληρωμής.

³⁸ ΕΕ L 332, 31.12.1993, σ. 1. Τα άρθρα 104 και 104B(1), της Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας επαναριθμήθηκαν ως άρθρα 123 και 125(1), της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η γενική θέση της ΕΚΤ όσον αφορά τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας προς την απαγόρευση διαμορφώθηκε κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων των κρατών-μελών με την ΕΚΤ επί προτεινόμενων νομοθετικών ρυθμίσεων βάσει των άρθρων 127(4) και 282(5) της Συνθήκης.³⁹

ΕΘΝΙΚΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΟΥΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Γενικώς, το άρθρο 123 της Συνθήκης, όπως συμπληρώθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93, δεν είναι απαραίτητο να μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία διότι και τα δύο αυτά νομοθετήματα έχουν ευθεία εφαρμογή. Εάν πάντως αυτές οι ευθείες εφαρμογές διατάξεις της ΕΕ αναπαράγονται σε εθνικές νομοθετικές διατάξεις, αυτές δεν επιτρέπεται να περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης ούτε να διευρύνουν το φάσμα των εξαιρέσεων που προβλέπει το δίκαιο της ΕΕ. Παραδείγματος χάριν, διάταξη της εθνικής νομοθεσίας που προβλέπει τη χρηματοδότηση από την ΕθνΚΤ οικονομικών υποχρεώσεων του οικείου κράτους-μέλους έναντι διεθνών οικονομικών οργανισμών (πλην του ΔΝΤ ως προς τις ικανότητες που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93⁴⁰) ή έναντι τρίτων χωρών δεν είναι συμβατή προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ Ή ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΡΙΤΩΝ

Η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπεται να απαιτεί από την οικεία ΕθνΚΤ να χρηματοδοτεί φορείς του δημόσιου τομέα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ούτε υποχρεώσεις του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων. Παραδείγματος χάριν, δεν είναι συμβατές προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις που θεσπίζουν δυνατότητα ή υποχρέωση της ΕθνΚΤ να χρηματοδοτεί δικαστικά ή οιονεί δικαστικά όργανα τα οποία είναι ανεξάρτητα από την ΕθνΚΤ και λειτουργούν ως προέκταση του κράτους. Όταν η ΕθνΚΤ αναλαμβάνει ένα νέο καθήκον, το οποίο δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητές της ως κεντρικής τράπεζας, πρέπει να αμείβεται επαρκώς.⁴¹ Επιπλέον, σύμφωνα με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να χρηματοδοτούν ταμεία εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων ή ταμεία

³⁹ Βλ. την Έκθεση για τη Σύγκλιση 2008, σ. 26-27, υποσημείωση 13, στην οποία παρατίθεται κατάλογος γνώμων διαπλαστικού χαρακτήρα που εξέδωσαν το ΕΝΙ/η ΕΚΤ μεταξύ Μαΐου 1995 και Μαρτίου 2008. Άλλες γνώμες διαπλαστικού χαρακτήρα στον εν λόγω τομέα είναι οι εξής: CON/2008/46, CON/2008/80, CON/2009/59 και CON/2010/4.

⁴⁰ Γνώμη CON/2013/16.

⁴¹ Γνώμη CON/2013/29.

εγγύησης καταθέσεων.⁴² Οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να παρέχουν μεταβατική χρηματοδότηση προκειμένου να διευκολύνουν ένα κράτος-μέλος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από την παροχή κρατικών εγγυήσεων για υποχρεώσεις τραπεζών.⁴³ Ωστόσο, η παροχή πόρων από μια ΕθνΚΤ σε εποπτική αρχή δεν δημιουργεί ζήτημα σχετικά με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, στον βαθμό που η ΕθνΚΤ με αυτό τον τρόπο χρηματοδοτεί την εκτέλεση νόμιμου εποπτικού καθήκοντος βάσει της εθνικής νομοθεσίας και στο πλαίσιο της αποστολής της ή εφόσον η ΕθνΚΤ έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει και να επηρεάζει τις αποφάσεις των εποπτικών αρχών.⁴⁴

Επίσης, η διανομή των κερδών της κεντρικής τράπεζας που δεν έχουν πλήρως πραγματοποιηθεί, λογιστικοποιηθεί και ελεγχθεί δεν συνάδει προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης. Προκειμένου να τηρείται η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, το ποσό που μεταφέρεται στον κρατικό προϋπολογισμό με βάση τους ισχύοντες κανόνες περί διανομής κερδών δεν επιτρέπεται να προέρχεται, έστω και εν μέρει, από το αποθεματικό της ΕθνΚΤ. Συνεπώς, οι κανόνες περί διανομής κερδών δεν πρέπει να θίγουν το αποθεματικό της ΕθνΚΤ. Επιπλέον, όταν περιουσιακά στοιχεία της ΕθνΚΤ μεταβιβάζονται στο Δημόσιο, πρέπει να υπάρχει τίμημα που να αντιστοιχεί στην αγοραία αξία αυτών και η μεταβίβαση πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα με την καταβολή του τιμήματος.⁴⁵

Ομοίως, δεν επιτρέπονται οι παρεμβάσεις στην εκτέλεση άλλων καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, όπως η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων, με την επιβολή φορολογίας επί θεωρητικών και μη πραγματοποιηθέντων κεφαλαιακών κερδών.⁴⁶

ΑΝΑΛΗΨΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εθνική νομοθετική διάταξη που απαιτεί από την οικεία ΕθνΚΤ την ανάληψη των υποχρεώσεων ενός άλλοτε αυτοτελούς δημόσιου φορέα, λόγω της αναδιοργάνωσης ορισμένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων σε εθνικό επίπεδο (π.χ. στο πλαίσιο της μεταβίβασης στην ΕθνΚΤ ορισμένων εποπτικών καθηκόντων που άλλοτε υπάγονταν στην αρμοδιότητα του κράτους ή αυτοτελών δημόσιων αρχών ή φορέων), χωρίς παράλληλα να

⁴² Γνώμες CON/2011/103 και CON/2012/22. Βλ. κατωτέρω, ενότητα με τίτλο “Οικονομική ενίσχυση προς συστήματα εγγύησης των καταθέσεων και αποζημίωσης των επενδυτών”, για κάποιες ειδικές περιπτώσεις.

⁴³ Γνώμη CON/2012/4.

⁴⁴ Γνώμη CON/2010/4.

⁴⁵ Γνώμες CON/2011/91 και CON/2011/99.

⁴⁶ Γνώμη CON/2009/63.

προβλέπει ότι η ΕθνΚΤ ουδόλως ευθύνεται για οποιαδήποτε οικονομική οφειλή που απορρέει από τις προηγούμενες δραστηριότητες των εν λόγω φορέων, είναι ασυμβίβαστη προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.⁴⁷

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ Ή/ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Εθνική νομοθετική διάταξη που προβλέπει τη χρηματοδότηση πιστωτικών ιδρυμάτων από την ΕθνΚΤ, η οποία παρέχεται ανεξάρτητα και κατά την απόλυτη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ, πέραν της χρηματοδότησης που εμπίπτει στις αρμοδιότητές της ως κεντρικής τράπεζας (π. χ. στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής, των συστημάτων πληρωμών ή παρεμβάσεων προσωρινού χαρακτήρα για την ενίσχυση της ρευστότητας), και ειδικότερα την ενίσχυση αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων ή/και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, είναι ασυμβίβαστη προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.

Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση ενίσχυσης αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων. Το σκεπτικό είναι ότι η χρηματοδότηση ενός αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος από μια ΕθνΚΤ θα ισοδυναμούσε με ανάληψη από την ΕθνΚΤ ενός καθήκοντος που ανήκει στο κράτος.⁴⁸ Οι ίδιες ανησυχίες ισχύουν αναφορικά με τη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα ενός πιστωτικού ιδρύματος που έχει ανακεφαλαιοποιηθεί προκειμένου να αποκαταστήσει τη φερεγγυότητά του, με άμεση τοποθέτηση κρατικών χρεογράφων ελλείψει εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης από την αγορά (εφεξής “χρεόγραφα για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης”), τα δε εν λόγω χρεόγραφα πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως ασφάλεια. Σε μια τέτοια περίπτωση κεφαλαιακής ενίσχυσης ενός πιστωτικού ιδρύματος από το κράτος διά της άμεσης τοποθέτησης χρεογράφων για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης, η μεταγενέστερη χρήση των εν λόγω χρεογράφων ως ασφάλειας για πράξεις παροχής ρευστότητας από την κεντρική τράπεζα εγείρει ζητήματα νομισματικής χρηματοδότησης.⁴⁹

Η έκτακτη παροχή ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance - ELA) από μία ΕθνΚΤ, η οποία χορηγείται ανεξάρτητα και κατά την απόλυτη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ σε φερέγγυα πιστωτικά ιδρύματα έναντι εξασφάλισης με τη μορφή κρατικής εγγύησης, πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια: (α) να διασφαλίζεται ότι η χρηματοδότηση που

⁴⁷ Γνώμη CON/2013/56.

⁴⁸ Γνώμη CON/2013/5.

⁴⁹ Γνώμες CON/2012/50, CON/2012/64 και CON/2012/71.

παρέχεται από την ΕθνΚΤ είναι όσο το δυνατόν πιο βραχυπρόθεσμη, (β) η έκτακτη χρηματοδότηση να υπαγορεύεται από λόγους διαφύλαξης της συστημικής σταθερότητας, (γ) να μην υπάρχουν αμφιβολίες ως προς τη νομική ισχύ και το εκτελεστό της κρατικής εγγύησης βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου και (δ) να μην υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την οικονομική επάρκεια της κρατικής εγγύησης, η οποία θα πρέπει να καλύπτει τόσο το κεφάλαιο όσο και τους τόκους των δανείων.⁵⁰

Προς τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης παραπομπών στο άρθρο 123 της Συνθήκης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ

Η οδηγία για τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων⁵¹ και η οδηγία για τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών⁵² προβλέπουν ότι το κόστος της χρηματοδότησης των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων και των συστημάτων αποζημίωσης των επενδυτών πρέπει να βαρύνει τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και τις εταιρίες επενδύσεων, αντίστοιχα. Εθνική νομοθετική διάταξη η οποία προβλέπει ότι η ΕθνΚΤ χρηματοδοτεί εθνικό δημόσιο σύστημα εγγύησης των καταθέσεων που καλύπτει πιστωτικά ιδρύματα ή εθνικό σύστημα αποζημίωσης των επενδυτών που καλύπτει εταιρίες επενδύσεων είναι συμβατή προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης μόνο εφόσον έχει βραχυχρόνιο χαρακτήρα, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων, υπαγορεύεται για λόγους προστασίας της συστημικής σταθερότητας και οι συναφείς αποφάσεις παραμένουν στη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ. Προς τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης παραπομπών στο άρθρο 123 της Συνθήκης. Όταν μια ΕθνΚΤ ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια όσον αφορά τη χορήγηση δανείου, πρέπει να διασφαλίζει ότι δεν αναλαμβάνει de facto καθήκον του κράτους.⁵³ Ειδικότερα, η στήριξη συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων από την κεντρική τράπεζα δεν πρέπει να ισοδυναμεί με συστηματική πράξη εκ των προτέρων χρηματοδότησης.⁵⁴

⁵⁰ Γνώμη CON/2012/4, υποσημείωση 42 που παραπέμπει σε άλλες σχετικές Γνώμες επί του θέματος.

⁵¹ Αιτιολογική σκέψη 23 της Οδηγίας 94/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 1994 περί των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων (ΕΕ L 135, 31.5.1994, σ. 5).

⁵² Αιτιολογική σκέψη 23 της Οδηγίας 97/9/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 σχετικά με τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών (ΕΕ L 84, 26.3.1997, σ. 22).

⁵³ Γνώμη CON/2011/83.

⁵⁴ Γνώμη CON/2011/84.

Επιπλέον, σύμφωνα με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να χρηματοδοτούν ταμεία εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων. Όταν μια ΕθνΚΤ ενεργεί ως αρμόδια αρχή εξυγίανσης, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αναλαμβάνει ή να χρηματοδοτεί υποχρεώσεις ούτε τυχόν μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος ούτε φορέα διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού.⁵⁵

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 21.2 του Καταστατικού “η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να ενεργούν ως δημοσιονομικοί αντιπρόσωποι οργανισμών, οργάνων, φορέων ή υπηρεσιών της ΕΕ, κεντρικών διοικήσεων, περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημόσιων αρχών, άλλων οργανισμών δημοσίου δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων των κρατών-μελών.” Σκοπός του άρθρου 21.2 του Καταστατικού είναι να επιτρέψει στις ΕθνΚΤ, μετά την εκχώρηση της αρμοδιότητας άσκησης της νομισματικής πολιτικής προς το Ευρωσύστημα, να συνεχίσουν να παρέχουν υπηρεσίες δημοσιονομικού αντιπροσώπου, τις οποίες παραδοσιακά προσφέρουν οι κεντρικές τράπεζες προς κυβερνήσεις και άλλους δημόσιους φορείς, χωρίς αυτό να συνιστά αυτοδικαίως παράβαση της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης. Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3603/93 θεσπίζει ρητές και περιοριστικώς αναγραφόμενες εξαιρέσεις από την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης σε σχέση με την παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου. Αυτές είναι οι εξής: (α) επιτρέπονται οι ενδοημερήσιες πιστώσεις προς τον δημόσιο τομέα, εφόσον περιορίζονται στη συγκεκριμένη ημέρα και δεν είναι δυνατή καμία παράταση,⁵⁶ (β) η πίστωση του λογαριασμού του δημόσιου τομέα με την αξία επιταγής εκδόσεως τρίτου πριν χρεωθεί η πληρώτρια τράπεζα επιτρέπεται εφόσον από τη λήψη της επιταγής έχει παρέλθει ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στον συνήθη απαιτούμενο χρόνο για την είσπραξη επιταγών από την ΕθνΚΤ, έτσι ώστε το τυχόν υπό τακτοποίηση ποσό (float) να προκύπτει κατ’ εξαίρεση, να αντιπροσωπεύει μικρή αξία και να ισοσταθμίζεται μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα,⁵⁷ και (γ) η διακράτηση από την ΕθνΚΤ κερμάτων που εκδίδονται από τον δημόσιο τομέα και πιστώνονται υπέρ αυτού επιτρέπεται εφόσον η αξία τους παραμένει κάτω του 10% των κερμάτων σε κυκλοφορία.⁵⁸

⁵⁵ Γνώμες CON/2011/103 και CON/2012/99.

⁵⁶ Βλ. άρθρο 4 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93 και Γνώμη CON/2013/2.

⁵⁷ Βλ. άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93.

⁵⁸ Βλ. άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93.

Οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις που διέπουν την παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου θα πρέπει να είναι συμβατές προς το δίκαιο της ΕΕ γενικώς και προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης ειδικώς.⁵⁹ Δεδομένου ότι στο άρθρο 21.2 του Καταστατικού αναγνωρίζεται ρητά ότι η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου αποτελεί νόμιμη λειτουργία που κατά παράδοση επιτελείται από τις ΕθνΚΤ, η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου από τις κεντρικές τράπεζες συνάδει προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες αυτού του είδους εξακολουθούν να εμπίπτουν στη λειτουργία δημοσιονομικού αντιπροσώπου και δεν συνιστούν χρηματοδότηση υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων ούτε χορήγηση πίστωσης στον δημόσιο τομέα από την κεντρική τράπεζα πέραν των συστατικά οριζόμενων εξαιρέσεων που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93.⁶⁰ Εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν στην ΕθνΚΤ να τηρεί καταθέσεις του Δημοσίου και να εξυπηρετεί τους λογαριασμούς του δεν δημιουργούν ζήτημα συμμόρφωσης προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, εφόσον οι εν λόγω διατάξεις δεν καθιστούν δυνατή την παροχή πιστώσεων, συμπεριλαμβανομένων υπερεναλήψεων με εξόφληση την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Ωστόσο, αναφέρεται ενδεχομένως ζήτημα συμμόρφωσης προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εάν λ.χ. οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις επιτρέπουν τον εκτοκισμό των καταθέσεων ή των υπολοίπων των τρεχούμενων λογαριασμών με επιτόκια υψηλότερα από τα επιτόκια της αγοράς και όχι με ίσα ή χαμηλότερα αυτών. Τυχόν τόκοι καθ' υπέρβαση των επιτοκίων της αγοράς συνιστούν de facto χορήγηση πιστώσεως, πράγμα το οποίο αντίκειται στον σκοπό της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης και ως εκ τούτου ενδέχεται να υπονομεύει τους σκοπούς της απαγόρευσης. Είναι απαραίτητο οι πρόσοδοι από ένα λογαριασμό να αντικατοπτρίζουν τις παραμέτρους της αγοράς και είναι ιδιαίτερα σημαντικό το επιτόκιο των καταθέσεων να συσχετίζεται με τη διάρκειά τους.⁶¹ Επιπλέον, η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου χωρίς αντάλλαγμα από ΕθνΚΤ δεν δημιουργεί ζήτημα συμμόρφωσης με τη νομισματική χρηματοδότηση, εφόσον πρόκειται για βασικές υπηρεσίες δημοσιονομικού αντιπροσώπου.⁶²

2.2.5.2 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Το άρθρο 124 της Συνθήκης προβλέπει ότι “απαγορεύεται κάθε μέτρο που θεσπίζει προνομιακή πρόσβαση των θεσμικών και λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης,

⁵⁹ Γνώμη CON/2013/3.

⁶⁰ Γνώμες CON/2009/23, CON/2009/67 και CON/2012/9.

⁶¹ Βλ. μεταξύ άλλων τις Γνώμες CON/2010/54, CON/2010/55 και CON/2013/62.

⁶² Γνώμη CON/2012/9.

των κεντρικών κυβερνήσεων, των περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημόσιων αρχών, των άλλων οργανισμών δημοσίου δικαίου ή των δημόσιων επιχειρήσεων των κρατών μελών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εφόσον δεν υπαγορεύεται από λόγους προληπτικής εποπτείας”.

Σύμφωνα με το άρθρο 1(1) του Κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου αριθ. 3604/93,⁶³ ως “μέτρο που θεσπίζει προνομιακή πρόσβαση” νοείται κάθε νομοθετικό ή κανονιστικό μέτρο ή κάθε πράξη αναγκαστικού χαρακτήρα που θεσπίζεται στο πλαίσιο της άσκησης της δημόσιας εξουσίας και: (α) υποχρεώνει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αποκτούν ή να κατέχουν απαιτήσεις έναντι των θεσμικών οργάνων ή οργανισμών της Κοινότητας, των κεντρικών κυβερνήσεων, των περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημόσιων αρχών άλλων δημόσιων οργανισμών ή επιχειρήσεων των κρατών-μελών (αναφερομένων στο εξής ως “δημόσιος τομέας”) ή (β) χορηγεί φορολογικά πλεονεκτήματα από τα οποία μπορούν να επωφεληθούν μόνο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ή παρέχει χρηματοπιστωτικά πλεονεκτήματα μη σύμφωνα με τις αρχές της οικονομίας της αγοράς, προκειμένου να ευνοήσει την απόκτηση ή την κατοχή τέτοιων απαιτήσεων από αυτά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ως δημόσιες αρχές, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν μέτρα τα οποία εξασφαλίζουν στον δημόσιο τομέα προνομιακή πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εάν τα μέτρα αυτά δεν υπαγορεύονται από λόγους προληπτικής εποπτείας. Επιπλέον, οι κανόνες που θεσπίζουν οι ΕθνΚΤ σχετικά με τη χρήση χρεογράφων ως ασφαλειών δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την καταστρατήγηση της απαγόρευσης της προνομιακής πρόσβασης.⁶⁴ Η νομοθεσία των κρατών-μελών στον τομέα αυτό δεν επιτρέπεται να θεσπίζει τέτοια προνομιακή πρόσβαση.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3604/93, ως “λόγοι προληπτικής εποπτείας” νοούνται οι λόγοι που θεμελιώνουν τις εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις ή διοικητικές πράξεις που εκδίδονται βάσει του κοινοτικού δικαίου ή εναρμονίζονται με αυτό, και οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με στόχο την ενίσχυση της σταθερότητας του όλου

⁶³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3604/93 του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1993 για τον προσδιορισμό των εννοιών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της απαγόρευσης της προνομιακής πρόσβασης που αναφέρεται στο άρθρο 104Α της Συνθήκης [για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας] (ΕΕ L 332 της 31.12.1993, σ. 4). Το άρθρο 104Α έχει επαναριθμηθεί ως άρθρο 124 της Συνθήκης.

⁶⁴ Βλ. άρθρο 3(2) και αιτιολογική σκέψη 10 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3604/93.

χρηματοπιστωτικού συστήματος και την προστασία των πελατών των εν λόγω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι λόγοι προληπτικής εποπτείας αποσκοπούν στη διασφάλιση της φερεγγυότητας των τραπεζών έναντι των καταθετών.⁶⁵ Στον τομέα της προληπτικής εποπτείας, το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ έχει θεσπίσει ορισμένες απαιτήσεις για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων.⁶⁶ Ως “πιστωτικό ίδρυμα” νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό.⁶⁷ Επιπλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα αποκαλούνται κοινώς “τράπεζες” και πρέπει να λάβουν άδεια λειτουργίας από αρμόδια αρχή κράτους-μέλους για να παρέχουν υπηρεσίες.⁶⁸

Παρόλο που τα ελάχιστα υποχρεωτικά αποθεματικά θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μέρος των απαιτήσεων προληπτικής εποπτείας, συνήθως εντάσσονται στο λειτουργικό πλαίσιο των ΕθνΚΤ και χρησιμοποιούνται ως εργαλείο νομισματικής πολιτικής στις περισσότερες οικονομίες, συμπεριλαμβανομένης της ζώνης του ευρώ.⁶⁹ Στην Κατευθυντήρια γραμμή ΕΚΤ/2011/14⁷⁰ και στην ενότητα 1.3.3. του παραρτήματος Ι αναφέρεται σχετικά ότι το σύστημα υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών του Ευρωσυστήματος αποσκοπεί κυρίως στις λειτουργίες της νομισματικής πολιτικής που συνίστανται στη σταθεροποίηση των επιτοκίων της αγοράς χρήματος και στη δημιουργία ή τη διεύρυνση διαρθρωτικού ελλείμματος ρευστότητας.⁷¹ Η ΕΚΤ υποχρεώνει τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στη ζώνη του ευρώ να τηρούν τα

⁶⁵ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Elmer στην υπόθεση C-222/95 *Parodi κατά Banque H. Albert de Bary*, Συλλογή 1997, σ. I-3899, σκέψη 24.

⁶⁶ Βλ. (i) Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 (ΕΕ L 176, 27.06.2013, σ. 1), και (ii) Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ (ΕΕ L 176, 27.6.2013, σ. 338).

⁶⁷ Βλ. σημείο 1 του άρθρου 4(1) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013.

⁶⁸ Βλ. άρθρο 8 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ.

⁶⁹ Υπέρ αυτού συνηγορούν το άρθρο 3(2) και η αιτιολογική σκέψη 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3604/93.

⁷⁰ Κατευθυντήρια γραμμή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 20ής Σεπτεμβρίου 2011 σχετικά με τα μέσα και τις διαδικασίες νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος (ΕΚΤ/2011/14) (ΕΕ L 331, 14.12.2011, σ. 1).

⁷¹ Όσο υψηλότερα είναι τα ελάχιστα υποχρεωτικά αποθεματικά, τόσο λιγότερα κεφάλαια για χρηματοδοτήσεις διαθέτουν οι τράπεζες, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η δημιουργία χρήματος.

απαιτούμενα ελάχιστα αποθεματικά (υπό μορφή καταθέσεων) σε λογαριασμό τους στην ΕθνΚΤ.⁷²

Η παρούσα έκθεση εξετάζει τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας και των κανόνων που υιοθετούν οι ΕθνΚΤ και των καταστατικών τους προς την προβλεπόμενη στη Συνθήκη απαγόρευση της προνομιακής πρόσβασης. Πάντως, δεν προδικάζει τυχόν αξιολόγηση του κατά πόσον νόμοι, κανονισμοί, κανόνες ή διοικητικές πράξεις των κρατών-μελών χρησιμοποιούνται, με την επίφαση της συνδρομής λόγων προληπτικής εποπτείας, για την καταστρατήγηση της απαγόρευσης της προνομιακής πρόσβασης. Μια τέτοια αξιολόγηση δεν εμπίπτει στο αντικείμενο της παρούσας έκθεσης.

2.2.6 ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ “EURO”

Το άρθρο 3(4) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι η “Ένωση εγκαθιδρύει οικονομική και νομισματική ένωση, της οποίας το νόμισμα είναι το ευρώ”. Στα κείμενα των Συνθηκών, σε όλες τις αυθεντικές γλώσσες των κειμένων των Συνθηκών που γράφονται με το λατινικό αλφάβητο, το ευρώ αναφέρεται ομοιόμορφα στην ονομαστική του ενικού ως “euro”. Στο ελληνικό αλφάβητο, γράφεται “ευρώ” και στο κυριλλικό αλφάβητο γράφεται “евро”.⁷³ Στο πλαίσιο αυτό, ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 974/98 του Συμβουλίου της 3ης Μαΐου 1998 για την εισαγωγή του ευρώ⁷⁴ καθιστά σαφές ότι η ονομασία του ενιαίου νομίσματος πρέπει να είναι η ίδια σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης διαφορετικών αλφαβήτων. Ως εκ τούτου, οι Συνθήκες επιτάσσουν την ενιαία γραφή της λέξης “euro” στην ονομαστική

⁷² Βλ. το άρθρο 19 του Καταστατικού, τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2531/98 του Συμβουλίου της 23ης Νοεμβρίου 1998 σχετικά με την εφαρμογή ελάχιστων αποθεματικών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΕ L 318, 27.11.1998, σ. 1), τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1745/2003 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 12ης Σεπτεμβρίου 2003 σχετικά με την εφαρμογή υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών (ΕΚΤ/2003/9) (ΕΕ L 250, 2.10.2003, σ. 10) και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 25/2009 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 19ης Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με τη λογιστική κατάσταση του τομέα των νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΚΤ/2008/32) (ΕΕ L 15, 20.1.2009, σ. 14).

⁷³ Η “Δήλωση της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας και της Δημοκρατίας της Μάλτας σχετικά με τη γραφή του ονόματος του ενιαίου νομίσματος στις Συνθήκες”, που επισυνάπτεται στις Συνθήκες, ορίζει ότι: “Με την επιφύλαξη της τυποποιημένης γραφής του ονόματος του ενιαίου νομίσματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο αναφέρουν οι Συνθήκες ως έχει στα χαρτονομίσματα και τα κέρματα, η Λεττονία, η Ουγγαρία και η Μάλτα δηλώνουν ότι η γραφή του ονόματος του ενιαίου νομίσματος, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων του, όπως χρησιμοποιείται στο λεττονικό, ουγγρικό και μαλτέζικο κείμενο των Συνθηκών, δεν έχει καμία επίπτωση στους ισχύοντες κανόνες της λεττονικής, της ουγγρικής και της μαλτέζικης γλώσσας”.

⁷⁴ ΕΕ L 139 της 11.05.1998, σ. 1.

του ενικού σε όλες τις κοινοτικές και εθνικές νομοθετικές διατάξεις, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης διαφορετικών αλφαβήτων.

Εν όψει της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καθορίζει το όνομα του ενιαίου νομίσματος, οποιεσδήποτε αποκλίσεις από αυτό τον κανόνα δεν συνάδουν προς τη Συνθήκη και πρέπει να αρθούν. Αν και η αρχή αυτή ισχύει για κάθε μορφή εθνικής νομοθεσίας, οι αξιολογήσεις κατά χώρα στα κεφάλαια που ακολουθούν επικεντρώνονται στα καταστατικά των ΕθνΚΤ και στους νόμους τους σχετικούς με τη μετάβαση στο ευρώ.

2.2.7 ΝΟΜΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΚΤ ΣΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (δηλ. των καταστατικών των ΕθνΚΤ, αλλά και άλλων νόμων) οι οποίες εμποδίζουν την εκτέλεση καθηκόντων που αφορούν το Ευρωσύστημα ή τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις της ΕΚΤ είναι ασυμβίβαστες προς την αποτελεσματική λειτουργία του Ευρωσυστήματος αφότου το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος υιοθετήσει το ευρώ. Ως εκ τούτου, η εθνική νομοθεσία πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να καταστεί συμβατή προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό σε σχέση με τα καθήκοντα που αφορούν το Ευρωσύστημα. Προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 131 της Συνθήκης, η εθνική νομοθεσία έπρεπε να προσαρμοστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να έχει εξασφαλιστεί η συμβατότητά της μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του ΕΣΚΤ (στην περίπτωση της Σουηδίας) και μέχρι την 1η Μαΐου 2004, την 1η Ιανουαρίου 2007 και την 1η Ιουλίου 2013 (στην περίπτωση των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ αυτές τις ημερομηνίες). Ωστόσο, οι καταστατικές υποχρεώσεις που αφορούν την πλήρη νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα δεν χρειάζεται να τεθούν σε ισχύ πριν από την πλήρη ενσωμάτωση, δηλ. την ημερομηνία κατά την οποία το κράτος-μέλος με παρέκκλιση θα υιοθετήσει το ευρώ.

Στην παρούσα έκθεση εξετάζονται κυρίως οι τομείς όπου οι καταστατικές διατάξεις ενδέχεται να εμποδίζουν τη συμμόρφωση μιας ΕθνΚΤ προς τις απαιτήσεις του Ευρωσυστήματος. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για διατάξεις που μπορεί να εμποδίσουν τη συμμετοχή των ΕθνΚΤ στην εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής την οποία χαράζουν τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ ή την εκτέλεση των καθηκόντων των διοικητών ως μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ ή που δεν αναγνωρίζουν τα προνόμια της ΕΚΤ. Γίνεται διάκριση μεταξύ των εξής τομέων: σκοποί της οικονομικής

πολιτικής, καθήκοντα, χρηματοοικονομικές διατάξεις, συναλλαγματική πολιτική και διεθνής συνεργασία. Τέλος, αναφέρονται και άλλοι τομείς όπου ενδέχεται να απαιτούνται προσαρμογές του καταστατικού της ΕθνΚΤ.

2.2.7.1 ΣΚΟΠΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η πλήρης ενσωμάτωση μιας ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα απαιτεί συμβατότητα των καταστατικών της σκοπών με τους σκοπούς του ΕΣΚΤ, όπως αυτοί καθορίζονται στο άρθρο 2 του Καταστατικού. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι οι καταστατικοί σκοποί με “εθνική χροιά” πρέπει να υποστούν προσαρμογή, π.χ. στις περιπτώσεις που οι καταστατικές διατάξεις αναφέρονται σε υποχρέωση άσκησης της νομισματικής πολιτικής στο πλαίσιο της γενικής οικονομικής πολιτικής του οικείου κράτους-μέλους. Επιπλέον, οι δευτερεύοντες σκοποί των ΕθνΚΤ πρέπει να είναι συμβατοί και να μη συγκρούονται με την υποχρέωση των ΕθνΚΤ να στηρίζουν τις γενικές οικονομικές πολιτικές της ΕΕ προκειμένου να συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών της ΕΕ, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, υποχρέωση που ρητώς προβλέπεται ότι ισχύει με την επιφύλαξη της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών.⁷⁵

2.2.7.2 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

Τα καθήκοντα της ΕθνΚΤ κράτους-μέλους που έχει υιοθετήσει το ευρώ καθορίζονται πρωτίστως από τη Συνθήκη και το Καταστατικό, λόγω της ιδιότητάς της ως αναπόσπαστου μέρους του Ευρωσυστήματος. Για τους σκοπούς της συμμόρφωσης με το άρθρο 131 της Συνθήκης, πρέπει επομένως οι διατάξεις των καταστατικών των ΕθνΚΤ που αφορούν τα καθήκοντά τους να αντιπαραβάλλονται με τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και να αίρεται κάθε ασυμβατότητα.⁷⁶ Αυτό ισχύει για οποιαδήποτε διάταξη η οποία, μετά την υιοθέτηση του ευρώ και την ενσωμάτωση στο ΕΣΚΤ, παρακωλύει την εκτέλεση καθηκόντων που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ, ειδικότερα δε για τις διατάξεις που δεν αναγνωρίζουν τις αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ βάσει του Κεφαλαίου IV του Καταστατικού.

Οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας περί νομισματικής πολιτικής πρέπει να αναγνωρίζουν ότι η νομισματική πολιτική της ΕΕ ασκείται μέσω του Ευρωσυστήματος.⁷⁷ Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ είναι δυνατόν να περιέχουν διατάξεις σχετικά με τα μέσα άσκησης της νομισματικής πολιτικής. Οι εν λόγω διατάξεις θα πρέπει να είναι ανάλογες

⁷⁵ Γνώμες CON/2010/30 και CON/2010/48.

⁷⁶ Βλ. ιδίως τα άρθρα 127 και 128 της Συνθήκης και τα άρθρα 3 έως 6 και 16 του Καταστατικού.

⁷⁷ Άρθρο 127(2) της Συνθήκης, πρώτη περίπτωση.

με τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και να αίρονται οι τυχόν ασυμβατότητες, προκειμένου να επιτευχθεί συμμόρφωση προς το άρθρο 131 της Συνθήκης.

Η παρακολούθηση των δημοσιονομικών εξελίξεων αποτελεί ένα από τα καθήκοντα που οι ΕθνΚΤ εκτελούν τακτικά προκειμένου να αξιολογούν σωστά την κατεύθυνση που θα λάβει η νομισματική πολιτική. Οι ΕθνΚΤ μπορούν επίσης να εκθέτουν τις απόψεις τους σχετικά με τις συναφείς προς τη νομισματική πολιτική δημοσιονομικές εξελίξεις με βάση την παρακολούθηση αυτών των εξελίξεων και την ανεξαρτησία της συμβουλής τους, προκειμένου να συμβάλλουν στην ορθή λειτουργία της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης. Η παρακολούθηση των δημοσιονομικών εξελίξεων από τις ΕθνΚΤ για λόγους νομισματικής πολιτικής πρέπει να βασίζεται στην πλήρη πρόσβασή τους σε όλα τα σχετικά δημοσιονομικά στοιχεία. Συνεπώς, πρέπει να παρέχεται στις ΕθνΚΤ απεριόριστη, έγκαιρη και αυτόματη πρόσβαση σε όλες τις συναφείς στατιστικές για τα δημόσια οικονομικά. Ωστόσο, ο ρόλος μιας ΕθνΚΤ δεν πρέπει να εκτείνεται πέρα από τις δραστηριότητες παρακολούθησης που απορρέουν ή σχετίζονται – άμεσα ή έμμεσα – με την εκπλήρωση της αποστολής της για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής.⁷⁸ Η επίσημη εντολή προς μια ΕθνΚΤ να αξιολογεί προβλέψεις και δημοσιονομικές εξελίξεις συνεπάγεται ότι η ΕθνΚΤ επιτελεί μια λειτουργία (και έχει τη σχετική ευθύνη) στη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, γεγονός που ενδέχεται να υπονομεύει την εκπλήρωση της αποστολής του Ευρωσυστήματος για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής και την ανεξαρτησία της ΕθνΚΤ.⁷⁹

Στο πλαίσιο των εθνικών νομοθετικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση της αναταραχής στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η ΕΚΤ έχει τονίσει ότι θα πρέπει να αποφευχθεί οποιαδήποτε στρέβλωση στα εθνικά τμήματα της αγοράς χρήματος της ζώνης του ευρώ, καθώς κάτι τέτοιο μπορεί να δυσχεράνει την εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Ειδικότερα, αυτό ισχύει για την παροχή κρατικών εγγυήσεων με σκοπό την κάλυψη διατραπεζικών καταθέσεων.⁸⁰

⁷⁸ Γνώμη CON/2012/105.

⁷⁹ Για παράδειγμα, εθνικές νομοθετικές διατάξεις για τη μεταφορά της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών-μελών (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σ. 41). Βλ. Γνώμες CON/2013/90 και CON/2013/91.

⁸⁰ Γνώμες CON/2009/99 και CON/2011/79.

Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα εθνικά νομοθετικά μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας των επιχειρήσεων ή των επαγγελματιών λ.χ. χρεών προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δεν επηρεάζουν δυσμενώς τη ρευστότητα της αγοράς. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτού του είδους δεν επιτρέπεται να αντιβαίνουν στην αρχή της ανοικτής οικονομίας της αγοράς, όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς θα μπορούσαν να παρακωλύουν τη ροή της χρηματοδότησης, να επηρεάσουν ουσιωδώς τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των αγορών και κατά συνέπεια να ασκήσουν σημαντική επίδραση στην εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος.⁸¹

Εθνικές νομοθετικές διατάξεις κράτους-μέλους που εκχωρούν στην οικεία ΕθνΚΤ το αποκλειστικό δικαίωμα να εκδίδει τραπεζογραμμάτια πρέπει να αναγνωρίζουν ότι, μετά την υιοθέτηση του ευρώ, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμμάτων ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 128(1) της Συνθήκης και το άρθρο 16 του Καταστατικού, ενώ το δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμμάτων ευρώ ανήκει στην ΕΚΤ και στις ΕθνΚΤ. Εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν στις κυβερνήσεις να ασκούν επιρροή σχετικά με θέματα όπως οι ονομαστικές αξίες, η παραγωγή, η ποσότητα και η απόσυρση των τραπεζογραμμάτων ευρώ πρέπει επίσης είτε να καταργηθούν είτε να αναγνωρίζουν τις εξουσίες της ΕΚΤ σε σχέση με τα τραπεζογραμμάτια ευρώ, κατά τα οριζόμενα στις προαναφερθείσες διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού. Όσον αφορά τα κέρματα, ανεξάρτητα από τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ κυβερνήσεων και ΕθνΚΤ, οι σχετικές διατάξεις πρέπει να αναγνωρίζουν την αρμοδιότητα της ΕΚΤ να εγκρίνει την ποσότητα των εκδιδόμενων κερμάτων ευρώ μετά την υιοθέτηση του ευρώ. Το κράτος-μέλος δεν μπορεί να αντιμετωπίζει το νόμισμα σε κυκλοφορία ως χρέος της οικείας ΕθνΚΤ προς την κυβέρνηση του εν λόγω κράτους-μέλους, καθώς κάτι τέτοιο ακυρώνει την έννοια του ενιαίου νομίσματος και είναι ασύμβατο προς τις επιταγές περί νομικής ενσωμάτωσης στο Ευρωσύστημα.⁸²

Ως προς τη διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων,⁸³ όσα εκ των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ δεν μεταβιβάζουν τα επίσημα συναλλαγματικά τους

⁸¹ Γνώμη CON/2010/8.

⁸² Γνώμη CON/2008/34.

⁸³ Άρθρο 127(2) της Συνθήκης, τρίτη περίπτωση.

διαθέσιμα⁸⁴ στην οικεία ΕθνΚΤ παραβαίνουν τη Συνθήκη. Επίσης, το δικαίωμα τρίτου, π.χ. της κυβέρνησης ή του κοινοβουλίου, να επηρεάζει τις αποφάσεις μιας ΕθνΚΤ σχετικά με τη διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων δεν συνάδει προς την τρίτη περίπτωση του άρθρου 127(2) της Συνθήκης. Επιπλέον, οι ΕθνΚΤ πρέπει να παρέχουν στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμα κατ' αναλογία προς το μερίδιο συμμετοχής τους στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο της ΕΚΤ. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να υφίστανται νομικά προσκόμματα στη μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων από τις ΕθνΚΤ προς την ΕΚΤ.

Ως προς τις στατιστικές, παρόλο που οι κανονισμοί που έχουν εκδοθεί βάσει του άρθρου 34.1 του Καταστατικού στον τομέα της στατιστικής δεν παραχωρούν δικαιώματα ούτε επιβάλλουν υποχρεώσεις στα κράτη-μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ, το άρθρο 5 του Καταστατικού, το οποίο αφορά τη συλλογή στατιστικών πληροφοριών, έχει εφαρμογή σε όλα τα κράτη-μέλη, ασχέτως εάν έχουν υιοθετήσει το ευρώ ή όχι. Συνεπώς, τα κράτη-μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ είναι υποχρεωμένα να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν σε εθνικό επίπεδο κάθε μέτρο που θεωρούν πρόσφορο για τη συλλογή των στατιστικών πληροφοριών που απαιτούνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων υποβολής στατιστικών στοιχείων της ΕΚΤ και να προετοιμαστούν εγκαίρως στον τομέα της στατιστικής προκειμένου να γίνουν κράτη-μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ.⁸⁵

2.2.7.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Οι χρηματοοικονομικές διατάξεις του Καταστατικού περιλαμβάνουν κανόνες σχετικά με τους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς,⁸⁶ τον λογιστικό έλεγχο,⁸⁷ την εγγραφή στο κεφάλαιο,⁸⁸ τη μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων⁸⁹ και την κατανομή του νομισματικού εισοδήματος.⁹⁰ Οι ΕθνΚΤ πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από αυτές τις διατάξεις και ως εκ τούτου κάθε εθνική διάταξη που είναι ασύμβατη προς αυτές πρέπει να καταργηθεί.

⁸⁴ Με εξαίρεση τα τρέχοντα ταμειακά υπόλοιπα σε συνάλλαγμα, τα οποία επιτρέπεται να κατέχουν οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών σύμφωνα με το άρθρο 127(3) της Συνθήκης.

⁸⁵ Γνώμη CON/2013/88.

⁸⁶ Άρθρο 26 του Καταστατικού.

⁸⁷ Άρθρο 27 του Καταστατικού.

⁸⁸ Άρθρο 28 του Καταστατικού.

⁸⁹ Άρθρο 30 του Καταστατικού.

⁹⁰ Άρθρο 32 του Καταστατικού.

2.2.7.4 ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση είναι δυνατόν να διατηρήσουν στην εθνική νομοθεσία τους διατάξεις οι οποίες προβλέπουν ότι αρμόδια για τη συναλλαγματική πολιτική είναι η κυβέρνηση και ότι η οικεία ΕθνΚΤ έχει συμβουλευτικό ή/και εκτελεστικό ρόλο. Πάντως, η νομοθεσία αυτή πρέπει, το αργότερο κατά την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ, να αντανakλά το γεγονός ότι η αρμοδιότητα για τη συναλλαγματική πολιτική της ζώνης του ευρώ έχει εκχωρηθεί στο επίπεδο της ΕΕ σύμφωνα με τα άρθρα 138 και 219 της Συνθήκης.

2.2.7.5 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Για την υιοθέτηση του ευρώ, η εθνική νομοθεσία πρέπει να είναι συμβατή προς το άρθρο 6.1 του Καταστατικού, το οποίο προβλέπει ότι στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας σχετικά με τα καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στο Ευρωσύστημα, η ΕΚΤ αποφασίζει τον τρόπο εκπροσώπησης του ΕΣΚΤ. Οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν τη συμμετοχή των ΕθνΚΤ σε διεθνείς νομισματικούς οργανισμούς πρέπει να προβλέπουν ότι η εν λόγω συνεργασία υπόκειται στην έγκριση της ΕΚΤ (άρθρο 6.2 του Καταστατικού).

2.2.7.6 ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Πέραν των ανωτέρω θεμάτων, στην περίπτωση ορισμένων κρατών-μελών υπάρχουν και άλλοι τομείς στους οποίους χρειάζεται προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας (π.χ. συστήματα εκκαθάρισης και πληρωμών, ανταλλαγή πληροφοριών).

3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Μετά από τη δημοσίευση της προηγούμενης τακτικής Έκθεσης για τη Σύγκλιση της ΕΚΤ το 2012, η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε σε πολλές περιοχές της Ευρώπης.¹ Παράλληλα, αρκετές χώρες παρουσίασαν πρόοδο όσον αφορά τον περιορισμό των δημοσιονομικών ανισορροπιών. Στη διάρκεια του 2013 η οικονομική δραστηριότητα άρχισε να επιταχύνεται εκ νέου στις περισσότερες χώρες και να αποκτά σταδιακά ευρύτερη βάση. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλα την επίδραση της αύξησης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος απουσία πληθωριστικών πιέσεων στις περισσότερες χώρες, των διευκολυντικών μακροοικονομικών πολιτικών σε αρκετές χώρες και των αυξανόμενων ενδείξεων σταθεροποίησης της οικονομίας της ζώνης του ευρώ. Ωστόσο, οι ενδείξεις ανάκαμψης δεν οδήγησαν σε σημαντική βελτίωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας, καθώς η ανεργία παραμένει υψηλή. Παράλληλα, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε αρκετές χώρες όσον αφορά τη διόρθωση εξωτερικών ανισορροπιών και τη μείωση της εξάρτησης από εξωτερική χρηματοδότηση, ιδίως στον τραπεζικό τομέα. Έτσι ενισχύθηκε η ανθεκτικότητα των περισσότερων υπό εξέταση χωρών κατά τις πρόσφατες περιόδους αναταραχής στις αναδυόμενες αγορές εκτός της ΕΕ. Και πάλι, σε επιμέρους χώρες επικρατούν σημαντικές ευπάθειες, οι οποίες, εάν δεν αντιμετωπιστούν επαρκώς, ενδέχεται να επιδράσουν ανασχετικά στη διαδικασία σύγκλισης μακροπρόθεσμα.

Όσον αφορά το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών, ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού ήταν αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς σε επτά από τις χώρες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση, δηλ. στη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Κροατία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σουηδία, και υψηλότερος από την τιμή αναφοράς στη Ρουμανία. Το 2012 μόνο τρεις από τις οκτώ χώρες που εξετάζονταν στην Έκθεση για τη Σύγκλιση είχαν καταγράψει ρυθμούς πληθωρισμού χαμηλότερους από την τιμή αναφοράς.

Όσον αφορά τα δημοσιονομικά κριτήρια, από τις εξεταζόμενες χώρες μόνο η Τσεχία, η Κροατία και η Πολωνία υπόκειντο, όταν συντασσόταν η παρούσα έκθεση, σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Το γεγονός

¹ Από τις οκτώ χώρες που εξετάστηκαν στην Έκθεση για τη Σύγκλιση του 2012, η Λετονία στο μεταξύ υιοθέτησε το ευρώ (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. Έκθεση για τη Σύγκλιση, Ιούνιος 2013, η οποία συντάχθηκε μετά από αίτημα της Λετονίας). Η Κροατία, η οποία εντάχθηκε στην ΕΕ την 1η Ιουλίου 2013, αξιολογείται για πρώτη φορά στην παρούσα έκθεση. Αυτή η μεταβολή της σύνθεσης της ομάδας των εξεταζόμενων χωρών πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη σύγκριση των ευρημάτων των δύο εκθέσεων.

αυτό έρχεται σε αντίθεση με την κατάσταση όπως απεικονίζεται στην Έκθεση για τη Σύγκλιση 2012, σύμφωνα με την οποία όλες οι εξεταζόμενες χώρες εκτός από τη Σουηδία υπόκειντο σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ). Το 2013 τα ονομαστικά δημοσιονομικά αποτελέσματα διαμορφώθηκαν κάτω από την τιμή αναφοράς 3% του ΑΕΠ σε όλες τις χώρες εκτός από την Κροατία και την Πολωνία. Στην Έκθεση για τη Σύγκλιση 2012, σε όλες τις χώρες, με την εξαίρεση της Σουηδίας, της Βουλγαρίας και της Ουγγαρίας, ο λόγος του δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ ήταν υψηλότερος από την τιμή αναφοράς 3%. Το 2013, οι λόγοι του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ αυξήθηκαν στις περισσότερες από τις εξεταζόμενες χώρες, εκτός από την Τσεχία, τη Λιθουανία και την Ουγγαρία. Ωστόσο, πέραν της Κροατίας και της Ουγγαρίας, όλες οι εξεταζόμενες χώρες παρουσίαζαν λόγο του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ κάτω από την τιμή αναφοράς 60% το 2013. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ αυξήθηκε για την Πολωνία και προσέγγισε την τιμή αναφοράς το 2013. Οι λόγοι χρέους του 2013 ήταν κάτω από 50% του ΑΕΠ στην Τσεχία και τη Σουηδία, κάτω από 40% του ΑΕΠ στη Λιθουανία και τη Ρουμανία και κάτω από 20% του ΑΕΠ στη Βουλγαρία. Στην Έκθεση για τη Σύγκλιση 2012 μόνο η Ουγγαρία κατέγραψε λόγο του ακαθάριστου χρέους προς το ΑΕΠ πάνω από 60%.

Όσον αφορά το κριτήριο της συναλλαγματικής ισοτιμίας, το νόμισμα μόνο μίας χώρας από τις εξεταζόμενες στην παρούσα έκθεση συμμετέχει στον ΜΣΙ ΙΙ, δηλ. το λίτας Λιθουανίας. Καμία από τις υπό εξέταση χώρες δεν εντάχθηκε στον ΜΣΙ ΙΙ μετά από την αξιολόγηση της σύγκλισης το 2012. Κατά την περίοδο αναφοράς, οι συνθήκες στη χρηματοπιστωτική αγορά της Λιθουανίας ήταν γενικά σταθερές. Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων που δεν συμμετέχουν στον ΜΣΙ ΙΙ παρουσίασαν σχετικά έντονες διακυμάνσεις κατά την υπό εξέταση περίοδο, εκτός από το νόμισμα της Βουλγαρίας, που τελεί υπό καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος με νόμισμα αναφοράς το ευρώ, και της Κροατίας, η οποία εφαρμόζει αυστηρά ελεγχόμενη διακύμανση σε σχέση με το ευρώ.

Αναφορικά με τη σύγκλιση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, και οι οκτώ χώρες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση έχουν μακροπρόθεσμο επιτόκιο κάτω από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων, στην περίπτωση μάλιστα της Βουλγαρίας, της Τσεχίας, της Λιθουανίας, της Πολωνίας και της Σουηδίας είναι αρκετά χαμηλότερο. Το 2012 έξι από τις οκτώ χώρες που εξετάζονταν στην έκθεση κατέγραψαν επιτόκια χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς.

Κατά την εξέταση της συμμόρφωσης προς τα κριτήρια σύγκλισης, βασικός παράγοντας είναι η διατηρησιμότητα, καθώς η σύγκλιση πρέπει να έχει διάρκεια και να μην είναι βραχύβια. Η πρώτη δεκαετία της ΟΝΕ κατέδειξε ότι τα ασθενή θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη, η υπερβολικά χαλαρή κατεύθυνση της μακροοικονομικής πολιτικής σε επιμέρους χώρες και οι υπέρμετρα αισιόδοξες προσδοκίες για τη σύγκλιση των πραγματικών εισοδημάτων θέτουν κινδύνους όχι μόνο για τις αντίστοιχες χώρες, αλλά και για την ομαλή λειτουργία της ζώνης του ευρώ συνολικά. Οι μεγάλες και επίμονες μακροοικονομικές ανισορροπίες (όπως για παράδειγμα η παρατεταμένη απώλεια ανταγωνιστικότητας, η συσσώρευση χρέους και οι φούσκες στην αγορά κατοικιών) αυξάνονταν κατά την πρώτη δεκαετία της ΟΝΕ σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ, μεταξύ αυτών και σε χώρες της ζώνης του ευρώ, και αποτελούν έναν από τους κυριότερους λόγους για τη οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που εκδηλώθηκε μετά από το 2008. Η εξέλιξη αυτή υπογραμμίζει το γεγονός ότι η προσωρινή εκπλήρωση των αριθμητικών κριτηρίων σύγκλισης δεν αποτελεί από μόνη της εγγύηση ομαλής συμμετοχής στη ζώνη του ευρώ. Οι χώρες που εντάσσονται στη ζώνη του ευρώ θα πρέπει να επιδείξουν τη διατηρησιμότητα της διαδικασίας σύγκλισής τους και την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις μόνιμες δεσμεύσεις που απορρέουν από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος. Αυτό είναι προς το συμφέρον της χώρας, καθώς και προς το συμφέρον της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της.

Η ανάγκη για βελτιωμένη οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ έχει αναγνωριστεί. Συγκεκριμένα, νέες δέσμες νομοθετικών μέτρων τέθηκαν σε ισχύ στις 13 Δεκεμβρίου 2011 (η “εξάδα” μέτρων) και στις 30 Μαΐου 2013 (το “δίπτυχο” κανονισμών), με τις οποίες ενισχύθηκε σημαντικά η εποπτεία των δημοσιονομικών πολιτικών και θεσπίστηκε μια νέα εποπτική διαδικασία για την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Όπως έχει υπογραμμιστεί σε παλαιότερες Εκθέσεις για τη Σύγκλιση, σε πολλές από τις χώρες απαιτούνται προσαρμογές πολιτικής μονιμότερου χαρακτήρα εξαιτίας ενός συνδυασμού των ακόλουθων παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά την ολοκλήρωση και τη σύγκλιση των οικονομιών:

α) Υψηλό δημόσιο ή ιδιωτικό χρέος, ιδίως σε συνδυασμό με σχετικά υψηλό εξωτερικό χρέος, καθιστά τις οικονομίες ευάλωτες στη μετάδοση των εντάσεων από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Το χρέος αυτό μπορεί επίσης να δυσχεράνει τη διατηρήσιμη

αύξηση του προϊόντος, εξαιτίας της δυνητικά αρνητικής επίδρασής του στη χρηματοδότηση, αλλά και λόγω της ανάγκης για απομόχλευση.

β) Η συγκράτηση των υπερβολικών μισθολογικών αυξήσεων και η τόνωση της παραγωγικότητας μέσω της καινοτομίας παραμένουν στοιχεία απαραίτητα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

γ) Προκειμένου να υποστηριχθεί υψηλότερη, ισορροπημένη και διατηρήσιμη ανάπτυξη, χρειάζεται να αντιμετωπιστούν οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, με έμφαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα βοηθούσε να περιοριστούν οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και να στηριχθεί υψηλότερος δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης.

δ) Η περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της διακυβέρνησης και την αναβάθμιση της ποιότητας των θεσμών θα οδηγήσει σε υψηλότερη και διατηρήσιμη αύξηση του προϊόντος και θα καταστήσει την οικονομία πιο ανθεκτική στις διαταραχές που πλήττουν κάθε χώρα.

ε) Όσον αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα, είναι απαραίτητο να παρακολουθείται ο τραπεζικός κλάδος όσο το δυνατόν στενότερα και ιδίως οι κίνδυνοι που συνδέονται με την έκθεσή του προς άλλες χώρες και με τη σχετικά υψηλή παροχή δανείων σε ξένο νόμισμα. Είναι επίσης απαραίτητο να αναπτυχθούν αγορές χρηματοδότησης των τραπεζών στο αντίστοιχο εθνικό νόμισμα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις μεγαλύτερες διάρκειες.

στ) Η περαιτέρω σύγκλιση των εισοδημάτων στις περισσότερες χώρες που καλύπτει η παρούσα έκθεση είναι πιθανόν να ασκήσει πρόσθετες ανοδικές πιέσεις στις τιμές, τις ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες ή και στα δύο. Επομένως, η απόδειξη της ικανότητας επίτευξης και διατήρησης της σταθερότητας των τιμών σε διαρκή βάση υπό συνθήκες σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ έχει αποφασιστική σημασία για την επίτευξη διατηρήσιμης οικονομικής σύγκλισης.

ζ) Χρειάζονται διατηρήσιμες προσαρμογές πολιτικής προκειμένου να αποφευχθεί επανασυσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Ο κίνδυνος αυτός είναι υπαρκτός, ιδίως εάν η σύγκλιση των εισοδημάτων συνοδευθεί και πάλι από υπερβολική πιστωτική

επέκταση και αύξηση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, εξελίξεις που θα τροφοδοτούνται π.χ. από χαμηλά ή αρνητικά πραγματικά επιτόκια.

η) Οι προβλεπόμενες δημογραφικές μεταβολές που αναμένεται να είναι ραγδαίες και ευρείας κλίμακας πρέπει να αντιμετωπιστούν π.χ. μέσω μιας υπεύθυνης και μακρόπνοης μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος.

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 ο πληθωρισμός στην ΕΕ ήταν χαμηλός, κυρίως λόγω των υποτονικών πληθωριστικών πιέσεων που προκύπτουν από τις τιμές των εισαγομένων και της συνεχιζόμενης υποτονικότητας της οικονομικής δραστηριότητας στις περισσότερες χώρες. Η τιμή αναφοράς για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών ήταν 1,7%. Η τιμή αυτή υπολογίστηκε με την πρόσθεση 1,5 μονάδας στον απλό αριθμητικό μέσο όρο του ρυθμού πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ για το εν λόγω δωδεκάμηνο στη Λεττονία (0,1%), στην Πορτογαλία (0,3%) και στην Ιρλανδία (0,3%). Οι ρυθμοί πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Κύπρο κρίθηκε ότι αποτελούν ακραία περίπτωση, συνεπώς δεν συμπεριλήφθηκαν στον υπολογισμό της τιμής αναφοράς (βλ. Πλαίσιο 1 στο Κεφάλαιο 2).

Δεδομένου ότι αρκετές χώρες κατέγραψαν πολύ χαμηλούς μέσους ρυθμούς πληθωρισμού το δωδεκάμηνο έως τον Απρίλιο του 2014 (βλ. Πίνακα 1), υπενθυμίζεται ότι, βάσει της Συνθήκης, οι επιδόσεις της οικονομίας μιας χώρας ως προς τον πληθωρισμό εξετάζονται σε σχετικούς όρους, δηλ. σε σχέση με τις εξελίξεις στα κράτη-μέλη που παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις. Έτσι, στο κριτήριο της σταθερότητας των τιμών λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι κοινές διαταραχές (που προκύπτουν π.χ. από τις διεθνείς τιμές των εμπορευμάτων) μπορούν προσωρινά να ωθήσουν τον πληθωρισμό σε επίπεδα που δεν συνάδουν με τη σταθερότητα των τιμών, ακόμη και στη ζώνη του ευρώ.

Εξεταζόμενος αναδρομικά την τελευταία δεκαετία, ο πληθωρισμός ήταν ευμετάβλητος σε όλες τις χώρες της ΕΕ, αν και σε διαφορετικό βαθμό, αντικατοπτρίζοντας κυρίως την εξέλιξη των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, τη λήψη μέτρων για τις διοικητικά καθοριζόμενες τιμές και το μακροοικονομικό περιβάλλον. Οι συναλλαγματικές εξελίξεις και οι συνθήκες νομισματικής πολιτικής επίσης συνέβαλαν στη μεταβλητότητα του πληθωρισμού στις περισσότερες από τις εξεταζόμενες χώρες. Κατά την περίοδο εύρωστης

οικονομικής ανάπτυξης που διήρκεσε μέχρι το 2008 ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε στις περισσότερες χώρες, αλλά επιβραδύνθηκε σημαντικά το 2009 λόγω της αρνητικής διαταραχής στις διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων και της μεγάλης κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας στις περισσότερες από αυτές τις χώρες. Ωστόσο, ο πληθωρισμός αυξήθηκε το διάστημα 2010-12 παρά την επίμονα υποτονική εγχώρια ζήτηση, σε μεγάλο βαθμό λόγω της επίδρασης εξωτερικών παραγόντων και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών. Στη διάρκεια του 2013 ο πληθωρισμός μειώθηκε σε όλες τις υπό εξέταση χώρες, σε ορισμένες περιπτώσεις σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, αν και εκδηλώνεται σταδιακή οικονομική ανάκαμψη σε όλες τις χώρες εκτός από την Κροατία, όπου εξακολουθούν να υπάρχουν κάποιες σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες. Η διαδικασία έντονης αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την πτώση των τιμών του πετρελαίου και των λοιπών βασικών εμπορευμάτων, καθώς και από την καλή εσοδεία. Ενισχύθηκε επίσης από τη διατήρηση αρνητικού παραγωγικού κενού στις περισσότερες χώρες και την απουσία πληθωριστικών πιέσεων προερχόμενων από την εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Σε ορισμένες χώρες, οι μειώσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών και των έμμεσων φόρων ή οι επιδράσεις της βάσης σύγκρισης που οφείλονται σε προηγούμενες αυξήσεις των έμμεσων φόρων συνέβαλαν στην περαιτέρω μείωση των ρυθμών πληθωρισμού. Αρκετές χώρες χαλάρωσαν σημαντικά τις συνθήκες νομισματικής πολιτικής που εφαρμόζουν εν όψει των υποτονικών ρυθμών πληθωρισμού, οι οποίοι υποχώρησαν κάτω από το στόχο της κεντρικής τράπεζας σε όλες τις χώρες που θέτουν στόχο για τον πληθωρισμό και εξετάζονται στην παρούσα έκθεση. Στην αρχή του 2014 ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ παρέμεινε χαμηλός σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες.

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τους ετήσιους ρυθμούς πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ παρέμειναν σημαντικές. Ο πληθωρισμός ήταν περισσότερο ευμετάβλητος στη Βουλγαρία και τη Λιθουανία. Στις χώρες αυτές, οι συνθήκες υπερθέρμανσης της εγχώριας οικονομίας ώθησαν τον πληθωρισμό σε διψήφια ποσοστά έως το 2008, όμως στη συνέχεια παρατηρήθηκε σημαντική αποκλιμάκωση έως το 2010. Κατόπιν, ο πληθωρισμός στις δύο αυτές χώρες συνέχισε να παρουσιάζει διακυμάνσεις μικρότερου εύρους. Στη Ρουμανία, οι ρυθμοί πληθωρισμού παρέμειναν επίμονα υψηλοί μέχρι τα μέσα του 2011 και στη συνέχεια μειώθηκαν σε χαμηλότερα επίπεδα. Στην Τσεχία, την Κροατία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σουηδία η εξέλιξη του πληθωρισμού ήταν λιγότερο ευμετάβλητη από ό,τι στις υπόλοιπες υπό εξέταση χώρες. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 6,5% στη Ρουμανία, 5,1% στη

Βουλγαρία, 4,8% στην Ουγγαρία, 3,8% στη Λιθουανία, 2,9% στην Πολωνία, 2,8% στην Κροατία, 2,4% στην Τσεχία και 1,5% στη Σουηδία την τελευταία δεκαετία.

Πίνακας Ι Συγκεντρωτικός πίνακας δεικτών οικονομικής σύγκλισης								
		Σταθερότητα των τιμών	Δημοσιονομική κατάσταση			Συναλλαγματική ισοτιμία		Μακροπρόθεσμο επιτόκιο
		Πληθωρισμός ΕνΔΤΚ ¹⁾	Υπερβολικό έλλειμμα ²⁾	Πλεόνασμα (+) ή έλλειμμα (-) γενικής κυβέρνησης ⁴⁾	Ακαθάριστο χρέος γενικής κυβέρνησης ⁴⁾	Συμμετοχή στον ΜΣΙ Π	Συναλλαγματική ισοτιμία έναντι του ευρώ ⁵⁾	Μεσοπρόθεσμο επιτόκιο ⁶⁾
Βουλγαρία	2012	2,4	Ναι	-0,8	18,4	Όχι	0,0	4,5
	2013	0,4	Όχι	-1,5	18,9	Όχι	0,0	3,5
	2014	-0,8	Όχι ³⁾	-1,9	23,1	Όχι ³⁾	0,0 ³⁾	3,5 ⁶⁾
Τσεχία	2012	3,5	Ναι	-4,2	46,2	Όχι	-2,3	2,8
	2013	1,4	Ναι	-1,5	46,0	Όχι	-3,3	2,1
	2014	0,9	Ναι ³⁾	-1,9	44,4	Όχι ³⁾	-5,6 ³⁾	2,2 ⁶⁾
Κροατία	2012	3,4	-	-5,0	55,9	Όχι	-1,1	6,1
	2013	2,3	-	-4,9	67,1	Όχι	-0,8	4,7
	2014	1,1	Ναι ³⁾	-3,8	69,0	Όχι ³⁾	-0,8 ³⁾	4,8 ⁶⁾
Λιθουανία	2012	3,2	Ναι	-3,2	40,5	Ναι	0,0	4,8
	2013	1,2	Ναι	-2,1	39,4	Ναι	0,0	3,8
	2014	0,6	Όχι ³⁾	-2,1	41,8	Ναι ³⁾	0,0 ³⁾	3,6 ⁶⁾
Ουγγαρία	2012	5,7	Ναι	-2,1	79,8	Όχι	-3,5	7,9
	2013	1,7	Ναι	-2,2	79,2	Όχι	-2,6	5,9
	2014	1,0	Ναι ³⁾	-2,9	80,3	Όχι ³⁾	-3,6 ³⁾	5,8 ⁶⁾
Πολωνία	2012	3,7	Ναι	-3,9	55,6	Όχι	-1,6	5,0
	2013	0,8	Ναι	-4,3	57,0	Όχι	-0,3	4,0
	2014	0,6	Ναι ³⁾	5,7	49,2	Όχι ³⁾	0,3 ³⁾	4,2 ⁶⁾
Ρουμανία	2012	3,4	Ναι	-3,0	38,0	Όχι	-5,2	6,7
	2013	3,2	Ναι	-2,3	38,4	Όχι	0,9	5,4
	2014	2,1	Όχι ³⁾	-2,2	39,9	Όχι ³⁾	-1,5 ³⁾	5,3 ⁶⁾
Σουηδία	2012	0,9	Όχι	-0,6	38,3	Όχι	3,6	1,6
	2013	0,4	Όχι	-1,1	40,6	Όχι	0,6	2,1
	2014	0,3	Όχι ³⁾	-1,8	41,6	Όχι ³⁾	-3,0 ³⁾	2,2 ⁶⁾
Τιμή αναφοράς ⁷⁾		1,7%		-3,0%	60,0%			6,2%
Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Eurostat, DG ECFIN) και ΕΚΤ. 1) Μέση ετήσια εκατοστιαία μεταβολή. Τα στοιχεία για το 2014 αφορούν την περίοδο Μαΐου 2013-Απριλίου 2014. 2) Αφορά το αν η χώρα υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος, έστω και για ένα μέρος του έτους. 3) Οι πληροφορίες για το 2014 αφορούν την περίοδο μέχρι την τελευταία ημερομηνία για τα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκθεση (15 Μαΐου 2014). 4) Ως ποσοστό του ΑΕΠ. Για το 2014: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, Άνοιξη 2014. 5) Μέση ετήσια εκατοστιαία μεταβολή. Τα στοιχεία για το 2014 υπολογίζονται ως η εκατοστιαία μεταβολή του μέσου όρου της περιόδου 1 Ιανουαρίου 2014-15 Μαΐου 2014 έναντι του μέσου όρου του 2013. Θετικό πρόσημο σημαίνει ανατίμηση έναντι του ευρώ και αρνητικό πρόσημο υποτίμηση. 6) Μέσο ετήσιο επιτόκιο. Τα στοιχεία για το 2014 αφορούν την περίοδο Μαΐου 2013-Απριλίου 2014. 7) Η τιμή αναφοράς αφορά την περίοδο Μαΐου 2013-Απριλίου 2014 για τον πληθωρισμό βάσει του ΕνΔΤΚ και για το μακροπρόθεσμο επιτόκιο και το έτος 2013 για το πλεόνασμα/έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης και το χρέος της γενικής κυβέρνησης.								

Σύμφωνα με τις προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ενδέχεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014-15 από τα σημερινά χαμηλά επίπεδα σε όλες τις υπό εξέταση χώρες. Ωστόσο, η συγκρατημένη διεθνής οικονομική ανάπτυξη, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη υποτονικότητα των προοπτικών της εγχώριας ζήτησης και την ύπαρξη αναξιοποίητου παραγωγικού δυναμικού, αναμένεται να συμβάλουν στη συγκράτηση των υποκείμενων πληθωριστικών πιέσεων στις περισσότερες χώρες. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τις τιμές είναι γενικά

ισορροπημένοι στις περισσότερες περιπτώσεις. Αφενός, οι μεταβολές των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων (ιδίως των ειδών διατροφής και της ενέργειας) και οι αυξήσεις των έμμεσων φόρων και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών δημιουργούν ανοδικούς κινδύνους για τον πληθωρισμό. Επίσης, οι νέες εντάσεις στις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές και τις αναδυόμενες οικονομίες, καθώς και οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι, θα μπορούσαν να προκαλέσουν εξασθένηση των πιέσεων που ασκούνται στα νομίσματα μερικών χωρών. Επιπλέον, οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας, ιδίως σε χώρες με σχετικά υψηλή διαρθρωτική ανεργία και φαινόμενα συμφόρησης στους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς, αποτελούν έναν πρόσθετο ανοδικό κίνδυνο για τον πληθωρισμό. Αφετέρου, τυχόν βραδύτερη από την αναμενόμενη ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας τόσο σε εγχώριο επίπεδο όσο και στο εξωτερικό θα περιορίζει τις πληθωριστικές πιέσεις. Στις υπό εξέταση χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, η συνεχιζόμενη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται πιο μακροπρόθεσμα να οδηγήσει σε επανεμφάνιση των ανοδικών πιέσεων στις τιμές ή/και στις ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες, ωστόσο είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος αυτής της επίδρασης. Ο κίνδυνος επανεμφάνισης πληθωριστικών πιέσεων θα είναι ιδιαίτερα υψηλός εάν η επόμενη ανάκαμψη συνοδευθεί και πάλι από υπερβολική πιστωτική επέκταση και άνοδο των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, που τροφοδοτούνται από τα χαμηλά πραγματικά επιτόκια.

Συνολικά, μολονότι ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ είναι χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς στις περισσότερες υπό εξέταση χώρες, υπάρχει προβληματισμός σε πολλές χώρες σχετικά με την πιο μακροχρόνια διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού. Η πρόσφατη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού αντανακλά την επίδραση των προσωρινών παραγόντων που προαναφέρθηκαν. Μόλις η οικονομική ανάκαμψη αρχίσει να επιταχύνεται και οι προσωρινές ευνοϊκές επιδράσεις εξαλειφθούν ή αντιστραφούν, ο πληθωρισμός θα αυξηθεί και πάλι.

Ένα περιβάλλον που θα συντελεί στη διατηρήσιμη σταθερότητα των τιμών στις χώρες που καλύπτει η παρούσα έκθεση απαιτεί την άσκηση νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη σταθερότητα. Η επίτευξη ή η διατήρηση ενός περιβάλλοντος που θα στηρίζει τη σταθερότητα των τιμών θα εξαρτηθεί επίσης αποφασιστικά από την εφαρμογή περαιτέρω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ειδικότερα, οι μισθολογικές αυξήσεις θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας και να λαμβάνουν υπόψη τις συνθήκες στην αγορά εργασίας και τις εξελίξεις στις

ανταγωνίστριες χώρες. Επιπλέον, απαιτείται συνέχιση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών για την περαιτέρω βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και προϊόντων και τη διατήρηση ευνοϊκών συνθηκών για την οικονομική επέκταση και την άνοδο της απασχόλησης. Προς το σκοπό αυτό, είναι επίσης αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την ενίσχυση της διακυβέρνησης, καθώς και να βελτιωθεί περαιτέρω η ποιότητα των θεσμών. Οι πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα πρέπει να στοχεύουν στην εξασφάλιση της υγιούς συμβολής του εν λόγω τομέα στην οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, αποτρέποντας καταστάσεις υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και τη συσσώρευση ευπαθειών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Προκειμένου να ελαχιστοποιούνται οι δυνητικοί κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα που συνδέονται με υψηλό ποσοστό δανείων σε ξένο νόμισμα, ιδίως σε κάποιες από τις υπό εξέταση χώρες, πρέπει να εφαρμόζονται πλήρως οι συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) σχετικά με την παροχή δανείων σε ξένο νόμισμα. Σύμφωνα με την έκθεση παρακολούθησης της εξέλιξης, που δημοσιεύθηκε από το ΕΣΣΚ τον Νοέμβριο του 2013, η Βουλγαρία έχει συμμορφωθεί μόνο εν μέρει, η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Σουηδία έχουν συμμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό, ενώ η Τσεχία, η Πολωνία και η Ρουμανία έχουν συμμορφωθεί πλήρως προς τις συστάσεις. Η Κροατία δεν περιλαμβάνεται στην έκθεση του ΕΣΣΚ. Η στενή συνεργασία των εποπτικών αρχών όλων των χωρών της ΕΕ είναι σημαντική προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων. Επίσης, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε όλες τις υπό εξέταση χώρες θα μπορούσε να ευνοηθεί από τη συμμετοχή στον ΕΕΜ, ο οποίος θα αναλάβει καθήκοντα προληπτικής εποπτείας τον Νοέμβριο του 2014. Δεδομένου ότι υπό το ισχύον καθεστώς αυστηρά ελεγχόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας που εφαρμόζεται στην Κροατία και το καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος που εφαρμόζεται στη Βουλγαρία και τη Λιθουανία τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα, θα πρέπει οπωσδήποτε άλλοι τομείς πολιτικής να στηρίζουν την ικανότητα της οικονομίας να αντιμετωπίζει τις διαταραχές που αφορούν τη συγκεκριμένη χώρα και να αποτρέπει την επανεμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών.

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Όταν δημοσιευόταν η παρούσα έκθεση, η Τσεχία, η Κροατία και η Πολωνία υπόκειντο σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Οι προθεσμίες διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος είναι το 2013 για την Τσεχία, το 2015 για την Πολωνία και το 2016 για την Κροατία. Σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες, με

εξαίρεση την Κροατία και την Πολωνία, ο λόγος του δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ ήταν χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 3% το 2013. Η Κροατία και η Πολωνία κατέγραψαν αντίστοιχα έλλειμμα 4,9% και 4,3% του ΑΕΠ, η Ρουμανία 2,3% του ΑΕΠ, η Ουγγαρία 2,2% του ΑΕΠ, η Λιθουανία 2,1% του ΑΕΠ, η Βουλγαρία και η Τσεχία 1,5% του ΑΕΠ και η Σουηδία 1,1% του ΑΕΠ.

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα επιδεινώθηκε το 2013 σε σύγκριση με το 2012 σε τέσσερις χώρες, αντανakλώντας κυρίως τη χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής (Βουλγαρία, Ουγγαρία και Σουηδία) ή ένα υποτονικότερο μακροοικονομικό περιβάλλον (Πολωνία). Αντίθετα, συνεχή πρόοδο κατέγραψε η δημοσιονομική προσαρμογή στη Λιθουανία και τη Ρουμανία, χώρες για τις οποίες η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος καταργήθηκε τον Ιούνιο του 2013, αλλά και στην Τσεχία, όπου το έλλειμμα μειώθηκε κάτω από την τιμή αναφοράς 3% του ΑΕΠ μέχρι τη λήξη της προθεσμίας για τη ΔΥΕ το 2013. Ο λόγος του ελλείμματος προς το ΑΕΠ στην Κροατία υποχώρησε μόνο οριακά το 2013.

Για το 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι ο λόγος του ελλείμματος προς το ΑΕΠ θα παραμείνει επάνω από την τιμή αναφοράς 3% στην Κροατία (3,8%). Η Ουγγαρία θα καταγράψει λόγο ελλείμματος 2,9%, δηλ. κατά τι χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς, ενώ όλες οι υπόλοιπες χώρες θα καταγράψουν λόγο ελλείμματος χαμηλότερο (Λιθουανία και Ρουμανία) ή αρκετά χαμηλότερο (Βουλγαρία, Τσεχία και Σουηδία) από την τιμή αναφοράς. Η Πολωνία θα καταγράψει πρόσκαιρο πλεόνασμα 5,7% του ΑΕΠ το 2014, λόγω της αντιστροφής της συστημικής συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης που περιλαμβάνει εφάπαξ μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων από τα ταμεία συντάξεων του δεύτερου πυλώνα ύψους 9% περίπου του ΑΕΠ το 2014.

Οι λόγοι του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αυξήθηκαν το 2013 στις υπό εξέταση χώρες, με εξαίρεση την Τσεχία, την Λιθουανία και την Ουγγαρία (βλ. Πίνακα 1). Η αύξηση αντανakλούσε τα συνεχιζόμενα μεγάλα πρωτογενή ελλείμματα και τη δυσμενή διαφορά επιτοκίου-ρυθμού ανάπτυξης σε ορισμένες χώρες, ενώ η προσαρμογή ελλείμματος-χρέους άσκησε γενικά μειωτική επίδραση στον λόγο του χρέους. Από μια πιο μακροχρόνια σκοπιά, το διάστημα 2004-13 ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σημείωσε έντονη άνοδο στην Κροατία (28,9 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λιθουανία (20,1), τη Ρουμανία (19,7), την Ουγγαρία (19,7), την Τσεχία (17,1) και την Πολωνία (11,3). Αντίθετα, στη Βουλγαρία και τη Σουηδία ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ ήταν χαμηλότερος το 2013 σε σχέση με το 2004, κατά 18,1 και 9,7 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει άνοδο του λόγου του χρέους σε όλες τις χώρες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση, με εξαίρεση την Τσεχία και την Πολωνία. Προβλέπει επίσης ότι ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ θα παραμείνει το 2014 κάτω από την τιμή αναφοράς 60% σε όλες τις χώρες πλην της Κροατίας και της Ουγγαρίας.

Όσον αφορά το μέλλον, είναι απολύτως απαραίτητο οι υπό εξέταση χώρες να επιτύχουν και να διατηρήσουν υγιείς και διατηρήσιμες δημοσιονομικές θέσεις. Οι χώρες που υπόκεινται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος πρέπει να τηρήσουν, κατά τρόπο έγκαιρο και αξιόπιστο, τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, προκειμένου να μειώσουν το δημοσιονομικό τους έλλειμμα κάτω από την τιμή αναφοράς εντός της συμφωνημένης προθεσμίας. Απαιτείται επίσης περαιτέρω προσαρμογή σε όσες από τις υπόλοιπες χώρες δεν έχουν ακόμη επιτύχει τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό τους στόχο. Από αυτή την άποψη, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε η αύξηση των δαπανών να περιοριστεί σε επίπεδο χαμηλότερο από τον μεσοπρόθεσμο ρυθμό δυναμικής οικονομικής ανάπτυξης σύμφωνα με τον κανόνα του ποσοστού αναφοράς για την αύξηση των δαπανών του αναθεωρημένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Επιπλέον, μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου που προβλέπει το Σύμφωνο, όσες χώρες έχουν λόγο χρέους προς ΑΕΠ που ενδέχεται να υπερβεί την τιμή αναφοράς θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι ο λόγος αυτός μειώνεται επαρκώς, σύμφωνα με τις διατάξεις του ενισχυμένου Συμφώνου. Περαιτέρω προσαρμογή θα διευκόλυνε επίσης την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προκλήσεων που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού. Ένα ισχυρό εθνικό δημοσιονομικό πλαίσιο, πλήρως ευθυγραμμισμένο με τους κανόνες της ΕΕ, θα διευκόλυνε τη δημοσιονομική προσαρμογή και θα περιόριζε τις υπερβάσεις των δημόσιων δαπανών, ενώ παράλληλα θα βοηθούσε να αποτραπεί η επανεμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Γενικά, τέτοιου είδους στρατηγικές θα πρέπει να αποτελούν τμήμα συνολικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης και της απασχόλησης.

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ

Μεταξύ των χωρών που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση, μόνο η Λιθουανία συμμετέχει επί του παρόντος στον ΜΣΙ ΙΙ. Το λίτας Λιθουανίας εντάχθηκε στον ΜΣΙ ΙΙ στις 28 Ιουνίου 2004 και συνεπώς συμμετείχε στον ΜΣΙ ΙΙ επί δύο έτη και πλέον πριν από την εξέταση για την αξιολόγηση της σύγκλισης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 140 της

Συνθήκης. Η συμφωνία για τη συμμετοχή στον ΜΣΙ ΙΙ βασίστηκε σε σειρά δεσμεύσεων των αρμόδιων αρχών της Λιθουανίας που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, την άσκηση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών, τη συγκράτηση της πιστωτικής επέκτασης και την εφαρμογή περαιτέρω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, έγινε δεκτή η ένταξη της Λιθουανίας στον ΜΣΙ ΙΙ με το ισχύον καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος. Αυτή η μονομερής δέσμευση δεν συνεπάγεται πρόσθετες υποχρεώσεις για την ΕΚΤ.

Η κεντρική ισοτιμία του λίτας Λιθουανίας στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ παρέμεινε αμετάβλητη την περίοδο αναφοράς από τις 16 Μαΐου 2012 έως τις 15 Μαΐου 2014. Το λίτας Λιθουανίας παρέμεινε συνεχώς ίσο προς την κεντρική του ισοτιμία και οι συνθήκες στην αγορά της Λιθουανίας ήταν γενικά σταθερές καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, όπως αντικατοπτρίζεται και στις μικρές διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ.

Το νόμισμα της Βουλγαρίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ ΙΙ, αλλά η συναλλαγματική του ισοτιμία ήταν αμετάκλητα καθορισμένη έναντι του ευρώ στο πλαίσιο του καθεστώτος επιτροπής συναλλάγματος που εφαρμόζει η χώρα, σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται κυρίως από τις μικρές διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ.

Το κούνα Κροατίας και το λεί Ρουμανίας κινήθηκαν στο πλαίσιο καθεστώτος ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας με ελεγχόμενη διακύμανση έναντι του ευρώ. Όσον αφορά το κούνα Κροατίας, η επιλογή αυτή αντανακλάται στην περιορισμένη μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας σε σύγκριση με άλλα νομίσματα υπό καθεστώς ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας εκτός του ΜΣΙ ΙΙ, ενώ οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ ήταν σχετικά υψηλές. Η ισοτιμία του λεί Ρουμανίας έναντι του ευρώ παρουσίασε σχετικά υψηλή μεταβλητότητα, ενώ οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ διατηρήθηκαν σε υψηλά επίπεδα σε όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Το 2009 δόθηκε στη Ρουμανία διεθνές πρόγραμμα οικονομικής στήριξης, από την ΕΕ και το ΔΝΤ, το οποίο αντικαταστάθηκε από ένα πρόγραμμα οικονομικής στήριξης προληπτικού χαρακτήρα το 2011 και ένα διάδοχο πρόγραμμα το 2013. Ωστόσο, κατά την περίοδο αναφοράς η Ρουμανία δεν άντλησε τους πόρους των προγραμμάτων προληπτικού χαρακτήρα. Καθώς τα προγράμματα στήριξης συνέβαλαν στη μείωση των ευπαθειών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενδέχεται επίσης να συνέβαλαν ώστε να περιοριστούν οι πιέσεις στις συναλλαγματικές ισοτιμίες κατά την περίοδο αναφοράς.

Η κορώνα Τσεχίας διακυμάνθηκε στο πλαίσιο καθεστώτος ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Εντούτοις, τον Νοέμβριο του 2013 η Česká národní banka παρενέβη προσωρινά στις αγορές συναλλάγματος με στόχο την εξασθένηση της κορώνας και δεσμεύτηκε να μην επιτρέψει την ανατίμηση του νομίσματος πάνω από συγκεκριμένο επίπεδο σε σχέση με το ευρώ. Η απόφαση αυτή ελήφθη στο πλαίσιο των προσπαθειών που καταβάλλει η κεντρική τράπεζα να διατηρήσει τη σταθερότητα των τιμών. Συνολικά, η συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας έναντι του ευρώ παρουσίασε σχετικά σημαντική μεταβλητότητα κατά την περίοδο αναφοράς, ενώ οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ ήταν σχετικά μικρές.

Το φιορίνι Ουγγαρίας και το ζλότυ Πολωνίας διακυμάνθηκαν υπό καθεστώς ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας, με υψηλή μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και υψηλές διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ. Το 2008 ανακοινώθηκαν συμφωνίες επαναγοράς που παρείχαν πρόσβαση σε ρευστότητα σε ευρώ μεταξύ της Magyar Nemzeti Bank και της ΕΚΤ, αλλά και μεταξύ της Narodowy Bank Polski και της ΕΚΤ. Στην περίπτωση της Πολωνίας, κατά την περίοδο αναφοράς είχε τεθεί σε ισχύ συμφωνία ευέλικτης πιστωτικής διευκόλυνσης (Flexible Credit Line) με το ΔΝΤ, που έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να ικανοποιείται η ζήτηση πιστώσεων για την αποτροπή ή τον μετριασμό των κρίσεων. Η Πολωνία δεν έχει λάβει εκταμιεύσεις μέσω αυτού του μηχανισμού. Καθώς η εν λόγω διευκόλυνση συνέβαλε στη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με τις ευπάθειες του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενδέχεται επίσης να συνέβαλε ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος πιέσεων στη συναλλαγματική ισοτιμία.

Η κορώνα Σουηδίας διακυμάνθηκε υπό καθεστώς ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας με υψηλή μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και σχετικά μικρές διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ. Στη διάρκεια της περιόδου αναφοράς η Sveriges riksbank διατήρησε τη συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων με την ΕΚΤ, η οποία συμφωνία αφενός συνέβαλε στη μείωση των ευπαθειών του χρηματοπιστωτικού τομέα και αφετέρου μπορεί να άσκησε κάποια επίδραση στη συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας Σουηδίας έναντι του ευρώ.

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Την περίοδο αναφοράς, κατά μέσο όρο, οι διαφορές των μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ μειώθηκαν ή παρέμειναν γενικά αμετάβλητες

στις περισσότερες από τις εξεταζόμενες χώρες, αντανακλώντας εν μέρει την υποχώρηση της απροθυμίας των επενδυτών να αναλάβουν κινδύνους. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές εξακολούθησαν να τηρούν διαφοροποιημένη στάση έναντι των χωρών με βάση τις εξωτερικές και εσωτερικές τους ευπάθειες, συμπεριλαμβανομένων της εξέλιξης των δημοσιονομικών επιδόσεων και των προοπτικών διατηρήσιμης σύγκλισης.

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η τιμή αναφοράς για τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν 6,2%. Η τιμή αυτή υπολογίστηκε με την πρόσθεση 2 εκατοστιαίων μονάδων στον απλό αριθμητικό μέσο όρο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων των τριών κρατών-μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, δηλ. της Λεττονίας (3,3%), της Ιρλανδίας (3,5%) και της Πορτογαλίας (5,8%). Κατά την περίοδο αναφοράς, το μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο της ζώνης του ευρώ και η μακροπρόθεσμη απόδοση των ομολόγων AAA, που χρησιμοποιούνται απλώς ενδεικτικά, διαμορφώθηκαν σε 2,9% και 1,9%, αντίστοιχα.

Κατά την περίοδο αναφοράς και τα οκτώ εξεταζόμενα κράτη-μέλη είχαν μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο χαμηλότερο – σε διαφορετικό βαθμό – από την τιμή αναφοράς 6,2% του κριτηρίου της σύγκλισης των επιτοκίων (βλ. Πίνακα 1).

ΛΟΙΠΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Το άρθρο 140 της Συνθήκης προβλέπει την εξέταση άλλων παραγόντων που συνδέονται με την οικονομική ολοκλήρωση και σύγκλιση. Η εξέταση αυτών των πρόσθετων παραγόντων είναι σημαντική, καθώς παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες που επιτρέπουν να αξιολογηθεί κατά πόσον η ενσωμάτωση ενός κράτους-μέλους στη ζώνη του ευρώ μπορεί να είναι διατηρήσιμη σε βάθος χρόνου. Αυτοί οι πρόσθετοι παράγοντες περιλαμβάνουν την ενοποίηση των αγορών, την κατάσταση και εξέλιξη του ισοζυγίου πληρωμών, καθώς και την εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και άλλων δεικτών τιμών.

Επίσης, προκειμένου να διασφαλιστεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών-μελών της ΕΕ (άρθρο 121 (3) της Συνθήκης), το 2011 τέθηκε σε ισχύ μια νέα εποπτική διαδικασία για την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, η Διαδικασία Μακροοικονομικής Ανισορροπίας (ΔΜΑ).² Το πρώτο βήμα αυτής της ετήσιας

² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών.

διαδικασίας είναι η Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης που καταρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό και την παρακολούθηση πιθανών μακροοικονομικών ανισορροπιών. Η πιο πρόσφατη Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 13 Νοεμβρίου 2013 και περιλαμβάνει ποιοτική οικονομική και χρηματοπιστωτική αξιολόγηση με βάση, μεταξύ άλλων, έναν ενδεικτικό και διαφανή πίνακα αποτελεσμάτων που περιέχει μια δέσμη δεικτών, οι τιμές των οποίων συγκρίνονται με τα αντίστοιχα ενδεικτικά όρια, όπως προβλέπεται στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 (βλ. Πίνακα 2).³ Ακολουθεί εμπεριστατωμένη επισκόπηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για κάθε κράτος-μέλος το οποίο θεωρεί ότι μπορεί να πλήττεται ή να κινδυνεύει να πληγεί από ανισορροπίες.

Όσον αφορά τα ευρήματα της διαδικασίας μακροοικονομικής ανισορροπίας του 2014, για τέσσερις από τις χώρες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση, δηλ. τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Ουγγαρία και τη Σουηδία, προτείνεται στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης να διενεργηθεί εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Άλλη μία χώρα, η Ρουμανία, υπάγεται επί του παρόντος σε προληπτικό πρόγραμμα των ΕΕ/ΔΝΤ και συνεπώς δεν εξετάζεται στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης. Η Τσεχία, η Λιθουανία και η Πολωνία δεν προτείνονται για εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Η επισκόπηση, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 5 Μαρτίου 2014, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Βουλγαρία και η Σουηδία “εξακολουθούν να εμφανίζουν μακροοικονομικές ανισορροπίες οι οποίες απαιτούν παρακολούθηση και παρεμβάσεις πολιτικής”, ότι η Ουγγαρία “εξακολουθεί να παρουσιάζει μακροοικονομικές ανισορροπίες οι οποίες απαιτούν παρακολούθηση και αποφασιστικές παρεμβάσεις πολιτικής” και ότι η Κροατία παρουσιάζει “υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες οι οποίες απαιτούν στοχευμένη παρακολούθηση και δραστικές παρεμβάσεις πολιτικής”.⁴

³ Ο πίνακας αποτελεσμάτων που δημοσιεύθηκε στην ως άνω Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης παρέχει στοιχεία για το έτος 2012. Αντιθέτως, ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τους δείκτες του πίνακα αποτελεσμάτων για την περίοδο 2011-13, όπως ήταν διαθέσιμοι την τελευταία ημερομηνία που καλύπτει η παρούσα έκθεση, δηλ. την 15η Μαΐου 2014.

⁴ Μέχρι το τέλος Ιουνίου το Συμβούλιο της ΕΕ θα προτείνει διαδικαστική παρακολούθηση σε συνέχεια των εμπεριστατωμένων επισκοπήσεων, με βάση τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκαν στις 2 Ιουνίου και, συγκεκριμένα, κατά πόσον τα κράτη-μέλη που εμφανίζουν υπερβολικές ανισορροπίες θα πρέπει να υπαχθούν στο διορθωτικό σκέλος της ΔΜΑ. Η Κροατία θα υπάγεται τουλάχιστον σε “στοχευμένη παρακολούθηση”, όπως υπέδειξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 5 Μαρτίου. Η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η Σουηδία αναμένεται να συνεχίσουν να υπάγονται στο προληπτικό σκέλος και να λάβουν συγκεκριμένες για κάθε χώρα συστάσεις σχετικά με τη ΔΜΑ.

Μια συνοπτική και προκαταρκτική, αλλά όχι εξαντλητική, ανάγνωση των ανισορροπιών των επιμέρους χωρών παρέχεται στον προαναφερθέντα πίνακα αποτελεσμάτων. Όσον αφορά τις εξωτερικές ανισορροπίες, μετά από την έντονη προσαρμογή των τελευταίων ετών στις περισσότερες χώρες, ο πίνακας αποτελεσμάτων δείχνει ότι τα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών (μέσος όρος τριών ετών του ελλείμματος/πλεονάσματος τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ) βελτιώθηκαν περαιτέρω το 2013 στη Βουλγαρία και την Κροατία, όπου εμφάνισαν πλεόνασμα, αλλά και στην Τσεχία, τη Λιθουανία, την Πολωνία και τη Ρουμανία. Η Σουηδία και η Ουγγαρία καταγράφουν σταθερά πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία είναι ιδιαίτερα μεγάλα στη Σουηδία, δηλ. υπερβαίνουν το ενδεικτικό όριο 6% του ΑΕΠ, τα τελευταία έτη.

Πίνακας 2 Πίνακας αποτελεσμάτων για την εποπτεία των μακροοικονομικών ανισορροπιών

		Εξωτερικές ανισορροπίες/δείκτες ανταγωνιστικότητας					Εσωτερικές ανισορροπίες					
		Ισοζύγιο τρε-χουσών συναλλαγών ¹⁾	Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση ²⁾	Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία, αποπληθωρισμένη με τον ΕνΔΤΚ	Μερίδιο στις εξαγωγικές αγορές ⁴⁾	Ονομαστικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ⁵⁾	Τιμές ακινήτων, αποπληθωρισμένες με την καταναλωση	Πιστωτικές ροές ²⁾	Χρέος ιδιωτικού τομέα ²⁾	Παθητικό του χρηματοπιστωτικού τομέα ⁶⁾	Χρέος γενικής κυβέρνησης ²⁾	Ποσοστό ανεργίας ⁷⁾
Βουλγαρία	2011	-3,4	-85,9	1,9	16,6	21,3	-9,7	1,8	133	4,9	16	9,5
	2012	-0,7	-78,2	-4,0	4,7	12,7	-6,9	2,5	131	10,1	18	11,3
	2013	0,4	-76,2	.	5,7	12,7	-0,3	.	.	.	19	12,2
Τσεχία	2011	-3,0	-47,5	-0,6	6,5	2,3	-0,5	2,7	72	4,4	41	6,9
	2012	-2,6	-48,8	0,4	-3,3	3,4	-3,9	0,6	72	5,4	46	7,0
	2013	-1,8	-45,6	.	-7,4	3,7	.	.	.	.	46	6,9
Κροατία	2011	-2,2	-92,0	-4,5	-18,3	5,1	-5,9	-0,1	135	2,0	52	11,5
	2012	-0,5	-89,5	-8,3	-24,9	-0,3	-2,4	-2,1	133	0,8	56	13,8
	2013	0,1	-88,4	.	-27,3	2,8	-18,1	.	.	.	67	15,6
Λιθουανία	2011	0,0	-52,3	1,7	24,5	-7,7	2,3	-0,7	66	8,9	38	15,7
	2012	-1,3	-52,8	-6,7	28,9	-4,6	-3,2	-0,3	62	-0,3	40	15,5
	2013	-0,8	-45,7	.	20,8	6,6	0,1	.	.	.	39	13,5
Ουγγαρία	2011	0,1	-107,4	-4,2	-3,9	4,6	-7,4	7,5	148	-2,7	82	10,7
	2012	0,5	-103,2	-1,2	-17,9	4,2	-9,2	-6,0	131	-8,2	80	11,0
	2013	1,4	-93,0	.	-14,9	9,1	.	-3,9	121	3,5	79	10,7
Πολωνία	2011	-4,7	-64,0	-11,6	12,2	4,9	-5,4	7,1	76	4,3	56	9,1
	2012	-4,6	-66,5	1,3	1,1	4,1	-5,9	3,4	75	9,6	56	9,8
	2013	-3,3	-68,6	.	-0,4	.	-4,2	.	.	.	57	10,0
Ρουμανία	2011	-4,3	-65,4	-3,3	22,8	6,6	-17,7	2,3	74	4,4	35	7,2
	2012	-4,4	-67,5	-1,9	5,7	-5,2	-10,0	0,9	73	5,3	38	7,2
	2013	-3,3	-62,3	.	10,5	-0,5	-4,5	.	.	.	38	7,2
Σουηδία	2011	6,2	-11,1	2,9	-13,3	2,2	0,6	5,7	211	3,3	39	8,2
	2012	6,1	-12,1	10,1	-18,7	0,7	-0,2	1,3	210	4,6	38	8,1
	2013	6,1	-5,0	.	-17,4	3,7	4,7	2,9	209	8,3	41	7,9
Όριο		-4,0/+6,0%	-35,0%	+/-11,0%	-6,0%	+12,0%	+6,0%	+14,0%	+133%	+16,5%	+60%	+10,0%

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Eurostat, DG ECFIN) και ΕΚΤ.

Σημείωση: Ο παρών πίνακας περιέχει στοιχεία, όπως αυτά ήταν διαθέσιμα έως τις 15 Μαΐου 2014, δηλ. την τελευταία ημερομηνία για τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκθεση. Ως εκ τούτου, δεν συμπίπτει με τον πίνακα αποτελεσμάτων για την εποπτεία των μακροοικονομικών ανισορροπιών που δημοσιεύεται στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης του Νοεμβρίου 2013 που αναφέρεται στο κυρίως κείμενο.

1) Ως ποσοστό του ΑΕΠ, μέσος όρος τριετίας.

2) Ως ποσοστό του ΑΕΠ.

3) Εκατοστιαία μεταβολή κατά την εξεταζόμενη τριετία έναντι 41 άλλων βιομηχανικών χωρών. Θετικό πρόσημο σημαίνει απώλεια ανταγωνιστικότητας.

4) Εκατοστιαία μεταβολή κατά την εξεταζόμενη πενταετία.

5) Εκατοστιαία μεταβολή κατά την εξεταζόμενη τριετία.

6) Ετήσια εκατοστιαία μεταβολή.

7) Μέσος όρος τριετίας.

Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένει σε υψηλά αρνητικά επίπεδα, που υπερβαίνουν το ενδεικτικό όριο -35% του ΑΕΠ, σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες, με εξαίρεση τη Σουηδία. Το 2013 αυτά τα αρνητικά επίπεδα ήταν ιδιαιτέρως υψηλά στη Βουλγαρία, την Κροατία και την Ουγγαρία, όπου, παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, υπερέβησαν το -75% του ΑΕΠ, ενώ στην Πολωνία και τη Ρουμανία υπερέβησαν το -60% του ΑΕΠ. Αντανακλούν τα προηγούμενα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα υψηλά επίπεδα ξένων άμεσων επενδύσεων στην οικονομία, αλλά και πιο ευμετάβλητες λοιπές επενδύσεις (ιδίως υπό τη μορφή δανείων και

καταθέσεων) που είχαν συσσωρευθεί κυρίως πριν από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα τιμών και κόστους, η παγκόσμια κρίση ανέκοψε τη γενική τάση μείωσης της ανταγωνιστικότητας σε αρκετές από τις εξεταζόμενες χώρες. Το διάστημα 2009-12 η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία υποτιμήθηκε σε διαφορετικό βαθμό στη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία. Η Τσεχία, η Πολωνία και η Σουηδία κατέγραψαν ανατίμηση της πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Ο σωρευτικός ρυθμός αύξησης τριών ετών του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, που βρισκόταν σε πολύ υψηλά επίπεδα τα χρόνια πριν από την κρίση σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες εκτός από την Τσεχία, παρέμεινε έντονη και μάλιστα το 2013 επιταχύνθηκε στις περισσότερες χώρες, με κυριότερη εξαίρεση τη Ρουμανία. Στη Βουλγαρία, ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος παρέμεινε σταθερός το 2013 πάνω από το ενδεικτικό όριο 12% του πίνακα αποτελεσμάτων. Τέλος, τα μερίδια εξαγωγικής αγοράς αυξήθηκαν σημαντικά (σε όρους αξίας) κατά την πενταετία έως το 2013 στη Λιθουανία και, σε μικρότερο βαθμό, στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Στις υπόλοιπες υπό εξέταση χώρες, τα μερίδια εξαγωγικής αγοράς μειώθηκαν, μάλιστα στην περίπτωση της Τσεχίας, της Κροατίας, της Ουγγαρίας και της Σουηδίας πάνω από το ενδεικτικό όριο 6% (δηλ. 7,4%, 27,3%, 14,9% και 17,4% αντίστοιχα).

Όσον αφορά τους δείκτες πιθανών εσωτερικών ανισορροπιών που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποτελεσμάτων, η σχετικά μακρά περίοδος πιστωτικής επέκτασης πριν από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση επιβάρυνε τις οικονομικές μονάδες με υψηλά επίπεδα συσσωρευμένου χρέους, με εξαίρεση τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η υψηλή δανειακή επιβάρυνση, ιδίως του ιδιωτικού τομέα, αποτελεί μείζονος σημασίας ευπάθεια αρκετών εξεταζόμενων χωρών. Στη Σουηδία, το επίπεδο του χρέους του ιδιωτικού τομέα ξεπέρασε το ενδεικτικό όριο του 133% του ΑΕΠ το 2013 και διαμορφώθηκε σε επίπεδο ίσο με το όριο στην Κροατία το 2012. Ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ έχει επίσης αυξηθεί έντονα σε αρκετές χώρες, αν και ξεκίνησε από σχετικά χαμηλά επίπεδα, μετά από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση. Η υψηλή εγχώρια δανειακή επιβάρυνση, ιδίως σε συνδυασμό με το σχετικά υψηλό επίπεδο εξωτερικού χρέους, καθιστά τις οικονομίες ευάλωτες στη μετάδοση εντάσεων από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Μέσω των δυνητικά αρνητικών επιδράσεων της στη χρηματοδότηση, αλλά και εξαιτίας της ανάγκης για απομόχλευση, η υψηλή δανειακή

επιβάρυνση οδηγεί επίσης σε εξασθένηση της διατηρήσιμης ανάπτυξης. Εξάλλου, η διαδεδομένη χρήση δανείων σε ξένο νόμισμα σε αρκετές από τις εξεταζόμενες χώρες αποτελεί μακροοικονομικό και χρηματοπιστωτικό κίνδυνο, καθώς εκθέτει τους δανειολήπτες που δεν καλύπτονται από αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου. Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από αναντιστοιχίες νομίσματος μεταξύ υποχρεώσεων και απαιτήσεων είναι μεγάλοι στην Κροατία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία, όπου η έκθεση σε κίνδυνο αφορά κυρίως τα νοικοκυριά, και στην περίπτωση της Κροατίας και της Ουγγαρίας αφορά επίσης τον δημόσιο τομέα. Στη Βουλγαρία και τη Λιθουανία, όπου τα δάνεια σε ξένο νόμισμα είναι ακόμη πιο διαδεδομένα ως ποσοστό του συνόλου των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών, τα δάνεια αυτά εκφράζονται ως επί το πλείστον σε ευρώ και οι κεντρικές τράπεζες έχουν αναλάβει ισχυρή δέσμευση να εφαρμόζουν καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος με νόμισμα αναφοράς το ευρώ.

Σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες, η εξέλιξη των τιμών των κατοικιών αντικατοπτρίζει τη σημαντική σε μερικές περιπτώσεις καθοδική διορθωτική κίνηση από τα υψηλά προ της κρίσης επίπεδα. Περαιτέρω προσαρμογές/μειώσεις των τιμών των ακινήτων εξακολουθούν να αποτελούν πηγή κινδύνου σε μερικές χώρες.

Στην αγορά εργασίας, η διαδικασία προσαρμογής οδήγησε σε σχετικά υψηλό επίπεδο ανεργίας, το οποίο το 2013 ήταν ίσο ή υψηλότερο από το ενδεικτικό όριο του 10% (μέσος όρος τριών ετών) στη Βουλγαρία (12,2%), την Κροατία (15,6%), τη Λιθουανία (13,5%), την Ουγγαρία (10,7%) και την Πολωνία (10,0%). Η επίμονα υψηλή ανεργία – η οποία συνοδεύεται γενικά από επίταση της αναντιστοιχίας της προσφοράς και ζήτησης ως προς τις δεξιότητες ή/και τη γεωγραφική κατανομή – παραμένει μείζονος σημασίας ευπάθεια αρκετών χωρών και αποτελεί κίνδυνο για τη σύγκλιση των πραγματικών εισοδημάτων, εν όψει και των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων.

Οι ενδείξεις που προκύπτουν από μια μηχανιστική ανάγνωση του πίνακα αποτελεσμάτων δεν θα πρέπει να ερμηνευθούν ως τεκμήριο της ύπαρξης ανισορροπιών. Για παράδειγμα, μια μηχανιστική ανάγνωση του πίνακα αποτελεσμάτων μπορεί να αποκρύψει την ύπαρξη ανισορροπιών και ευπαθειών στην πιο πρόσφατη περίοδο, καθώς οι μέσοι όροι τριών ή πέντε ετών επηρεάζονται σημαντικά από την απότομη προσαρμογή μετά την κρίση, που ενδέχεται να μην είναι διατηρήσιμη στο μέλλον. Κυρίως εξαιτίας αυτού, στο πλαίσιο των εμπεριστατωμένων επισκοπήσεων έχουν ήδη ληφθεί υπόψη πρόσθετοι παράγοντες, όπως η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών, καθώς και οι πιο πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές.

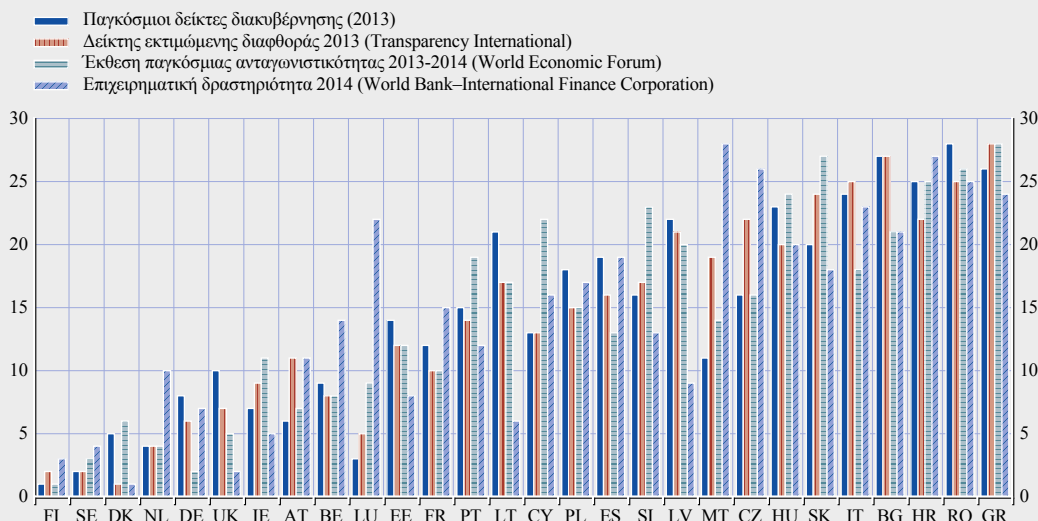
Η ύπαρξη ισχυρού θεσμικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της στατιστικής, είναι άλλη μία σημαντική συμπληρωματική μεταβλητή που εξετάζεται ως πρόσθετος παράγοντας σχετικός με τη διατηρησιμότητα της οικονομικής ολοκλήρωσης και σύγκλισης. Σε ορισμένες από τις εξεταζόμενες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, η άρση των στοιχείων δυσκαμψίας και των παραγόντων που εμποδίζουν την αποτελεσματική χρήση και κατανομή των συντελεστών παραγωγής θα συνέβαλλε στην ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού. Αυτά τα προβλήματα αντανακλούν αδυναμίες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη σχετικά χαμηλή ποιότητα των θεσμών και της διακυβέρνησης και τη διαφθορά. Το θεσμικό περιβάλλον, εμποδίζοντας την αύξηση του δυνητικού προϊόντος, είναι δυνατόν να υπονομεύσει τη δυνατότητα μιας χώρας να εξυπηρετεί το χρέος της και να δυσχεράνει την οικονομική προσαρμογή. Μπορεί επίσης να επηρεάσει την ικανότητα μιας χώρας να εφαρμόσει τα απαραίτητα μέτρα πολιτικής.

Το Διάγραμμα 1 δείχνει την κατάταξη των 28 κρατών-μελών της ΕΕ, όπως αναφέρεται στις εξής εκθέσεις διεθνών οργανισμών: Worldwide Governance Indicators, Global Competitiveness Report (World Economic Forum), Corruption Perceptions Index (Transparency International) και Doing Business Report (World Bank και International Finance Corporation). Αυτοί οι δείκτες παρέχουν ως επί το πλείστον ποιοτικές πληροφορίες και σε ορισμένες περιπτώσεις αντανακλούν εκτιμήσεις και όχι παρατηρήσεις. Συνολικά πάντως συνοψίζουν ένα ευρύ φάσμα ιδιαίτερα σημαντικών πληροφοριών για την ποιότητα του θεσμικού περιβάλλοντος. Το Διάγραμμα 2 παρουσιάζει και τον μέσο όρο αυτών των κατατάξεων το 2013 και πριν από πέντε έτη, με βάση τους υπολογισμούς της ΕΚΤ.

Παρατηρείται ότι, με αξιοσημείωτη εξαίρεση τη Σουηδία, που κατατάσσεται δεύτερη μεταξύ όλων των κρατών-μελών της ΕΕ, σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες – παρά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ τους – η ποιότητα των θεσμών και της διακυβέρνησης αναφέρεται ως σχετικά χαμηλή, κατά μέσο όρο, σε σύγκριση με τις περισσότερες χώρες της ζώνης του ευρώ. Μετά τη Σουηδία, από τις εξεταζόμενες χώρες, η Λιθουανία και η Πολωνία κατέχουν τη 14η και 16η θέση αντίστοιχα μεταξύ των χωρών της ΕΕ το 2013. Η Βουλγαρία, η Κροατία και η Ρουμανία, αντίστοιχα στην 25η, 26η και 27η θέση, είναι μεταξύ των ουραγών στην κατάταξη. Περαιτέρω, όπως αναφέρεται στο Διάγραμμα 2, δεν έχουν καταγραφεί σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία πέντε έτη στις υπό εξέταση χώρες

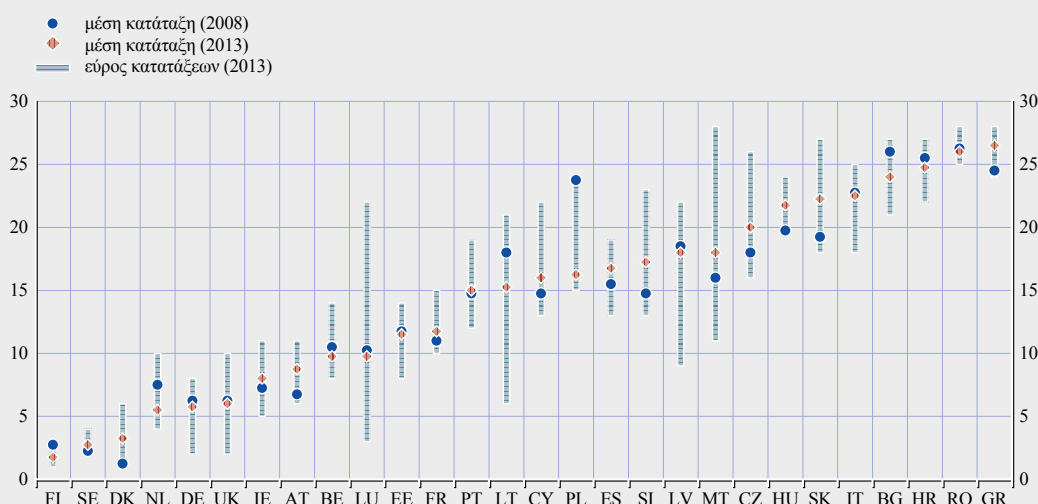
– με εξαίρεση τη Λιθουανία, την Πολωνία και, σε μικρότερο βαθμό, τη Βουλγαρία – σε σύγκριση με τις εξελίξεις σε άλλα κράτη-μέλη.

Διάγραμμα 1 Κατάταξη χωρών της ΕΕ

Πηγές: World Economic Forum (Worldwide Governance Indicators 2013, The Global Competitiveness Report 2013-2014), Transparency International (Corruption Perceptions Index 2013) και World Bank-International Finance Corporation (Doing Business 2014).
Σημειώσεις: Οι χώρες κατατάσσονται από την 1η θέση (χώρα με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ) έως την 28η (χώρα με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ) και τοποθετούνται στον άξονα με βάση τον μέσο όρο των παραπάνω δεικτών τους το 2013. Στην έκθεση "Doing Business", η Μάλτα περιλαμβάνεται μόνο από την έκθεση για το 2013 και εξής και η Κύπρος μόνο από το 2010 και εξής.

Διάγραμμα 2 Εύρος των κατατάξεων των χωρών της ΕΕ

Πηγές: Πηγές: World Economic Forum (Worldwide Governance Indicators 2013 και 2008, The Global Competitiveness Report 2013-2014 και 2008-2009), Transparency International (Corruption Perceptions Index 2013 και 2008) και World Bank-International Finance Corporation (Doing Business 2014 και 2009).
Σημειώσεις: Οι χώρες κατατάσσονται από την 1η θέση (χώρα με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ) έως την 28η (χώρα με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ) και τοποθετούνται στον άξονα με βάση τον μέσο όρο των παραπάνω δεικτών τους το 2013. Στην έκθεση "Doing Business", η Μάλτα περιλαμβάνεται μόνο από την έκθεση για το 2013 και εξής και η Κύπρος μόνο από το 2010 και εξής.

Η συνολική αυτή εικόνα επιβεβαιώνεται σε γενικές γραμμές αν εξεταστούν αναλυτικότερα συγκεκριμένοι θεσμικοί δείκτες (βλ. Διάγραμμα 1). Ενώ η κατάταξη των χωρών διαφέρει ανάλογα με την πηγή βάσει της οποίας μετρείται η ποιότητα του επιχειρηματικού και θεσμικού περιβάλλοντος, υπάρχουν αναμφισβήτητα μεγάλα περιθώρια βελτίωσης σε αυτόν τον τομέα για τις περισσότερες από τις εξεταζόμενες χώρες. Επί παραδείγματι, το επιχειρηματικό περιβάλλον θεωρείται ιδιαίτερα θετικό στη Λιθουανία, η οποία κατατάσσεται έκτη το 2013 μεταξύ των χωρών της ΕΕ στην έκθεση “Doing Business”. Ωστόσο, οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις της Λιθουανίας ως προς τη διακυβέρνηση, που κατατάσσεται στην 21η θέση σύμφωνα με την έκθεση “Worldwide Governance Indicators”, υποδηλώνουν ότι ένα ισχυρότερο θεσμικό περιβάλλον είναι επιθυμητό.

Η βελτίωση των τοπικών θεσμών, της διακυβέρνησης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με την περαιτέρω προώθηση της ιδιωτικοποίησης κρατικών επιχειρήσεων και την ενίσχυση των προσπάθειών για την αύξηση της απορρόφησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων, θα συμβάλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της παραγωγικότητας, μεταξύ άλλων ενισχύοντας τον ανταγωνισμό σε νευραλγικούς ρυθμιζόμενους τομείς (π.χ. ενέργεια, μεταφορές), περιορίζοντας τους φραγμούς εισόδου στην αγορά και ενθαρρύνοντας τις ιδιαίτερα αναγκαίες ιδιωτικές επενδύσεις.

Τέλος, τα θεσμικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με την ποιότητα των στατιστικών στοιχείων έχουν εξίσου ζωτική σημασία ως παράγοντες που στηρίζουν μια ομαλή διαδικασία σύγκλισης. Αυτό ισχύει, μεταξύ άλλων, για την εξειδίκευση της νομικής ανεξαρτησίας της εθνικής στατιστικής αρχής, τη διοικητική επίβλεψη και την αυτονομία του προϋπολογισμού της, τη νομική βάση της εντολής της να συλλέγει στοιχεία και τις νομικές διατάξεις της περί στατιστικού απορρήτου, που περιγράφονται αναλυτικότερα στην Ενότητα 9 του Κεφαλαίου 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

4 ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ

4.1 ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Βουλγαρία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ -0,8%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή στη Βουλγαρία ήταν ευμετάβλητος, κυμαινόμενος από 0,4% έως 12,0% σε ετήσια βάση την τελευταία δεκαετία. Η αύξηση του πληθωρισμού το 2004-08 αντανάκλούσε προσαρμογές των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, την εναρμόνιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης προς τα επίπεδα της ΕΕ, διάφορες διαταραχές της προσφοράς και αυξανόμενες πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης. Η κατακόρυφη πτώση του πληθωρισμού το 2009 οφειλόταν εν μέρει στη μείωση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας. Ο πληθωρισμός αυξήθηκε και πάλι σταδιακά το 2010 και το 2011, σε 3,0% και 3,4% αντίστοιχα, αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό τις υψηλότερες τιμές των βασικών εμπορευμάτων και τις αυξήσεις του ειδικού φόρου κατανάλωσης καπνού. Στη συνέχεια, η υποχώρηση των πιέσεων από τις τιμές των βασικών εμπορευμάτων, σε συνδυασμό με την υποτονική εσωτερική και εξωτερική ζήτηση, οδήγησαν σε σταδιακή υποχώρηση του πληθωρισμού. Εκτός από το χαμηλό επίπεδο του υποκείμενου ρυθμού πληθωρισμού, οι σημαντικές μειώσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών συνέβαλαν περαιτέρω στη διαμόρφωση του πληθωρισμού σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα το 2013. Ο ρυθμός αύξησης του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επιβραδύνθηκε από το ανώτατο επίπεδο του 12,6% το 2008 σε 2,5% το 2011, αλλά επιταχύνθηκε εκ νέου σε 5,2% το 2013. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ ακολούθησε καθοδική πορεία, υποχωρώντας από 1,0% τον Μάιο του 2013 σε -2,1% τον Φεβρουάριο του 2014, οπότε και άρχισε να ανακάμπτει κάπως για να διαμορφωθεί σε -1,3% τον Απρίλιο. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται εν μέρει στην καθοδική τάση των διεθνών τιμών των ειδών διατροφής και των ενεργειακών προϊόντων και, σε μικρότερο βαθμό, στην ανατίμηση της πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Επίσης, έκτακτοι εγχώριοι παράγοντας άσκησαν σημαντική καθοδική πίεση στον πληθωρισμό. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η μείωση των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών του ηλεκτρικού για τα νοικοκυριά και οι μειώσεις άλλων

διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, η υποχώρηση των τιμών των υπηρεσιών μεταφορών και υγείας, καθώς και η καλή εσοδεία που συνέβαλε στην πτώση των τιμών των ειδών διατροφής.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014-15 από τα πολύ αρνητικά επί του παρόντος επίπεδα και να κυμανθεί μεταξύ -0,8% και 0,9% το 2014 και μεταξύ 0,9% και 2,3% το 2015. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τον πληθωρισμό φαίνονται σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι σε βραχυπρόθεσμο έως μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Οι καθοδικοί κίνδυνοι απορρέουν από το ενδεχόμενο ασθενέστερης από την αναμενόμενη εγχώριας ζήτησης και από το εξωτερικό περιβάλλον. Ωστόσο, οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων και η διακοπή ή αντιστροφή των πρόσφατων μειώσεων των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών θα μπορούσαν να αποτελέσουν ανοδικό κίνδυνο. Πιο μακροπρόθεσμα, η διατήρηση συνεχώς χαμηλών ρυθμών πληθωρισμού στη Βουλγαρία θα είναι δύσκολο έργο μεσοπρόθεσμα, δεδομένου ότι υπό το ισχύον καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος τα περιθώρια για την άσκηση ενεργού νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα. Η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να επηρεάσει τον πληθωρισμό μεσοπρόθεσμα, καθώς τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν σημαντικά χαμηλότερα στη Βουλγαρία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει στον πληθωρισμό αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης. Όταν αρχίσει να επιταχύνεται η οικονομική ανάκαμψη και προχωρήσει η σύγκλιση των εισοδημάτων, η σύγκλιση του επιπέδου των τιμών ενδεχομένως θα συνεχιστεί. Η εξέλιξη αυτή με τη σειρά της ενδέχεται να εκδηλωθεί με αύξηση του εγχώριου πληθωρισμού, δεδομένης της σταθερής ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Στο πλαίσιο της διαδικασίας οικονομικής σύγκλισης, δεν μπορεί να αποκλειστεί η επανεμφάνιση σημαντικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης, αν και η συνεχιζόμενη διαδικασία απομόχλευσης περιορίζει τον εν λόγω κίνδυνο στο άμεσο μέλλον. Λόγω του καθεστώτος επιτροπής συναλλάγματος και της περιορισμένης επίδρασης των εναλλακτικών μέσων αντικυκλικής πολιτικής, θα είναι ίσως δύσκολο να αποτραπεί η εκ νέου συσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών, συμπεριλαμβανομένων και υψηλών ρυθμών πληθωρισμού.

Συνολικά, μολονότι στη Βουλγαρία ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ είναι επί του παρόντος αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς, υπάρχει ανησυχία για τη διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού.

Επί του παρόντος η Βουλγαρία δεν υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013 κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 1,5% του ΑΕΠ, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 18,9%, δηλ. αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση του λόγου του ελλείμματος σε 1,9% και του λόγου του δημόσιου χρέους σε 23,1%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη το λόγο των δημόσιων επενδύσεων προς το ΑΕΠ το 2013. Είναι σημαντικό να διασφαλίσει η Βουλγαρία ότι συντελείται ικανοποιητική πρόοδος ως προς την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού της στόχου (διαρθρωτικό έλλειμμα 1,0% του ΑΕΠ) και να διατηρήσει υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές στη συνέχεια. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις, όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς το λεβ Βουλγαρίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II, αλλά η συναλλαγματική του ισοτιμία ήταν αμετάκλητα καθορισμένη σε 1,95583 λεβ ανά ευρώ στο πλαίσιο του καθεστώτος επιτροπής συναλλάγματος που υιοθετήθηκε τον Ιούλιο του 1997. Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών διαμορφώθηκαν σε υψηλό επίπεδο (1,9 εκατοστιαίες μονάδες) το τρίμηνο μέχρι τον Ιούνιο του 2012, αλλά μειώθηκαν σε σχετικά χαμηλό επίπεδο (0,6 της εκατοστιαίας μονάδας) το τρίμηνο μέχρι τον Μάρτιο του 2014. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του λεβ Βουλγαρίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ διαμορφώθηκαν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το έλλειμμα του αθροίσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αυξήθηκε σταδιακά μεταξύ 2004 και 2007. Μετά τη μεγάλη υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης, το έλλειμμα περιορίστηκε σημαντικά το 2009 και το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων παρουσίασε μικρό πλεόνασμα από το 2011. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Βουλγαρίας, η οποία είχε επιδεινωθεί έντονα από -30,1% του ΑΕΠ το 2004 σε -101,8% το 2009, παρουσίασε σταθερή βελτίωση και διαμορφώθηκε σε -78,2% το 2012 και σε -76,2% το 2013. Εντούτοις, οι καθαρές υποχρεώσεις της χώρας έναντι του εξωτερικού παραμένουν σε

πολύ υψηλά επίπεδα και οι ξένες άμεσες επενδύσεις αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των ακαθάριστων υποχρεώσεων έναντι του εξωτερικού. Ως εκ τούτου, οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές παραμένουν πολύ σημαντικές για τη στήριξη της διατηρησιμότητας της εξωτερικής θέσης της χώρας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 3,5%, δηλ. αρκετά χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στη Βουλγαρία ακολουθούν πορεία σταθεροποίησης τα τελευταία έτη και διαμορφώθηκαν σε 3,4% στο τέλος της περιόδου αναφοράς. Η διαφορά των μακροπρόθεσμων επιτοκίων της Βουλγαρίας σε σχέση με τη ζώνη του ευρώ περιορίστηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε γύρω στο μηδέν προς το τέλος του 2012, ενώ στη συνέχεια αυξήθηκε ελαφρά. Η διαφορά έναντι του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ ήταν μόλις 1,0 εκατοστιαία μονάδα (και 1,7 εκατοστιαία μονάδα σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ) στο τέλος της περιόδου αναφοράς.

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στη Βουλγαρία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την άσκηση οικονομικών πολιτικών προσανατολισμένων στη γενικότερη μακροοικονομική σταθερότητα, συμπεριλαμβανομένης της διατηρήσιμης σταθερότητας των τιμών. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για τη Βουλγαρία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014 και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι “η Βουλγαρία εξακολουθεί να παρουσιάζει μακροοικονομικές ανισορροπίες, οι οποίες απαιτούν παρακολούθηση και παρεμβάσεις πολιτικής”. Παράλληλα, δεδομένου ότι υπό το ισχύον καθεστώς επιτροπής συναλλάγματος τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα, θα πρέπει οπωσδήποτε άλλοι τομείς πολιτικής να παρέχουν στην οικονομία τα αναγκαία μέσα ώστε να αντιμετωπίζει τις διαταραχές που αφορούν τη συγκεκριμένη χώρα και να αποφεύγει την επανεμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Συγκεκριμένα, η Βουλγαρία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν περιλαμβάνεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Βουλγαρίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Βουλγαρία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης.

4.2 ΤΣΕΧΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Τσεχία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 0,9%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο ετήσιος πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στην Τσεχία κυμάνθηκε μεταξύ 1,6% και 3% την περίοδο 2004-07. Αφού κορυφώθηκε το 2008, ο πληθωρισμός υποχώρησε αισθητά μετά την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, άρχισε σταδιακά να επιταχύνεται στα τέλη του 2009 και στη συνέχεια επιβραδύνθηκε και πάλι το 2013 σε 1,4%. Οι εξελίξεις στον πληθωρισμό την τελευταία δεκαετία θα πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο της συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης, η οποία διακόπηκε μόνο το 2008-09 και το 2012-13. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της υπό εξέτασης περιόδου ο ρυθμός αύξησης της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό ήταν υψηλότερος από το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας. Η άνοδος του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επιβραδύνθηκε και προσωρινά διαμορφώθηκε σε αρνητικά επίπεδα μετά την κρίση, αλλά επιταχύνθηκε εκ νέου το 2012. Το 2013 ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ήταν ελαφρώς κάτω από το μηδέν λόγω της σημαντικής υποχώρησης της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό. Η μείωση των τιμών των εισαγομένων κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου μεταξύ 2005 και 2010 και η άνοδός τους από το 2011 και εξής οφείλονταν κυρίως στην ανατίμηση και την εν συνεχεία υποτίμηση της κορώνας, τα αποτελέσματα της οποίας ενισχύθηκαν από τη μεγάλη άνοδο των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων κατά την περίοδο 2011-12. Στο τέλος του 2013 ο ρυθμός αύξησης των τιμών των εισαγομένων ενισχύθηκε, λόγω της εξασθένησης της κορώνας. Η υποτίμηση της κορώνας έγινε μετά την παρέμβαση της Česká národní banka τον Νοέμβριο του 2013 για υποτίμηση του εθνικού νομίσματος και τη δέσμευση να μην ανατιμηθεί η κορώνα έναντι του ευρώ πέρα από ένα ορισμένο επίπεδο. Η απόφαση αυτή ελήφθη στο πλαίσιο της προσπάθειας της κεντρικής τράπεζας να διατηρήσει τη σταθερότητα των τιμών. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε σημαντικά στις αρχές του 2014, λόγω της σταδιακής εξάλειψης της επίδρασης προγενέστερων αυξήσεων των έμμεσων φόρων και της απότομης μείωσης των διοικητικά ελεγχόμενων τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος. Τον Απρίλιο του 2014 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε 0,2%.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014-15 και να κυμανθεί μεταξύ 0,1% και 1,0% το 2014 και μεταξύ 1,8% και 2,2% το 2015. Η σημαντική υποχώρηση του ρυθμού αύξησης των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών και η εξάλειψη των άμεσων επιδράσεων από την αύξηση του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) που σημειώθηκε το 2013 αναμένεται να μετριάσουν τις πληθωριστικές πιέσεις το 2014. Ωστόσο, η εντονότερη εγχώρια ζήτηση και οι υψηλότερες τιμές εισαγόμενων αγαθών αναμένεται να προκαλέσουν αύξηση του πληθωρισμού πλησίον του στόχου 2% στον χρονικό ορίζοντα προβολής. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τον πληθωρισμό είναι ισορροπημένοι. Οι ανοδικοί κίνδυνοι συνδέονται με το ενδεχόμενο μεγαλύτερων από τις αναμενόμενες αυξήσεων των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, ενώ οι καθοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται κατά κύριο λόγο με το ενδεχόμενο μεγαλύτερης από το αναμενόμενο εξασθένησης της οικονομικής δραστηριότητας. Πιο μακροπρόθεσμα, η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να επηρεάσει τον πληθωρισμό ή/και την ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία τα επόμενα έτη, δεδομένου ότι τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στην Τσεχία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης.

Η Τσεχία επί του παρόντος υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος με προθεσμία έως το 2013 για τη διόρθωσή του. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Τσεχία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 1,5% του ΑΕΠ, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 46,0% του ΑΕΠ, δηλ. χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση του λόγου του ελλείμματος σε 1,9% του ΑΕΠ και μείωση του λόγου του δημόσιου χρέους σε 44,4% του ΑΕΠ. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2013 ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη τον λόγο των δημοσίων επενδύσεων προς το ΑΕΠ. Είναι σημαντικό να διασφαλίσει η Τσεχία ότι η διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος θα είναι διατηρήσιμη και ότι συντελείται ικανοποιητική πρόοδος ως προς την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού της στόχου (διαρθρωτικό έλλειμμα 1,0% του ΑΕΠ), καθώς και να διατηρήσει υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές στη συνέχεια. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις, όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς η κορώνα Τσεχίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II, αλλά διακυμάνθηκε υπό καθεστώς ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Τον Νοέμβριο του 2013 ωστόσο η Česká národní banka ανακοίνωσε ότι θα πραγματοποιήσει παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος με σκοπό την υποτίμηση της κορώνας, προκειμένου να αποτραπεί η διαμόρφωση του πληθωρισμού μακροπρόθεσμα κάτω από τον στόχο και δεσμεύθηκε να μην αφήσει την ισοτιμία της κορώνας έναντι του ευρώ να ενισχυθεί πέρα από ορισμένο επίπεδο. Η συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας Τσεχίας έναντι του ευρώ επέδειξε κατά μέσο όρο σχετικά υψηλή μεταβλητότητα. Αφού ανατιμήθηκε μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2012, η κορώνα Τσεχίας υποχώρησε σταδιακά έως τον Νοέμβριο του 2013. Στη συνέχεια υποτιμήθηκε περαιτέρω στα κατώτατα επίπεδα του στόχου της Česká národní banka. Κατά την υπό εξέταση περίοδο οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών ήταν σε γενικές γραμμές μικρές το 2013, και το τρίμηνο μέχρι τον Μάρτιο του 2014 διαμορφώθηκαν σε 0,1 της εκατοστιαίας μονάδας. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας Τσεχίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία της έναντι του ευρώ παρέμειναν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το έλλειμμα του αθροίσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων της Τσεχίας διευρύνθηκε την περίοδο μεταξύ 2005 και 2007 και στη συνέχεια προσαρμόστηκε το 2008 και το 2009 λόγω της απότομης πτώσης στην εγχώρια ζήτηση. Κατόπιν αύξησης του ελλείμματος το 2010, το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών βελτιώθηκε περαιτέρω σε 0,0% του ΑΕΠ το 2012 και εμφάνισε πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ το 2013 λόγω της αύξησης του πλεονάσματος του ισοζυγίου αγαθών. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της χώρας επιδεινώθηκε σημαντικά, από -28,2% του ΑΕΠ το 2004 σε -48,8% του ΑΕΠ το 2012, σημειώνοντας βελτίωση το 2013 σε -45,6%.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 2,2%, δηλ. αρκετά χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στην Τσεχία ακολουθούν έντονα πτωτική πορεία τα τελευταία έτη, μετά την κορύφωσή τους σε 5,5% τον Ιούνιο του 2009 και οι αποδόσεις των ομολόγων παρουσιάζουν κάποια μεταβλητότητα, όπως παρατηρείται και σε άλλες χώρες στο πλαίσιο της κρίσης δημόσιου χρέους στη ζώνη του ευρώ. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια διαμορφώθηκαν σε 2,0% στο τέλος της περιόδου αναφοράς. Η μείωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων από το 2009 και εξής, σε συνδυασμό με τα υψηλά

μακροπρόθεσμα επιτόκια στη ζώνη του ευρώ, οδήγησαν σε μείωση της διαφοράς των επιτοκίων, η οποία έγινε έντονα αρνητική και διαμορφώθηκε σε -1,5 εκατοστιαία μονάδα τον Αύγουστο του 2012. Στη συνέχεια, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στην Τσεχία υποχώρησαν λιγότερο έντονα από ό,τι τα αντίστοιχα επιτόκια στη ζώνη του ευρώ και η διαφορά τους μειώθηκε σε περίπου -0,4 της εκατοστιαίας μονάδας (και 0,3 της εκατοστιαίας μονάδας σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ) στο τέλος της περιόδου αναφοράς.

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στην Τσεχία απαιτεί, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση μιας νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Τσεχία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014. Ωστόσο, η Τσεχία καλείται να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Τσεχίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την εμπιστευτικότητα, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Τσεχία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης.

4.3 ΚΡΟΑΤΙΑ¹

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Κροατία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 1,1%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στην Κροατία κυμάνθηκε μεταξύ 1,1% και 5,8% σε μέσα ετήσια επίπεδα την τελευταία δεκαετία. Αφού κυμάνθηκε γύρω στο 2-3% την περίοδο 2004-07, ο πληθωρισμός υπερέβη το 5% το 2008 και κατόπιν επανήλθε σε πιο συγκρατημένα επίπεδα. Την περίοδο 2004-08 οι πιέσεις από την εγχώρια ζήτηση κλιμακώθηκαν λόγω της μεγάλης πιστωτικής επέκτασης. Παράλληλα, η έντονη αύξηση των μισθών συνέβαλλε στη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας. Αυτές οι μακροοικονομικές εξελίξεις αποδείχθηκαν μη διατηρήσιμες και η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση οδήγησε την οικονομία της Κροατίας σε παρατεταμένη ύφεση το 2009. Κατά συνέπεια ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε φθάνοντας στο κατώτατο επίπεδο του 1,1% το 2010. Κατόπιν επιταχύνθηκε ξανά σταδιακά και διαμορφώθηκε σε 3,4% το 2012, λόγω αυξήσεων στις τιμές των ειδών διατροφής, της ενέργειας και στις διοικητικά καθοριζόμενες τιμές, καθώς και λόγω των απότομων αυξήσεων του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και των ειδικών φόρων κατανάλωσης. Το 2013 επιβραδύνθηκε σε 2,3% καθώς εξασθενούσε η επίδραση των εν λόγω αυξήσεων. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ μειώθηκε προσωρινά σε ελαφρώς αρνητικά επίπεδα στις αρχές του 2014 και διαμορφώθηκε σε -0,1% τον Απρίλιο. Αυτή η σημαντική πτώση οφείλεται στις μειωμένες τιμές των ειδών διατροφής και της ενέργειας, στην υποχώρηση των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος τον Οκτώβριο του 2013 και στην απουσία πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης. Συνολικά, η σημερινή εικόνα του πληθωρισμού πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο μεγάλων μακροοικονομικών ανισορροπιών και ευπαθειών.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014-15 και να κυμανθεί μεταξύ 0,5% και 1,1% το 2014 και μεταξύ 1,1% και 2,2% το 2015 από τα τρέχοντα αρνητικά επίπεδα. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τον πληθωρισμό της Κροατίας είναι σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι. Συγκεκριμένα, οι ανοδικοί κίνδυνοι συνδέονται

¹ Η Κροατία έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Ιουλίου 2013.

με τις εξελίξεις των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, ενώ οι καθοδικοί κίνδυνοι συνδέονται με την ένταση της οικονομικής ανάκαμψης. Πιο μακροπρόθεσμα, η διατήρηση χαμηλών ρυθμών πληθωρισμού σε διατηρήσιμη βάση μπορεί να είναι δύσκολο έργο για την Κροατία μεσοπρόθεσμα, δεδομένου ότι υπό το ισχύον καθεστώς της αυστηρά ελεγχόμενης διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας και με τον υψηλό βαθμό “ευρωπαϊκής” τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα. Η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να επηρεάσει τον πληθωρισμό ή/και την ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία τα επόμενα έτη, δεδομένου ότι τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στην Κροατία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης. Όταν η οικονομία αναπτύξει δυναμική και προχωρήσει η διαδικασία σύγκλισης των εισοδημάτων, ενδέχεται να συνεχιστεί και η σύγκλιση του επιπέδου των τιμών. Αυτό με τη σειρά του ενδέχεται να εκδηλωθεί με αύξηση του εγχώριου πληθωρισμού, δεδομένου του καθεστώτος αυστηρά ελεγχόμενης διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Συνολικά, αν και ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ στην Κροατία είναι επί του παρόντος αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς, υπάρχει ανησυχία για τη διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού.

Η Κροατία επί του παρόντος υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος με προθεσμία έως το 2016 για τη διόρθωσή του. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Κροατία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 4,9% του ΑΕΠ, δηλ. αρκετά υψηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 67,1%, δηλ. υψηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει υποχώρηση του λόγου του ελλείμματος σε 3,8% και αύξηση του λόγου του δημόσιου χρέους σε 69,0%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2013 ο λόγος του ελλείμματος υπερέβη τον λόγο των δημόσιων επενδύσεων προς το ΑΕΠ και το ίδιο προβλέπεται να συμβεί και το 2014. Είναι σημαντικό να διασφαλίσει η Κροατία ότι θα συντελεστεί πρόοδος ως προς τη δημοσιονομική προσαρμογή της το 2014 και εξής, σύμφωνα με την απαίτηση της ΔΥΕ να έχει διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα εντός της προθεσμίας, δηλ. μέχρι το 2016. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες

δημοσιονομικές προκλήσεις που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς το κούνα Κροατίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II, αλλά διακυμάνθηκε υπό καθεστώς ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας με αυστηρά ελεγχόμενη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος. Κατά την περίοδο αναφοράς η ισοτιμία του κούνα Κροατίας έναντι του ευρώ επέδειξε χαμηλό βαθμό μεταβλητότητας. Παράλληλα, οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του επιτοκίου EURIBOR τριών μηνών διαμορφώθηκαν κατά μέσο όρο σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του κούνα Κροατίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ παρέμειναν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων της Κροατίας έχει προσαρμοστεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Μετά από σταδιακή αύξηση του εξωτερικού ελλείμματος μεταξύ 2004 και 2008, το συνολικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων σημείωσε σταθερή βελτίωση και εμφάνισε μικρό πλεόνασμα 0,1% του ΑΕΠ το 2012 και πλεόνασμα 1,2% του ΑΕΠ το 2013. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Κροατίας επιδεινώθηκε σημαντικά από -47,7% του ΑΕΠ το 2004 σε -89,5% το 2012 και -88,4% το 2013. Ως εκ τούτου, οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές παραμένουν σημαντικές για τη στήριξη της διατηρησιμότητας της εξωτερικής θέσης της χώρας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 4,8%, δηλ. χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Κατά την περίοδο αναφοράς τα μακροπρόθεσμα επιτόκια αυξήθηκαν, καθώς υποβαθμίστηκε η πιστοληπτική ικανότητα. Στο τέλος της περιόδου αναφοράς τα μακροπρόθεσμα επιτόκια διαμορφώθηκαν σε 4,4%, δηλ. 2,0 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (και 2,7 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ).

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στην Κροατία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την άσκηση νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη

σταθερότητα και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Κροατία στη Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014 και κατέληξε ότι η χώρα αντιμετωπίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες που απαιτούν στοχευμένη παρακολούθηση και δραστικές παρεμβάσεις πολιτικής. Παράλληλα, δεδομένου ότι τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα λόγω της αυστηρά ελεγχόμενης διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας και του υψηλού βαθμού “ευρωπαϊκής”, θα πρέπει οπωσδήποτε άλλοι τομείς πολιτικής να παρέχουν στην οικονομία τα αναγκαία μέσα ώστε να αντιμετωπίζει τις διαταραχές που αφορούν τη συγκεκριμένη χώρα προκειμένου να διασφαλίζει τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και να αποτρέπει την επανεμφάνισή τους στο μέλλον. Επίσης, η Κροατία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Κροατίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας. Η Κροατία είναι κράτος-μέλος με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης.

4.4 ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 μέχρι τον Απρίλιο του 2014 η Λιθουανία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 0,6%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στη Λιθουανία ήταν ευμετάβλητος, κυμαινόμενος μεταξύ 1,2% και 11,1% σε μέσα ετήσια επίπεδα την τελευταία δεκαετία. Μετά την ένταξη της Λιθουανίας στην ΕΕ το 2004, ο πληθωρισμός αυξήθηκε από τα χαμηλά επίπεδα των αρχών της δεκαετίας και κορυφώθηκε το 2007-08. Η ανοδική τάση του πληθωρισμού οφειλόταν αρχικά στις υψηλότερες τιμές των βασικών εμπορευμάτων και των εισαγομένων, καθώς και στις αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας. Η περαιτέρω επιτάχυνση του πληθωρισμού που ξεκίνησε το 2007 ήταν αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων, όπως οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας και των ειδών διατροφής, η αυξανόμενη στενότητα στην αγορά εργασίας και η πολύ έντονη άνοδος της ζήτησης, στοιχεία που αντανακλούν υπερθέρμανση της οικονομίας και αύξηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Καθώς αυτές οι μακροοικονομικές εξελίξεις αποδείχθηκαν μη διατηρήσιμες, η οικονομία της Λιθουανίας υπέστη σημαντική συρρίκνωση το 2009, πριν ανακάμψει και πάλι τα επόμενα έτη. Αφού κορυφώθηκε σε 11,1% το 2008, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού σημείωσε απότομη πτώση. Αυτή η προσαρμογή βοήθησε τη Λιθουανία να ανακτήσει ανταγωνιστικότητα των τιμών. Το 2011-12 όμως, αυξήσεις των διεθνών τιμών των ειδών διατροφής και της ενέργειας έθεσαν εκ νέου τον πληθωρισμό σε ανοδική τροχιά. Το 2013 ο πληθωρισμός υποχώρησε και πάλι, στο 1,2%, ως αποτέλεσμα των ευνοϊκών εξελίξεων στις διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων και της υποχώρησης των τιμών των ειδών διατροφής και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα τους πρώτους μήνες του 2014 και τον Απρίλιο διαμορφώθηκε σε 0,3%.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά και να κυμανθεί μεταξύ 1,0% και 1,3% το 2014 και μεταξύ 1,8% και 2,4% το 2015. Μεταξύ των κινδύνων που περιβάλλουν αυτές τις προοπτικές για τον πληθωρισμό επικρατούν οι ανοδικοί. Σχετίζονται με το ενδεχόμενο υψηλότερων από τις αναμενόμενες αυξήσεων των διεθνών τιμών των ειδών διατροφής και της ενέργειας και μεγαλύτερων από τις αναμενόμενες αυξήσεων των μισθών, ενώ οι

καθοδικοί κίνδυνοι απορρέουν από τυχόν μειώσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών που σχετίζονται με τις προβλεπόμενες μειώσεις των τιμών εισαγωγής φυσικού αερίου. Μεγαλύτερες αυξήσεις των μισθών, ιδίως αν η άνοδος της παραγωγικότητας της εργασίας είναι ασθενέστερη από ό,τι αναμένεται, θα μπορούσαν να ασκήσουν ανοδική πίεση στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Πιο μακροπρόθεσμα, η διατήρηση χαμηλών ρυθμών πληθωρισμού σε διατηρήσιμη βάση θα είναι δύσκολο έργο για τη Λιθουανία μεσοπρόθεσμα, δεδομένου ότι τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα. Η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται επίσης να επηρεάσει τον πληθωρισμό τα επόμενα χρόνια, δεδομένου ότι τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στη Λιθουανία σε σύγκριση με τη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει στον πληθωρισμό αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης. Σε κάθε περίπτωση, είναι πιθανό ότι θα συνεχιστεί η σύγκλιση του επιπέδου των εισοδημάτων και των τιμών. Με τη σειρά του, αυτό θα εκδηλωθεί με υψηλότερο εγχώριο πληθωρισμό, δεδομένης της έλλειψης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Μάλιστα, στο πλαίσιο της διαδικασίας οικονομικής σύγκλισης, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να εμφανιστούν εν νέου σημαντικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης, αν και η συνεχιζόμενη διαδικασία απομόχλευσης και το ενισχυμένο πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης και μακροπροληπτικής εποπτείας (συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής “κατευθυντηρίων γραμμών υπεύθυνου δανεισμού” από τη Lietuvos bankas) θα μειώσουν αυτόν τον κίνδυνο στο μέλλον. Ως εκ τούτου, δεδομένης της έλλειψης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας και των περιορισμών των εναλλακτικών μέσων αντικυκλικής πολιτικής, μπορεί να είναι δύσκολο να αποτραπεί εκ νέου η συσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών, συμπεριλαμβανομένων υψηλών ρυθμών πληθωρισμού.

Συνολικά, αν και ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ στη Λιθουανία είναι αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς, υπάρχει ανησυχία για τη διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού.

Η Λιθουανία δεν υπόκειται επί του παρόντος σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ για την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Λιθουανία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης 2,1% του ΑΕΠ, δηλ. κάτω από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 39,4%, δηλ. αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει διατήρηση του λόγου του ελλείμματος στο 2,1% και αύξηση του λόγου του

δημόσιου χρέους σε 41,8%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη τον λόγο των δημοσίων επενδύσεων προς το ΑΕΠ το 2013. Είναι σημαντικό να διασφαλίσει η Λιθουανία ότι συντελείται ικανοποιητική πρόοδος ως προς την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού της στόχου (διαρθρωτικό έλλειμμα 1,0% του ΑΕΠ) και να διατηρήσει υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές στη συνέχεια. Επίσης θα πρέπει να συνεχίσει την εφαρμογή στρατηγικής δημοσιονομικής προσαρμογής που βασίζεται στις δαπάνες και να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις, όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Το λίτας συμμετέχει στον ΜΣΙ ΙΙ από τις 28 Ιουνίου 2004. Κατά τη διετία αναφοράς το λίτας παρέμεινε σταθερά ίσο με την κεντρική του ισοτιμία (3,45280 λίτας ανά ευρώ). Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών ήταν μέτριες και κυμάνθηκαν κατά μέσο όρο σε 0,5 της εκατοστιαίας μονάδας από την αρχή της περιόδου αναφοράς μέχρι το τρίμηνο που έληξε τον Ιούνιο του 2013. Κατόπιν υποχώρησαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα και διαμορφώθηκαν σε 0,1 της εκατοστιαίας μονάδας το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2014. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του λίτας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ ήταν σχετικά κοντά στους αντίστοιχους ιστορικούς μέσους όρους της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το έλλειμμα του αθροίσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων διευρύνθηκε προοδευτικά μεταξύ 2004 και 2008. Μετά από μια έντονη πτώση της εγχώριας ζήτησης, που προκάλεσε μείωση των εισαγωγών, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και σημαντική ανάκαμψη των εξαγωγών, το έλλειμμα υποχώρησε σημαντικά και το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων παρουσίασε μεγάλο πλεόνασμα το 2009, το οποίο ανήλθε σε 2% του ΑΕΠ το 2012 και 3,7 % το 2013. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Λιθουανίας επιδεινώθηκε από -34,4% του ΑΕΠ το 2004 σε -57,3% το 2009, αλλά σταδιακά βελτιώθηκε σε -52,8% το 2012 και -45,7% το 2013.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 μέχρι τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 3,6%, δηλ. αρκετά χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο σύγκλισης των επιτοκίων. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση άσκησε πολύ δυσμενή επίδραση στις αγορές κεφαλαίων της

Λιθουανίας και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια αυξήθηκαν σημαντικά σε 14,5% το 2009, ενώ διακόπηκε η συναλλακτική δραστηριότητα στις δευτερογενείς αγορές. Από το 2010 ξεκίνησε εκ νέου συγκρατημένη συναλλακτική δραστηριότητα και έκδοση νέων τίτλων και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια σημείωναν σχεδόν διαρκή υποχώρηση μέχρι το τέλος της περιόδου αναφοράς, οπότε και διαμορφώθηκαν σε 3,3%. Η υποχώρηση σημειώθηκε σε ένα περιβάλλον σταθερών οικονομικών εξελίξεων. Από το 2010 και μετά η διαφορά του επιτοκίου έναντι του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ περιορίστηκε και στο τέλος της περιόδου αναφοράς ήταν 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας (1,6 εκατοστιαία μονάδα σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ).

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στη Λιθουανία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την άσκηση οικονομικών πολιτικών προσανατολισμένων στη γενικότερη διατηρήσιμη μακροοικονομική σταθερότητα, συμπεριλαμβανομένης της σταθερότητας των τιμών. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για τη Λιθουανία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014. Ταυτόχρονα, καθώς τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα λόγω της έλλειψης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, θα πρέπει οπωσδήποτε άλλοι τομείς πολιτικής να παρέχουν στην οικονομία τα αναγκαία μέσα για την αντιμετώπιση των διαταραχών που αφορούν τη χώρα προκειμένου να αποφευχθεί η επανεμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Ειδικότερα, η Λιθουανία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Λιθουανίας συμμορφώνεται προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό.

4.5 ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Ουγγαρία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 1,0%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο ετήσιος πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στην Ουγγαρία κυμάνθηκε γύρω στο 5% την τελευταία δεκαετία, με ορισμένες εξαιρέσεις. Ωστόσο, οι διαδοχικές διαταραχές στις τιμές των εμπορευμάτων και οι συχνές μεταβολές της έμμεσης φορολογίας και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών είχαν συνέπεια ο πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στην Ουγγαρία να είναι σχετικά ευμετάβλητος κατά την υπό εξέταση περίοδο. Η σημαντική αύξηση της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό έως το 2008 άσκησε ανοδικές πιέσεις στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, το οποίο στη συνέχεια υποχώρησε το 2009-10 ως αποτέλεσμα της συγκράτησης των μισθών στο πλαίσιο της οικονομικής επιβράδυνσης. Η συγκράτηση της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αποδείχθηκε πρόσκαιρη, καθώς η ταχύτερη αύξηση της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό το 2011 και η αρνητική μεταβολή της παραγωγικότητας της εργασίας το 2012 άσκησαν ανοδική πίεση στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Το 2013 η άνοδος του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σημείωσε επιτάχυνση υπό την επίδραση της σημαντικής αύξησης της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό, που αντανakλούσε τις μισθολογικές αυξήσεις στον δημόσιο τομέα. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε περαιτέρω στις αρχές του 2014 και διαμορφώθηκε σε -0,2% τον Απρίλιο. Εκτός από την υποτονική εγχώρια ζήτηση, ο χαμηλός πληθωρισμός αντανakλά επίσης την επιβράδυνση του πληθωρισμού των τιμών των ειδών διατροφής λόγω της καλής εσοδείας, του χαμηλού εισαγόμενου πληθωρισμού και της υποχώρησης των τιμών της ενέργειας εξαιτίας της μείωσης των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών το 2013-14.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014 και το 2015 και να κυμανθεί μεταξύ 0,5% και 1,0% το 2014 και μεταξύ 2,8% και 3,0% το 2015. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν αυτές τις προοπτικές για τον πληθωρισμό είναι σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι. Οι ανοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται με το ενδεχόμενο υψηλότερης από την αναμενόμενη αύξησης των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων και νέων

εντάσεων στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, ενώ η αβεβαιότητα σχετικά με την εσωτερική πολιτική ενδέχεται να ασκήσει περαιτέρω πίεση για υποτίμηση του φιορινιού και συνεπώς να οδηγήσει σε αύξηση των τιμών των εισαγόμενων αγαθών και των υπηρεσιών. Όσον αφορά τους καθοδικούς κινδύνους, η συνεχιζόμενη διαδικασία προσαρμογής των ισολογισμών των τραπεζών και των νοικοκυριών και η δημοσιονομική επιβάρυνση αναμένεται να επηρεάσουν δυσμενώς την ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης. Πιο μακροπρόθεσμα, η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να επηρεάσει τον πληθωρισμό ή/και την ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία τα επόμενα έτη, δεδομένου ότι τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στην Ουγγαρία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης.

Συνολικά, μολοντί στην Ουγγαρία ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ είναι αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς, υπάρχει ανησυχία για τη διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού.

Η Ουγγαρία δεν υπόκειται επί του παρόντος σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Ουγγαρία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 2,2% του ΑΕΠ, δηλ. χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 79,2%, δηλ. υψηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος σε 2,9% του ΑΕΠ και του λόγου του δημόσιου χρέους σε 80,3%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2013 ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη τον λόγο των δημοσίων επενδύσεων προς το ΑΕΠ. Είναι σημαντικό η Ουγγαρία να διασφαλίσει τη συμμόρφωση προς τον μεσοπρόθεσμο στόχο της (διαρθρωτικό έλλειμμα 1,7% του ΑΕΠ) και να θέσει τον λόγο του χρέους της γενικής κυβέρνησης σε σταθερή καθοδική τροχιά. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 5.5.2 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς το φιορίνι Ουγγαρίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II. Η συναλλαγματική ισοτιμία του φιορινιού Ουγγαρίας έναντι του ευρώ επέδειξε υψηλό βαθμό μεταβλητότητας. Το φιορίνι ενισχυόταν μέχρι τον Αύγουστο του 2012, αλλά στη συνέχεια υποχώρησε κατά περίπου 10% έναντι του ευρώ στα τέλη του 2012 και το α' τρίμηνο του 2013. Αφού αναπλήρωσε εν μέρει τις απώλειές του, το φιορίνι Ουγγαρίας

δέχθηκε εκ νέου πιέσεις στα μέσα του 2013, υποχώρησε στις αρχές του 2014, ενώ στη συνέχεια εμφάνισε κάποια ανάκαμψη από το τέλος του α' τριμήνου και εξής. Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών διαμορφώθηκαν σε υψηλά επίπεδα, αν και σταδιακά περιορίζονταν εν μέσω μειώσεων των επιτοκίων από τη Magyar Nemzeti Bank σε ένα περιβάλλον περιορισμού των διαφορών πληθωρισμού έναντι της ζώνης του ευρώ. Η συμφωνία της Magyar Nemzeti Bank με την ΕΚΤ για συναλλαγές επαναγοράς, που ανακοινώθηκε στα τέλη του 2008, συνέβαλε στη μείωση των ευπαθειών του χρηματοπιστωτικού τομέα και ως εκ τούτου ενδεχομένως και στον περιορισμό των πιέσεων στη συναλλαγματική ισοτιμία κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του φιορινιού Ουγγαρίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ διαμορφώθηκαν κάτω από τους αντίστοιχους ιστορικούς μέσους όρους της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων της Ουγγαρίας έχει προσαρμοστεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Μετά από επίμονα μεγάλα ελλείμματα μεταξύ 2004 και 2008, το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων μετατράπηκε σε πλεόνασμα το 2009 και στη συνέχεια αυξήθηκε σταδιακά σε 3,5% το 2012 και 6,5% το 2013. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Ουγγαρίας, που είχε επίσης επιδεινωθεί έντονα, από -85,4% του ΑΕΠ το 2004 στο κατώτατο επίπεδο του -117,2% το 2009, βελτιώθηκε σε -103,2% του ΑΕΠ το 2012 και -93,0% του ΑΕΠ το 2013. Ωστόσο, οι καθαρές υποχρεώσεις της χώρας έναντι του εξωτερικού εξακολουθούν να είναι πολύ υψηλές. Συνεπώς οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές παραμένουν σημαντικές για τη στήριξη της διατηρησιμότητας της εξωτερικής θέσης της χώρας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 5,8%, δηλ. χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Προηγουμένως, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια είχαν μειωθεί σημαντικά, από 9,0% στις αρχές του 2012 σε 5,1% τον Μάιο του 2013. Η μείωση της απροθυμίας των επενδυτών παγκοσμίως να αναλάβουν κινδύνους και οι διαδοχικές μειώσεις των επιτοκίων νομισματικής πολιτικής συνέβαλαν στην υποχώρηση των αποδόσεων των ομολόγων σε χαμηλότερα επίπεδα. Κατά την περίοδο αναφοράς τα επιτόκια παρουσίασαν αύξηση και διαμορφώθηκαν σε 5,6% τον Απρίλιο του 2014, αντανakλώντας κυρίως τις εγχώριες ανισορροπίες.

Η διαφορά τους έναντι του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ ήταν 3,2 εκατοστιαίες μονάδες (και 3,9 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ) στο τέλος της περιόδου αναφοράς.

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στην Ουγγαρία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την άσκηση νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη σταθερότητα, καθώς και σταθερό θεσμικό περιβάλλον το οποίο διατηρεί την εμπιστοσύνη των αγορών ενώ ταυτόχρονα σέβεται απολύτως την πλήρη ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Ουγγαρία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014 και κατέληξε ότι η χώρα “συνεχίζει να αντιμετωπίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες που απαιτούν παρακολούθηση και αποφασιστικές παρεμβάσεις πολιτικής”. Πράγματι, η Ουγγαρία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5.5.1 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Ουγγαρίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, τον ενιαίο τρόπο γραφής του ευρώ και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Ουγγαρία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης.

4.6 ΠΟΛΩΝΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Πολωνία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 0,6%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο ετήσιος πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στην Πολωνία ήταν ευμετάβλητος, κυμαινόμενος μεταξύ 0,8% και 4,2% την τελευταία δεκαετία. Πιο συγκεκριμένα, μετά από πρόσκαιρη ενίσχυσή του το 2004 λόγω της ένταξης της Πολωνίας στην ΕΕ, ο πληθωρισμός υποχώρησε σε χαμηλά επίπεδα το 2005 και το 2006. Στο τέλος του 2006 οι πιέσεις επί των τιμών ενισχύθηκαν και ο πληθωρισμός αυξήθηκε σε επίπεδο άνω του 4,0% το 2008 και παρέμεινε αυξημένος το 2009. Έως τα μέσα του 2008 οι μακροοικονομικές εξελίξεις χαρακτηρίστηκαν από συνεχή ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία διακόπηκε μόνο το πρώτο εξάμηνο του 2005. Οι εξελίξεις των τιμών τη δεδομένη χρονική στιγμή επηρεάστηκαν επίσης από την αύξηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Το 2007-08 εκδηλώθηκαν πιέσεις στο παραγωγικό δυναμικό, αλλά υποχώρησαν με την έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η σχετικώς βραχύβια οικονομική επιβράδυνση και η υποχώρηση των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων οδήγησαν σε πρόσκαιρη μείωση του ετήσιου πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ σε επίπεδα κάτω του 2% το καλοκαίρι του 2010. Το 2011 η έντονη άνοδος των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων, η υποτίμηση της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας και η αύξηση του συντελεστή του φόρου προστιθέμενης αξίας υπό συνθήκες εύρωστης εγχώριας ζήτησης συνέβαλαν σε νέα αύξηση του πληθωρισμού. Ωστόσο, η σημαντική εξασθένηση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, που ξεκίνησε το 2012, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στις διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων συνέβαλαν στην απότομη πτώση του πληθωρισμού το 2013 και τη διαμόρφωσή του σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο. Ο ετήσιος πληθωρισμός έφθασε στο κατώτατο σημείο του (0,2%) τον Ιούνιο του 2013. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ παρέμεινε υποτονικός και διαμορφώθηκε σε 0,3% τον Απρίλιο του 2014. Ο πληθωρισμός βάσει του ΔΤΚ διαμορφώθηκε επίσης σε 0,3%, χαμηλότερα σε σχέση με τον μεσοπρόθεσμο στόχο της κεντρικής τράπεζας για τον πληθωρισμό (2,5% με ανεκτή απόκλιση ± 1 εκατοστιαία μονάδα).

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά το 2014 και το 2015 και να κυμανθεί μεταξύ 1,1% και 1,5% το 2014 και μεταξύ 1,9% και 2,4% το 2015. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν αυτές τις προοπτικές για τον πληθωρισμό είναι σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι. Οι ανοδικοί κίνδυνοι συνδέονται κυρίως με τις εξελίξεις στις τιμές των βασικών εμπορευμάτων, ενώ οι καθοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται κυρίως με τον ρυθμό οικονομικής ανάκαμψης της Πολωνίας. Πιο μακροπρόθεσμα, η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να επηρεάσει τον πληθωρισμό ή/και την ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία τα επόμενα έτη, καθώς τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στην Πολωνία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης.

Συνολικά, αν και ο μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ στην Πολωνία είναι επί του παρόντος αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς, υπάρχει ανησυχία για τη διατηρησιμότητα της σύγκλισης του πληθωρισμού.

Η Πολωνία υπόκειται επί του παρόντος σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Πολωνία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 4,3% του ΑΕΠ, δηλ. αρκετά υψηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 57,0%, δηλ. χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει πρόσκαιρο δημοσιονομικό πλεόνασμα 5,7% του ΑΕΠ, ενώ ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί σε 49,2% λόγω της εφάπαξ μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων από τον δεύτερο πυλώνα του συστήματος συντάξεων (περίπου 9% του ΑΕΠ). Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2013 ο λόγος του ελλείμματος υπερέβη τον λόγο των δημοσίων επενδύσεων προς το ΑΕΠ. Είναι σημαντικό να διασφαλίσει η Πολωνία διατηρήσιμη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και να διορθώσει το υπερβολικό έλλειμμα έως το 2015 σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΔΥΕ, καθώς επίσης και ότι συντελείται ικανοποιητική πρόοδος ως προς την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου στόχου της (διαρθρωτικό έλλειμμα 1% του ΑΕΠ) στη συνέχεια. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει άλλες δημοσιονομικές προκλήσεις που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς το ζλότυ Πολωνίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II, αλλά διακυμάνθηκε στο πλαίσιο καθεστώτος ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η συναλλαγματική ισοτιμία του ζλότυ Πολωνίας έναντι του ευρώ επέδειξε σχετικά υψηλό βαθμό μεταβλητότητας. Έως τον Αύγουστο του 2012 το ζλότυ Πολωνίας ανατιμήθηκε σταδιακά έναντι του ευρώ. Κατόπιν υποτιμήθηκε έναντι του ευρώ σε μια περίοδο αυξημένης μεταβλητότητας στα μέσα του 2013. Στη συνέχεια το ζλότυ ενισχύθηκε σταδιακά έναντι του ευρώ έως το τέλος της περιόδου αναφοράς. Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών παρέμειναν σε σχετικά υψηλά επίπεδα στην Πολωνία. Στα τέλη του 2008 η Narodowy Bank Polski και η EKT συμφώνησαν να διενεργήσουν συναλλαγές επαναγοράς, οι οποίες παρέχουν στη Narodowy Bank Polski τη δυνατότητα δανεισμού έως 10 δισεκ. ευρώ. Επιπλέον, η συμφωνία για την παροχή Ευέλικτης Πιστωτικής Διευκόλυνσης (Flexible Credit Line) με το ΔΝΤ, που έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να ικανοποιείται η ζήτηση πιστώσεων για την αποτροπή ή τον μετριασμό της κρίσης, έχει τεθεί σε εφαρμογή από τα μέσα του 2009 και έχει παραταθεί δύο φορές, μία το 2011 και μία το 2013. Η Πολωνία δεν έχει λάβει εκταμιεύσεις μέσω αυτού του μηχανισμού αφότου δημιουργήθηκε. Καθώς η εν λόγω διευκόλυνση συνέβαλε στη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με τις ευπάθειες του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενδέχεται επίσης να συνέβαλε ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος πιέσεων στη συναλλαγματική ισοτιμία. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του ζλότυ Πολωνίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ παρέμειναν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, μεταξύ 2007 και 2008 η Πολωνία κατέγραψε μεγάλα ελλείμματα στο άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων. Το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων προσαρμόστηκε σημαντικά το 2009 και εμφάνισε έλλειμμα -1,5% του ΑΕΠ το 2012 και πλεόνασμα 1,0% το 2013. Παράλληλα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Πολωνίας επιδεινώθηκε σημαντικά, από -41,6% του ΑΕΠ το 2004 σε -68,6% το 2013. Συνεπώς οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές παραμένουν σημαντικές για τη στήριξη της διατηρησιμότητας της εξωτερικής θέσης της χώρας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 4,2%, δηλ. αρκετά χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Στη διάρκεια της

χρηματοπιστωτικής κρίσης τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στην Πολωνία ήταν συνολικά σχετικώς ευμετάβλητα, ενώ εμφάνισαν σταθεροποίηση το δεύτερο εξάμηνο του 2009 και στις αρχές του 2010. Η αυξανόμενη διεθνής επενδυτική ζήτηση ομολόγων του Πολωνικού Δημοσίου συνέβαλε στην υποχώρηση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων το 2010. Στο τέλος του 2010 και την αρχή του 2011 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια αυξήθηκαν κάπως, αντανακλώντας τις ευρύτερες εντάσεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Από τα μέσα του 2011 έως τα μέσα του 2013 ακολούθησαν πτωτική πορεία, ενώ στη συνέχεια αυξήθηκαν κάπως. Στο τέλος της περιόδου αναφοράς το μακροπρόθεσμο επιτόκιο της Πολωνίας διαμορφώθηκε σε 4,1%, δηλ. 1,7 εκατοστιαία μονάδα υψηλότερα από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (και 2,4 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ).

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στην Πολωνία απαιτεί, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση μιας νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την Πολωνία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014. Παρόλο που η πολωνική οικονομία κατόρθωσε να αντεπεξέλθει σχετικά ικανοποιητικά στην παγκόσμια κρίση, ορισμένα δημοσιονομικά και διαρθρωτικά προβλήματα παραμένουν ανεπίλυτα. Συγκεκριμένα η Πολωνία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Πολωνίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την εμπιστευτικότητα, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Πολωνία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης.

4.7 ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Ρουμανία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 2,1%, δηλ. υψηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ στη Ρουμανία μειώθηκε από τα πολύ υψηλά επίπεδα που κατέγραφε από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 μέχρι το 2007, οπότε και αντιστράφηκε η καθοδική τάση. Το 2009 ο πληθωρισμός υποχώρησε ξανά και στη συνέχεια σταθεροποιήθηκε σε γενικές γραμμές σε υψηλά επίπεδα, για να μειωθεί εκ νέου στο ιστορικά χαμηλό 3,4% το 2012 και 3,2% το 2013. Εκτός από το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του πληθωρισμού διαδραμάτισαν επίσης μια σειρά από σημαντικές διαταραχές της προσφοράς (συμπεριλαμβανομένης αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ το 2010), προσαρμογές των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών και των ειδικών φόρων κατανάλωσης και οι συναλλαγματικές εξελίξεις. Η δυναμική του πληθωρισμού την τελευταία δεκαετία θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της υπερθέρμανσης της οικονομίας μεταξύ 2004 και 2008, την οποία ακολούθησε έντονη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας το 2009 και το 2010 και συγκρατημένη ανάκαμψη από το 2011 έως το 2013. Μεταξύ 2004 και 2008 η ανεργία κατέγραφε μείωση και οι μισθοί αυξάνονταν πολύ ταχύτερα από την παραγωγικότητα, με συνέπεια ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος να φθάσει σε διψήφια επίπεδα. Καθώς όμως η ανεργία σημείωσε νέα άνοδο και μετριάστηκε σημαντικά η αύξηση των μισθών, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υποχώρησε από 22,9% το 2008 σε 2,5% το 2013. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ακολούθησε σε γενικές γραμμές πτωτική πορεία, από ένα υψηλό επίπεδο 5,4% τον Σεπτέμβριο του 2012 σε 1,1% τον Σεπτέμβριο του 2013, πριν επιταχυνθεί λίγο σε 1,6% τον Απρίλιο του 2014, ύστερα από αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης καυσίμων. Η συνολικά σημαντική υποχώρηση του πληθωρισμού οφείλεται στη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ στο αλεύρι και τα προϊόντα αρτοποιίας τον Σεπτέμβριο του 2013, την άμβλυνση των πιέσεων από τις τιμές της ενέργειας και των ειδών διατροφής στο πλαίσιο της εξέλιξης των τιμών σε παγκόσμιο επίπεδο, την πολύ καλή εσοδεία, την καθοδική επίδραση της βάσης σύγκρισης, τις πιέσεις αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού που ασκήθηκαν από το αρνητικό παραγωγικό κενό και την υποχώρηση των προσδοκιών για τον πληθωρισμό.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά από ιστορικά χαμηλά επίπεδα και να κυμανθεί μεταξύ 2,2% και 2,5% το 2014 και μεταξύ 3,0% και 3,3% το 2015. Αν και οι άμεσοι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τον πληθωρισμό είναι γενικώς ισορροπημένοι, μεσοπρόθεσμα επικρατούν ανοδικοί κίνδυνοι. Αφορούν κυρίως το ενδεχόμενο μεγαλύτερης από ό,τι αναμένεται αύξησης των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και πιέσεις υποτίμησης του λεί εξαιτίας νέων εντάσεων στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι εγχώριοι κίνδυνοι συνδέονται με τη δυνητική επίπτωση μιας περαιτέρω απελευθέρωσης των τιμών της ενέργειας και με το ενδεχόμενο απότομων αυξήσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης, καθώς και την επίμονη αβεβαιότητα ως προς την πρόοδο που σημειώνεται στην εφαρμογή των μέτρων διαρθρωτικής μεταρρύθμισης που έχουν συμφωνηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος οικονομικής στήριξης προληπτικού χαρακτήρα. Επιπλέον, υπάρχουν κίνδυνοι που απορρέουν από πιθανές δημοσιονομικές αποκλίσεις στο πλαίσιο των προεδρικών εκλογών που έχουν προγραμματιστεί για τον Δεκέμβριο του 2014. Τυχόν ασθενέστερη από την αναμενόμενη οικονομική δραστηριότητα αποτελεί καθοδικό κίνδυνο για τις προοπτικές του πληθωρισμού. Πιο μακροπρόθεσμα, η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης είναι πιθανό να επηρεάσει τον πληθωρισμό ή/και την ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία τα επόμενα έτη, καθώς τα επίπεδα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των τιμών παραμένουν σημαντικά χαμηλότερα στη Ρουμανία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει αυτή η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης.

Η Ρουμανία επί του παρόντος δεν υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013, η Ρουμανία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 2,3% του ΑΕΠ, δηλ. χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 38,4%, δηλ. αρκετά χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει οριακή μείωση του λόγου του ελλείμματος σε 2,2% και αύξηση του λόγου του δημόσιου χρέους σε 39,9%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη τον λόγο των δημόσιων επενδύσεων προς το ΑΕΠ το 2013. Η Ρουμανία πρέπει να διασφαλίσει ότι συντελείται ικανοποιητική πρόοδος ως προς την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου στόχου της (διαρθρωτικό έλλειμμα 1% του ΑΕΠ) και να εκπληρώσει τις δεσμεύσεις που έχουν

συμφωνηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος οικονομικής στήριξης ΕΕ/ΔΝΤ. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις, όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς το λεί Ρουμανίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ ΙΙ, αλλά διακυμάνθηκε στο πλαίσιο καθεστώτος ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η συναλλαγματική ισοτιμία του λεί Ρουμανίας έναντι του ευρώ επέδειξε συγκριτικά υψηλό βαθμό μεταβλητότητας. Το λεί Ρουμανίας, ύστερα από μια μικρή ενίσχυση μέχρι τον Μάιο του 2013, υποχώρησε στη διάρκεια μιας περιόδου αυξημένης μεταβλητότητας στα μέσα του 2013. Κατόπιν το λεί ενισχύθηκε κάπως και πάλι και σταθεροποιήθηκε γύρω από το μέσο επίπεδό του στην αρχή της περιόδου αναφοράς. Σε ολόκληρη την περίοδο αναφοράς οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του επιτοκίου EURIBOR τριών μηνών παρέμειναν, σε γενικές γραμμές, σε υψηλά επίπεδα, αν και υποχώρησαν σταδιακά στο πλαίσιο μειώσεων των επιτοκίων από την Banca Națională a României σε ένα περιβάλλον περιορισμού των διαφορών πληθωρισμού έναντι της ζώνης του ευρώ. Το 2009 συμφωνήθηκε για τη Ρουμανία πρόγραμμα διεθνούς οικονομικής στήριξης από την ΕΕ και το ΔΝΤ, που ακολουθήθηκε από το πρόγραμμα οικονομικής στήριξης προληπτικού χαρακτήρα το 2011 και ένα διάδοχο πρόγραμμα το 2013. Κατά την περίοδο αναφοράς η Ρουμανία δεν χρησιμοποίησε τους πόρους των προγραμμάτων προληπτικού χαρακτήρα. Καθώς αυτά τα προγράμματα βοήθησαν στη μείωση των χρηματοπιστωτικών ευπαθειών, ενδέχεται να συνέβαλαν και στη μείωση των συναλλαγματικών πιέσεων την ίδια περίοδο. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του λεί Ρουμανίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ ήταν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων έχουν υποστεί σημαντικές προσαρμογές τα τελευταία χρόνια. Μετά τη σταδιακή αύξηση του εξωτερικού ελλείμματος μεταξύ 2004 και 2007, το άθροισμα του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων προσαρμόστηκε το 2009, βελτιώθηκε περαιτέρω σε 3,0% του ΑΕΠ το 2012 και μετετράπη σε πλεόνασμα 1,2% του ΑΕΠ το 2013. Ταυτόχρονα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της χώρας επιδεινώθηκε σημαντικά από -26,4% του ΑΕΠ το 2004 σε -67,5% το 2012, αλλά βελτιώθηκε σε -62,3% το 2013. Ως εκ τούτου, οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές παραμένουν σημαντικές για τη στήριξη της διατηρησιμότητας της εξωτερικής θέσης και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 μέχρι τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 5,3%, χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο σύγκλισης των επιτοκίων. Τα προηγούμενα έτη τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στη Ρουμανία έτειναν να κυμαίνονται $\pm 0,5$ της εκατοστιαίας μονάδας γύρω από το 7%, ενώ ο επίμονος πληθωρισμός εμπόδιζε μια σταθερή αποκλιμάκωση των ονομαστικών επιτοκίων. Πιο πρόσφατα, ο πληθωρισμός υποχώρησε έντονα, επιτρέποντας στην κεντρική τράπεζα να μειώσει τα επιτόκια πολιτικής ταχύτερα από ό,τι πριν. Αυτό συνέβαλε στον περιορισμό της διαφοράς του μακροπρόθεσμου επιτοκίου της Ρουμανίας και του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ. Στο τέλος της περιόδου αναφοράς, το μακροπρόθεσμο επιτόκιο ήταν 5,2%, δηλ. 2,8 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (και 3,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ).

Η επίτευξη ενός περιβάλλοντος που συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στη Ρουμανία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την άσκηση οικονομικών πολιτικών προσανατολισμένων στη γενικότερη μακροοικονομική σταθερότητα, συμπεριλαμβανομένης της σταθερότητας των τιμών. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η χώρα υπόκειται σε εποπτεία στο πλαίσιο προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής που στηρίζεται από οικονομική βοήθεια. Η Ρουμανία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Ρουμανίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Ρουμανία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης

4.8 ΣΟΥΗΔΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 η Σουηδία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 0,3%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 1,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενη αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, οι εξελίξεις του πληθωρισμού στη Σουηδία ήταν γενικώς συγκρατημένες και ο ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 1,5% την τελευταία δεκαετία, αντανakλώντας την αξιοπιστία της νομισματικής πολιτικής, στην οποία συμβάλλει η συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων και η προηγμένη οικονομία της χώρας. Την περίοδο αυτή ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ υπερέβη το 2,0% μόνο το 2008. Το 2013 ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ήταν κατά μέσο όρο 0,4%. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ διαμορφώθηκε σε μέτρια επίπεδα το τελευταίο τρίμηνο του 2013 και στις αρχές του 2014 και ήταν αρκετά χαμηλότερος από τον στόχο που είχε θέσει η Sveriges riksbank για τον πληθωρισμό. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση των τιμών της ενέργειας και στις συγκρατημένες αυξήσεις των τιμών των υπηρεσιών. Η πτώση των ποσοστών κέρδους στους τομείς παραγωγής υπηρεσιών και αγαθών σηματοδοτεί τη συνεχιζόμενη δυσκολία του επιχειρηματικού τομέα να καλύψει τις αυξήσεις του κόστους αυξάνοντας τις τιμές.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός θα παραμείνει εν πολλοίς αμετάβλητος το 2014, μεταξύ 0,1% και 0,5%, και στη συνέχεια θα αυξηθεί το 2015 και θα διαμορφωθεί μεταξύ 1,4% και 1,8%. Συνολικά, οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για τον πληθωρισμό είναι σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι. Οι ανοδικοί κίνδυνοι συνδέονται με το ενδεχόμενο εντονότερης από την αναμενόμενη ανάκαμψης της επενδυτικής δραστηριότητας και αυξήσεων των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Ο κυριότερος καθοδικός κίνδυνος αφορά το ενδεχόμενο διόρθωσης των τιμών των κατοικιών, η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την εγχώρια ζήτηση. Οι διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι μια πρόσθετη πηγή αβεβαιότητας όσον αφορά την πρόβλεψη για τον πληθωρισμό. Το γεγονός ότι το επίπεδο των τιμών στη Σουηδία παραμένει σχετικά υψηλό σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ υποδηλώνει ότι η περαιτέρω αύξηση των εμπορικών

συναλλαγών με τη ζώνη του ευρώ και η ενίσχυση του ανταγωνισμού είναι πιθανόν να ασκήσουν καθοδική επίδραση στην εξέλιξη των τιμών.

Η Σουηδία δεν υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Κατά το έτος αναφοράς 2013 η Σουηδία κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 1,1% του ΑΕΠ, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ ήταν 40,6%, δηλ. χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση του λόγου του ελλείμματος σε 1,8% του ΑΕΠ και του λόγου του δημόσιου χρέους σε 41,6%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2013 ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη τον λόγο των δημόσιων επενδύσεων προς το ΑΕΠ. Είναι σημαντικό η Σουηδία να συνεχίσει να έχει υγιή δημόσια οικονομικά και να διατηρήσει τη στρατηγική δημοσιονομικής προσαρμογής της πλήρως συνδεδεμένη με το δημοσιονομικό πλαίσιο της χώρας το οποίο βασίζεται σε κανόνες, κάτι που μέχρι στιγμής ήταν επωφελές για τις δημοσιονομικές της επιδόσεις. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει ορισμένες δημοσιονομικές προκλήσεις, όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Κατά τη διετία αναφοράς η κορώνα Σουηδίας δεν συμμετείχε στον ΜΣΙ II, αλλά διακυμάνθηκε στο πλαίσιο καθεστώτος ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η ισοτιμία της κορώνας Σουηδίας έναντι του ευρώ επέδειξε, κατά μέσο όρο, υψηλή μεταβλητότητα κατά την περίοδο αναφοράς. Το νόμισμα παρουσίαζε ανατίμηση έναντι του ευρώ έως τον Αύγουστο του 2012, ενώ στη συνέχεια και μέχρι το τέλος του 2012 ακολούθησε εκ νέου καθοδική πορεία. Κατόπιν, ανέκαμψε το πρώτο τρίμηνο του 2013, έπειτα όμως παρουσίασε σταδιακή υποτίμηση έως τον Μάιο του 2014. Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών περιορίστηκαν σταδιακά από 1,6 εκατοστιαία μονάδα το τρίμηνο έως τον Ιούνιο του 2012 σε 0,6 της εκατοστιαίας μονάδας το τρίμηνο έως τον Μάρτιο του 2014. Κατά την περίοδο αναφοράς η Sveriges riksbank διατήρησε συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων με την ΕΚΤ, που της επιτρέπει να δανείζεται ευρώ έναντι κορωνών Σουηδίας. Δεδομένου ότι αυτή η συμφωνία βοήθησε στον περιορισμό των ευπαθειών του χρηματοπιστωτικού τομέα, είναι πιθανόν να άσκησε επίσης επίδραση στη συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας Σουηδίας. Πιο μακροχρόνια, τον Μάρτιο του 2014 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της κορώνας Σουηδίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία της έναντι του ευρώ διαμορφώθηκαν πλησίον των αντίστοιχων ιστορικών μέσων όρων της τελευταίας

δεκαετίας. Όσον αφορά άλλες εξελίξεις στον εξωτερικό τομέα, από το 2004 η Σουηδία συσσωρεύει υψηλά πλεονάσματα – κατά μέσο όρο γύρω στο 7% του ΑΕΠ – στο άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, το οποίο εμφάνισε πλεόνασμα 6,0% το 2013. Ταυτόχρονα, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της χώρας βελτιώθηκε από -24,9% του ΑΕΠ το 2004 σε -12,1 το 2012 και -5,0% το 2013.

Κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάιο του 2013 έως τον Απρίλιο του 2014 τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 2,2%, δηλ. αρκετά χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 6,2% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια έφθασαν στο ιστορικό χαμηλό επίπεδο του 1,3% το 2012, αντανακλώντας εν μέρει την εκτιμώμενη υψηλή πιστοληπτική ικανότητα της Σουηδίας και την έντονη ζήτηση τοποθετήσεων σε κορώνες Σουηδίας. Κατόπιν αυξήθηκαν, καθώς μειώθηκε η στροφή προς ασφαλέστερες τοποθετήσεις, και διαμορφώθηκαν σε 2,1% στο τέλος της περιόδου αναφοράς. Η διαφορά μεταξύ του μακροπρόθεσμου επιτοκίου της Σουηδίας και του μέσου μακροπρόθεσμου επιτοκίου της ζώνης του ευρώ ήταν αρνητική από το 2005 και εξής και διευρύνθηκε από το 2008, φθάνοντας σε 3,0% το 2011. Στη συνέχεια περιορίστηκε εξαιτίας της υποχώρησης των αποδόσεων της ζώνης του ευρώ και της αύξησης των αποδόσεων των σουηδικών τίτλων και διαμορφώθηκε σε -0,3 της εκατοστιαίας μονάδας (και 0,4 της εκατοστιαίας μονάδας σε σχέση με την απόδοση των ομολόγων AAA της ζώνης του ευρώ) στο τέλος της περιόδου αναφοράς.

Η διατήρηση ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στη Σουηδία απαιτεί, μεταξύ άλλων, τη συνέχιση μιας νομισματικής πολιτικής προσανατολισμένης στη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε να προβεί σε εμπεριστατωμένη επισκόπηση για τη Σουηδία στην Έκθεση για τον Μηχανισμό Επαγρύπνησης 2014 και κατέληξε ότι η χώρα “συνεχίζει να αντιμετωπίζει μακροοικονομικές ανισορροπίες, οι οποίες απαιτούν παρακολούθηση και παρεμβάσεις πολιτικής”. Η Σουηδία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων οικονομικής πολιτικής, οι οποίες περιγράφονται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 (δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση).

Η νομοθεσία της Σουηδίας δεν συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Η Σουηδία είναι κράτος-μέλος της ΕΕ με

παρέκκλιση και ως εκ τούτου θα πρέπει να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες προσαρμογές βάσει του άρθρου 131 της Συνθήκης. Επιπλέον, η ΕΚΤ επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τη Συνθήκη, η Σουηδία όφειλε να έχει ψηφίσει εθνικές νομοθετικές διατάξεις για την ενσωμάτωσή της στο Ευρωσύστημα από την 1η Ιουνίου 1998. Μέχρι σήμερα, οι σουηδικές αρχές δεν έχουν προβεί στις απαραίτητες νομοθετικές ενέργειες προκειμένου να αρθούν οι ασυμβατότητες που περιγράφονται στην παρούσα αλλά και σε παλαιότερες εκθέσεις.

